Ը. ՏԱՐԻ 2208 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 18 ՄԱՐԵՐԻ 4383 — 25 ՄԱՅԻՍ 1891 — 28 ՇԵՎՎԱԼ 1308 — ՇԱԲԱԹ

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿԻԿԱՄՈՐԵՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԷՆՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

آره‌وك غازه‌ته‌سی نوروادونكيان خانى‌نده‌كى اداره‌سنده‌در

Direction du Journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	150
» » Վեցամսեայ	75
» » Եռամսեայ	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան	56
» » Վեցամսեայ	28
Ընտիր Թուղթի վրայ մանաւանդ ապագիր։ Տարեկան	Օսմ. Ոսկի 2
Դաւառաց Թղթատարի ծախք միօրինակ	Ղրշ. 50

Խմբագրութիւն եւ ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն եւ չի տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէ, կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ յօդուածներ.

ԱԶԳ. ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ (Խմբագրական)
ՊՈԼՍԵՑԻ ՀԱՅ ԿԻՆԸ Մ. Ն.
Ի ԺԱՄՈՒ ՅՅԵԱԼ ՄԵՐՁ Ի ՔԵԱՂԸՏԻԱՆԷ (Քերթուած) Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ
ԱՆԵՏԱՆՕԹ ԿԻՆԸ (Վէպ Բօլ Պուրժէի) Թարգմ. ԱՐՇԱԿ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄԵՌՈՅ ԳԱՐՈՒՆԸ. ՈՒԽՏԱՒՈՐ
ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԷ. Հեռեսան Ճամբորդութիւն մը Տէրպիշիրի մէջ—Գեղեցիկ Հովիտ—Ցեւաբանութիւն ճանգուն վրայ—Մաթլօքի Ջերմուկներն և այլ տեսարանք—Գարացող աղբիւրներն՝—Ընդհանրութեան օրինակ մը։ ԱՐՄԷՆ ԳՆՈՒՆԻ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՌԻԼԼԷՍԻ
ԱՍՏԻ ԱՆՏԻ
ՀԻՄԵՆ Ց. ՍԷԹԵԱՆ

Կը մեկնցուննք «Արեւելքը»ը ձեռքէ գեղեցիկ ու մանաւանդ նորկայ թերթին հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաեւ յաւելուածը որ անվճար թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը 40 փարայ է։

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 25|6 ՅՈՒՆԻՍ 1891

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎՈՅ

Անցեալ կիւրակի Գատը գիւղի երեսփոխանը ընտրեցան. վաղը պիտի ընտրուին Բերայի երեսփոխանը, և վաղը կամ յաջորդ կիւրակին պիտի ընտրուին Սկիւտարի երկուց Թաղից երեսփոխանը։ Գատը գիւղի երեսփոխական ընտրութիւնը մասնաւոր կերպիւ մը ուշադրաւ էր։ Քաղաքական ժողովոյ ատենապետն և անդամներէն անոնք որ իբրեւ երեսփոխան դադարեալ էին վիճակաւ, առաջին քուէարկութեամբ վերընտրեցան։ Գատը գիւղի մէջ ընտրողք, Ազգային ժողովոյն համար լաւ տարբեր ընտրելով հանդերձ, որ նկատելի գլխաւոր կէտը պէտք է լինի այսպիսի գործողութեանց մէջ, վստահութեան ցոյց մ'ը։ բին Քաղաքական ժողովոյ փութաջան, անձնուէր և բարեկարգ պաշտօնավարութեան։ Այսպիսի արտայայտութիւն մը ի դէպ ժամու կուգար ըմբերանել զայնս, որք դժգոհութիւն կ'արտայայտէին վարչական գործողութեան դէմ, բան մը չդրուելէն օգուտ քաղելով, և փորձելով հաւատացնել թէ Վարչութիւնը չաջակցիր։ Կատարեալ ճշմարտութիւն, ինչպէս ուրիշ անգամ ալ բացատրեցինք, այն է զոր դիւրաւ պիտի խոստովանի ազգային իրաց և խնդրոց ընթացքին տեղեակ ամէն ոք, այսինքն թէ Պատրիարք և Վարչութիւն իրենց սահմանադրական պարտաւորութիւնները ճշդիւ կը գործադրեն, աւելին իսկ կ'ընեն ի պահանջել հարկին, բայց տուեալ հանգամանաց մէջ՝ կարելի չէ իրենց դէմ բան մ'ըսել եթէ արդիւնք, կամ դէմի անմիջական արդիւնք, չեն համապատասխաներ իրենց ճգանց։ Սոսկ ներքին խնդրոց մէջ, իրաւունք ունինք պահանջելու որ արդիւք համապատասխան լինին ճգանց, և վարչական գործունէութիւնն ո՛չ թէ իւր մտադրութիւններէն, իւր բաղձանքներէն, իւր ընդհանուր սկզբունքներէն այլ իւր գործնական արդիւնքներէն դատուի։ Այս կարգի խնդրոց մէջ են Պատրիարքարանի մնուկին մատակարարութիւն, եկեղեցականաց բարեկարգութիւն և մանաւանդ ազգային վարժարանաց ընթացքին վերայ բարւոք հսկողութիւն։ Այս մասին յարաբերական դժուարութիւնք չկան, և եթէ յարաբերական խնդիրք ժամանակ մ'ողուն, իրաւացի է պահանջել Վարչութենէն որ այս սոսկ ներքին խնդրոց մէջ իւր բարեյօժար տրամադրութիւնք աւելի որոշ երեւին։ Բայց երբ գիտենք թէ կան գործեր յորս լոկ պատրիարքական և վարչական բարեյօժարութիւն չեն բաւեր, ո՛չ մէկ օրէնք, ո՛չ մէկ իրաւունք կը ներէ որ խստիւ դատենք և հրապարակի վրայ բացատրութեանց ի հարկէ ստիպեալ անդրադարձնենք մակաբերելու ելնենք թէ Պատրիարք և Վարչութիւն բան չեն ըներ, կամ թէ կը թերանան իրենց օրինական որչափ ևս նուիրական պարտաւորութեանց։

* *

Այս զանազանութիւններն ընել չենք խնդրեր այնպիսի անձերէ որք նկատումներ ունին դժգոհութիւն յայտնելու, բայց կրնանք խնդրել այն ողջմիտ անձերէ որք մանաւոր մտածումներով չեն դատեր պատրիարքական և վարչական գործոց ընթացքն, այլ հասարակաց շահն եւեթ կը նկատեն, և ոչ թէ անձնական շահ կամ ակնկալութիւն։ Գատը գիւղի ընտրողք այս ողջմիտ մեծամասնութեան կը պատկանին, ինչպէս որոշ ցոյց տուին իրենց քուէներով։ Բերա, որ ապաքէն պէտք չունի ուրիշէ առաջնորդուելու, անշուշտ ետ չպիտի մնայ Գատը գիւղէն, և Բերացի ընտրողք ո՛չ միայն օրինապահութեան, այլ և պատուոյ կէտ մը պիտի նկատեն անթերի կատարել իրենց ընտրողական պարտաւորութիւն, անկախ տարբերով օգտուելով Ազգային Ժողովէն, ինչպէս արդէն հաւաստիքը կը տեսնենք այն եռանուն ցանկին մէջ զոր Բերայի Ընտրողական Ժողովը պատրաստած է, և որոյ մէջէն ո՛չ միայն Բերա այլ և ուրիշ Թաղեր շատ մը յարմար ընտրելիներ կարող են դտնել։

Պատուոյ խնդիր կ'ըսենք. զի վերջին ժամանակներս շատ խօսուեցաւ ընտրողական իրաւանց վրայ. հայ ընկերութեան մէջ խտիրներ դրուեցան. ըսուեցաւ թէ այս ինչ կամ այն ինչ կարգի մարդիկ ըստ Սահմանադրութեան չեն կարող ի գործ դնել ընտրական իրաւունք, և թէ առաւելապէս այս ինչ կամ այն ինչ կարգի անձինք կրնան ընտրող լինել։ Ոմանք ըսին թէ անճահ էր այսպիսի խտիրներ դնել. թէ ազգային տուրք վճարող ամէն անձ ընտրող կրնայ լինել. թէ մարդու մը ազգային-եկեղեցական պարտաճանաչութեան զգացումնք իւր նիւթական կարողութենէն դատուելու չեն, ևն։ ևն։ Ասոնք գրուեցան, և մանաւանդ խօսուեցան։ Բայց, բարեբախտաբար, սահմանադրական տրամադրութիւնն որոշ էր, և երբ աւելիքներբեք հարկ կայ սահմանադրական տարուին ինչպէս և ոգւոյն փարելու, Սահմանադրութեան ճշդիւ գործադրումէն ո՛չ ոք պէտք էր վտանար։ Սահմանադրութիւնը կ'ըսէ թէ երեսփոխանի ընտրութեան քուէ տան անձնք որ տարին 75 ղրուշ ազգային տուրք կը վճարեն, կամ իրենց վարած պաշտօններով կամ մատուցած ծառայութեամբք ազգային և հանրական արժանիք մ'ունին։ Ըստ այսմ, ընտրողաց ցուցակները զատուեցան, ստկուեցան, և ամէն Թաղի մէջ ընտրողաց նոր կարգ մը կազմուեցաւ։ Այս ընտրողաց համար աւասիկ պատուոյ կէտ մը պէտք է լինի այժմ ցոյց տալ արդեամբ թէ յանուն Սահմանադրութեան իրենց վրայ դրուած վստահութիւնն անտեղի չէր, և թէ իրենք արդարեւ կարող են լաւագոյն երեսփոխանութիւն մը կազմել։ Հոս է աւասիկ ո՛չ միայն սահմանադրական պարտաւորութեան այլ և պատուոյ խնդիր մ'ընտրողաց նոր կարգերուն համար, և մանաւանդ Բերայի մէջ կը յուսանք որ պարագային հանդիսաւորութեան համաձայն ընտրութիւնք պիտի կատարուին։

* *

Բերա, արդարեւ, ամենէն աւելի նպաստաւորեալն է ընտրողական իրաւանց այս նորոգ ճշդումէն և անոր արդիւնքն եղած վերաբաշխումէն երեսփոխանական աթոռոց։ Այս վերաբաշխման վերաբերեալ պաշտօնագրերն ու ցուցակներն հրատարակեցինք շաբթուս մէջ, եւ դործն իւր ամբողջութեամբ պարզուեցաւ։ Այս ցուցակներ ո՛չ միայն ազգային—տնտեսական տեսակէտով իրենց նշանակութիւն ունին։ Կը ցուցնեն՝ դրէթ մաթեմատիքական ճշդութեամբ՝ թէ ո՛ր Թաղերու կամ արուարձաններու մէջ հայ տարրն համեմատապէս աւելի բարեկեցիկ վիճակ մ'ունի, և աւելի քան քառորդ դարու շրջանէ մը ի վեր, յորժամ կատարեցաւ առաջին վերաբաշխումն երեսփոխական աթոռոց, այս ընկերական-տնտեսական տեսակէտով ի՞նչ փոփոխութիւններ կրած են զանազան Թաղերն և արուարձաններն։ Օրինակի համար, Բերայի Թաղն, որուն հետ միացեալ է Գասըմ փաշա, ըստ նախորդ բաշխման 10 երեսփոխան կուտար, իսկ այժմ կուտայ 23 երեսփոխան, որոց 5ը Բ. Վիճակին հետ կը դադրին ու կը փոխուին, 13ը Գ. վիճակին հետ, և 5ն Ե. Վիճակին հետ։ Իսկ Եկի Գափու որ առաջ չորս երեսփոխան կուտար, յետ այսորիկ մէկ երեսփոխան միայն տալու իրաւունք ունի։ Զի Բերայի Թաղին մէջ 478 ընտրողք կան, 75 ղրուշի ազգային տուրք վճարող կամ անձնական արժանեօք նշանակեալ, մինչ Եկի-գափուի մէջ 23 ընտրողք միայն կը գտնուին այժմ, ըստ Պատրիարքարանի, թէեւ Թաղեցիք 71 ընտրողաց հաշիւ մը կը ցուցնեն։ Պատրիարքարանն ընտրողաց մասին քիչ թաղերու հետ այնքան անհամաձայն կը գտնուի որքան Եկի-Գափուի հետ։ Այդ նախկին ամիրայական Թաղ չատ անչքացեալ պէտք է լինի որ իւր ընտրողաց թիւն երեք-չորրորդ համեմատութեամբ պակսեր է։ Մայրաքաղաքիս Թաղերուն և գիւղերուն մէջ 1,736 ընտրողաց թիւ ստուգուած է, որք պիտի ընտրեն 80 երեսփոխան։ Ուրեմն, 22 ընտրողի մէկ երեսփոխան կ'ինայ։

Շարունակելով արդի վիճակին բաղդատութիւնն իրը 25 տարի առաջուան վիճակին հետ, կը գտնենք նաեւ թէ Գասրգիւղ որ առաջ երկու երեսփոխան միայն կուտար, յետ այսորիկ պիտի ընտրէ տան երեսփոխան, որոց եօթն Դ. Վիճակէն և երեքն Ե. Վիճակէն։ Անդին Գուզգափուի և Կէտիկ-փաշայի միացեալ Թաղերն որք առաջ 17 երեսփոխան կուտային, այսուհետեւ 14 երեսփոխան միայն պիտի տան։ Այս պակասեալ երեք երեսփոխանաց երկուքը կը վիճակին Մաքրիգիւղի և Այսթէֆանոսի, որք քառորդ դար յառաջ զոյութիւն չունէին իբրեւ հայաբնակ վայրեր, կամ դէթ բնաւ երեսփոխան չէին տար ցայսմաւր։ Սկիւտարի Ս. Խաչի և Ս. Կարապետի Թաղերն յառաջագոյն չորսական երեսփոխան կուտային; այսուհետեւ երկուքը մէկէն եօթն երեսփոխան միայն պիտի տան։ Ամիրայական ուրիշ բնակավայր մը, Օրթագիւղ, որ յառաջագոյն հինգ երեսփոխան կրնար տալ, վաղուընէ սկսեալ պէտք է չատանայ երեք երեսփոխանով։

Այլ առաւել ուշադրաւ է Սամաթիոյ վիճակը։ Բուն Սամաթիա ցարդ կուտար 10 երեսփոխան։ այսուհետեւ չորս միայն պիտի տայ։ Սամաթիոյ Եկի-Սահմանէն և Նարլը-գափու, որք ցարդ մէկ մէկ երեսփոխան կուտային, այսուհետեւ երկուքը մէկէն պիտի տան մէկ երեսփոխան։ Ուրեմն, Սամաթիա և Նարլը գափու փոխանակ 12ի՝ հինգ երեսփոխան միայն պիտի ունենան։

Նոյնքան անկումի նաեւ Պոլսոյ մէկ ուրիշ կողմը։ Գարակէօմրիւք երկու, Թօփ գափու և Էյոյուպ մէկ մէկ երեսփոխան կուտային, երեքը մէկէն չորս երեսփոխան։ Այսուհետեւ երեքը մէկէն միայն մէկ երեսփոխան պիտի տան։ Եւ Պալատ որ երբեմն երեք երեսփոխան կուտար, այսուհետեւ իւր միակ երեսփոխանին պաշտօն պէտք է յանձնէ իրեն յիշեցնել իւր անցեալ փառքեր։

Բաղդատմամբ այս աւերմանց, կը-նայ մխիթարուիլ Խասգիւղ. զի իւր վեց երեսփոխանաց թիւը չորսէն վար չիջներ։ Այս ալ բան մ'է, և մեծ բան մը Խասգիւղի համար, ուստից իւր նախկին նիւթական պերճութեան հետ իմացական կորստիւն ալ ի վաղուց խոյս տուած կը թուի։ Բայց ի՞նչ բան կարելի չէ այս աշխարհիս մէջ։ Կարելի չէ՞ միթէ որ օր մը Ներսէսեան վարժարանն ալ վերաշինուի, ինչպէս կը վերաշինուի Բերայի վարժարանն, և ո՛չ միայն նիւթապէս այլ և բարոյապէս վերաշինեալ և բարեփոխեալ այն վարժարանէն վերստին երեւեն արժանաւոր երիտասարդներ, Խասգիւղի զաւակներ, արժանապէս ներկայացնելու համար զինք այս վերակազմեալ և մինչեւ այն ատեն յուսանք թէ աւելի կանոնաւորեալ և զօրացեալ Ազգային Ժողովն մէջ։

* *

Հոն արդէն իրեն ներկայացուցիչ ունի Խասգիւղ այնպիսի երեսփոխան մը որ թէեւ իւր զաւակը չէ, բայց ուրիշ ո՛և է Թաղ սիրով պիտի որդեգրէր զայն, երեսփոխան մը որ եթէ ոչ ձեւերով, բայց սրտով անչուշտ սահմանադրասէր է, և աւելի բան մ'է քան սահմանադրասէր, Ազգին և Եկեղեցւոյն օգտակար աշխատաւոր մ'է, ինչպէս հաւատարիմ և խելացի աստիճանաւոր մ'է Տէրութեան։ Հարկ է արդեօք ըսել թէ կ'ակնարկենք զԱեմ. Աբիկ էֆէնտիին, որ Քաղաքական Ժողովոյ մէջ իւր պաշտօնավարութեան աւելիս պարզ ժողովականէ մը շատ աւելին կ'ընէ, թէեւ չի սիրեր որ իւր արարք զրուցուին, և ինքնին պիտի բաւէր հանրային վստահութեան արժանի կացուցանելու ո՛և է վարչութիւն որուն անդամ գտնուի։— Բայց արդի Քաղաքական Ժողովը Վսեմ. Աբիկ էֆէնտիէն զատ ուրիշ տարերք եւս կը պարունակէ արժանի մեր ամենուս յարգանաց, եւ այսպիսի Վարչութիւն մը չատ լաւ կ'ընէ հակել Ազգ. Ժողովոյ վերակազմութեան՝ նոր ընտրութեանց ամբողջացմամբ և անկէ ետքն երբ Ազգային Ժողովը՝ ըստ Սահմանադրութեան՝ սէր է ինքն իրեն, մատուցանել իւր հաշուառութիւն, և հրաժարիլ։ Այս իսկ է ապաքէն Քաղաքական Ժողովոյ դիտաւորութիւնը, զոր չատ բանաւոր կը գտնենք, և չենք կարծեր թէ սահմանադրական Վարչութիւն լինի անոնց բաղձանքն որք արդէն իսկ Վարչութիւնն հրաժարեալ կ'ուզէին տեսնել։ Այդչափ աճապարանք գուցէ յարմարի ոմանց, բայց հանրային շահերը և ազգային ներքին պէտքերը այդքան աճապարելու անհրաժեշտ հարկ մը չեն ցուցներ անշուշտ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՐՈՒՆՆ ԴԷՊԻԲԵՐ ԵՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Զարն հետեւեալ դրաւոր բանախօսութեամբ փակեց ի Հելսինկիֆորս գումարեալ ֆիննական Խորհրդարանին նստաշրջանը.

«Ներկայացուցի՛չք Ֆիննական ժողովրդեան. Ձեր աշխատութեանց աւարտման առթիւ, շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ ձեր գործոց համար որ ի յառաջացումն երկրին բարեկեցութեան, և հաւատարիմ անձնուիրութեան զգացմանց համար զոր արտայայտեցիք յաճախ առ իս և առ իմ գերդաստանս՝ յանուն Ֆիննական ժողովրդեան։ Ցանձնարարելով զձեզ և իմ հաւատարիմ Ֆիննական ժողովուրդս Ամենակարողին գթութեան, փակեալ կը յայտարարեմ Ֆիննական Խորհրդարանն, և կը մնամ ձեր մշտական բարեացակամ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ

—Գերման լրագիրք կը ծանուցանեն թէ պալթիկեան ռուսահպատակ դաւառաց մէջ լուտերական հովիւ մը, Գիլէնչմիտ, ի Սիպերիա աքսորուած է՝ թող չտարուն համար որ բազմականները օրթոդոքս լինին, այսինքն՝ իւր պաշտօնը չափազանց եռանդեամբ ի գործ դնելուն համար։ Եսթոնիոյ մէջ ուրիշ լուտերական հովիւ մ'ալ, Լէօրչէմսն, 14 ամսոյ բանտարկութեան դատապարտուած է նմանօրինակ յանցանքի մը համար։

—Ֆրանսական լրագիրք մեծաւ գոհունակութեամբ կը ծանուցանեն թէ Զարը, Զարուհին իրենց զաւակաց հետ այցելով Մոսքուայի Արուեստահանդէսն, երկուք ու կէս ժամ մնացած են չէնքին մէջ, ներսի գոհունակութիւն արտայայտած և բազմաթիւ գնումներ ըրած են, և սիրալիր ընդունելութիւն վայելած են ֆրանսացի դեսպանական և վարչական պաշտօնատարաց կողմէ։ Ֆրանսական լրագիրք այս դէպքն ուշադրաւ ապացոյց մը կը համարին թէ ռուս պաշտօնական մարմինն համակրութեամբ կը վերաբերի դէպ ի Ֆրանսական ձեռնարկութիւնն ի Մոսքուա։ Բայց, միւս կողմէ, երկիկ հեռագիրն որ կը ծանուցանէ թէ այս Արուեստահանդիսին նիւթական մասակարարութիւնն ըստանձնող ֆրանսացի սեղանաւորը քանի մը միլիոն ֆր.ի պարտքով փախած է, չի նպաստեր փարատելու այս ֆրանսական ձեռնարկութեան ցայսվայր թողած աննպաստ տպաւորութիւնն իբրեւ թերի ձեռնարկ մը։

—Թոյլին Հաւոյ Թղթակիցն եւս կը հաւաստէ թէ «Բնաւ տարակոյս չկայ որ իտալեան նախարարութիւնն կդադրիւնն։ Այս որոշումն ապաքէն բնաւ երկբայելի չէր եղած արդի նախարարութեան յիշխանութիւն անցնելէն ի վեր»։

—Ալէքսանդր Թագաւոր ռուս լեզուի դաս կ'առնու ամեն օր Գ. Ալէքսանդր Հիդրովոյէ, ազգական նախկին ռուս դեսպանին Գելկրատի։ Խնամակալք կը բաղձան որ պատանի Թագաւորը կարենայ ռուսերէն խօսակցիլ Զարին հետ՝ Ն. Կ. վեհափառութեան ի մօտոյ Լիվատիա (Խրիմ) ուղեւորութեան առթիւ, յորժամ Ալէքսանդր Թագաւոր եւս իւր առաջին այցը պիտի երթայ տալ ռուս Վեհապետին։

—Նաթալի Թագուհւոյն խնդիրն այլ եւս գրգռութիւն չպիտի պատճառէ Սերպիոյ մէջ։ Թէեւ տակաւին ամէն ոք այս խնդրոյ վրայ կը խօսի Գելկրատի մէջ և դիմումներ կը կազմուին, բայց գիւղացի ժողովուրդը, սերպ ազգին ստուար մեծամասնութիւն, անտարբերութիւն կը ցուցնէ, աւելի իւր խոզերուն վրայ մտածելով քան այս ամուսնական կնճռոտ խնդրոյն։

— 27 —

ԹԷՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԿԻ ՏԸ ՄՕԲԱՍԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԷՍՀԶՕՐ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ճաշարանը, ծաւերու և թուփերու կղզեակի մը մէջտեղը, շատ լեցուն ու թրթռուն փեթակի մը կը նմանէր։ Խառնաշփոթ բզզիւն մը ձայներու, կոչումներու, գաւաթի ու պնակի աղմուկներու, կը լսուէր բոլոր պատուհաններէն և բոլոր կռնակի վրայ բացուած դռներէն։ Սեղանները, իրարու չատ մօտ դրուած, ուտելու վրայ եղող մարդերով շրջապատուած, երկայն շարքերով ցրուած էին մօտակայ ճամբայներուն մէջ, աջ ու ձախ կողմն այն նեղ անցքին ուր սպասաւորները կ'երթային կուգային, ականջին խուլցած, խելքերնին գլխերնէն գացած, ձեռքերնուն ծայրը մխով, ճուկով կամ պտուղներով ծանրաբեռնուած ափսէներ բռնած։

Բոլորաձեւ ճեմելիքին տակ էրիկ մարդոց ու կանանց այնպէս բազմութիւն մը կար որ կարծես թէ կենդանի խմոր մըն էր։ Ամէնքը կը խնդային, կը կանչէին, կը խմէին ու կ'ուտէին, գինիներէն զբուարթացած և ողողուած միովն այն ուրախութիւններէն որք Բարիզի վրայ կը տեղան, երբեմն երբեմն, արեւին հետ։

Սպասաւոր մը՝ կոմսուհին, Անէթն եւ Պէռթէն այն յատուկ սալօնը հանեց ուր իրենց կը սպասէր դքսուհին։

Հոն մտնելով, նկարիչը նշմարեց, հորաքրոջը քովը, Ֆառանտալի մարքիզն, որ ժպտելով վազեց իրենց առջեւ, ձեռքերն երկնցուց կոմսուհւոյն և աղջկանը հովանոցներն ու կրկնոցներն առնելու համար։ Այնպէս դժգոհութիւն զգաց որ յանկարծ փափաք ունեցաւ գրգռիչ ու կոշտ խօսքեր ըսելու։

Դքսուհին կը պատմէր թէ ի՛նչպէս հանդիպած էր իր եղբօրորդւոյն և թէ ի՛նչպէս Միւզատիէօ գեղարուեստից պաշտօնէին հետ տեղ մը գացած էր, և Պէռթէն մտածելով թէ այդ գեղեցկանազ մարքիզն Անէթին հետ պիտի ամուսնանար, թէ անոր համար եկած էր, թէ հիմակուընէ զայն իր անկողնոյն սահմանեալ կը նկատէր, կը զայրանար ու կը փրփրէր, որպէս թէ իր իրաւունքներն ուրացած և բռնաբարած ըլլային, խորհրդաւոր և նուիրական իրաւունքներ։

Սեղան նստեցնուն պէս մարքիզը, ծաղկատի աղջկան քով անցնելով, անոր հոգ տարաւ այն փութաջան ձեւովը զոր ՝ուներն դարպաս ընելու արտնեալ մարդերը։

Հետաքրքիր նայուածքներ ունէր որոնք նկարչին յանդուգն և խուզարկու կը թուէին, գրեթէ գորովալից և գոհ ժպիտներ, ընտանի և պաշտօնական կնահաճութիւն մը։ Իր ձեւերուն և իր խօսքերուն մէջ վճռական բան մը կ'սկսէր երեւիլ որ կարծես մօտակայ վայելում մը կը ծանուցանէր։

Դքսուհին ու կոմսուհին կը թուէին իրենց պաշտպանութիւնն ու հաւանութիւնը տալ այս թեկնածուի ընթացքին, և գաղափարակցութեան նայուածքներ կը նետէին իրարու։

Նախաճաշը լմննալէն վերջը ցուցահանդիսին տեղը գացին նորէն։ Սրահներուն մէջ այնպէս խռնուած բազմութիւն մը կար որ կարելի չէր ներս մտնել։ Մարդկային մարմնոյ տաքութիւն մը, միասին վերայ հինցած չրջագգեստներու և հագուստներու անպիտան հոտ մը հեղձուցիչ ու ծանր կ'ընէին մթնոլորտը։ Ալ պատկերներուն չէին նայեր, այլ դէմքերուն և արդուզարդներուն, ծանօթները գիրար կը փնտռէին. և երբեմն հրմշտկում մը տեղի կ'ունենար այն թանձր զանգուածին մէջ որ վայրկեան մը կիսովին կը բացուէր ճամբայ տալու համար ջրդեղիչներուն որք իրենց բարձր կրկին սանդուխները կ'անցուցնէին պօռալով, աղաղակելով, ուշադրութիւն, պարոններ, ուշադրութիւն, տիկիններ։»

Հինգ վայրկեանէն, կոմսուհին և Օլիվիէ բաժնուեցան միւսներէն։ Պէռթէն կ'ուզէր փնտռել զանոնք, բայց կոմսուհին ըսաւ իր վրայ կրթնելով,

—Մինակնիս աղէկ չե՞նք։ Թողուցէք զանոնք, քանի որ որոշեցինք՝ եթէ մէկ-մէկ կորսնցնենք՝ ժամը չորսին չքաստանը զիրար գտնել։

—Իրաւ է, ըսաւ։

Բայց միտքն այն գաղափարով լեցուած էր թէ մարքիզը կ'ընկերանար Անէթին և կը շարունակէր իր կնահաճ մեծարանութեամբը մարիվոտել (marivauder) անոր հետ։

Կոմսուհին մրմնջեց.

—Ուրեմն միշտ կը սիրէ՞ք զիս։

Նկարիչը պատասխանեց մտահոգ ձեւով մը.

—Այո՛, հարկաւ։

Եւ կը ջանար, գլուխներուն վրայէն, Պ. տը Ֆառանտալի գորշ գլխարկը տեսնել։

Զայն մտազբաղ տեսնելով, և ուզելով անոր ուշադրութիւնն իրեն դարձնել, կոմսուհին ըսաւ.

—Եթէ գիտնայի՞ք ինչ պաշտելի բան է ձեր այս տարուան նկարը։ Ձեր հրաշակերտն է։

Պէռթէն ժպտեցաւ, և մոռնալով յանկարծ այն երկուքն, առտուան մտմտուքը նորէն յիշեց։

—Իրա՞ւ, այնպէս կը կարծէք։

—Այո, ես ամենէն վեր կը դնեմ զայն։

—Շատ յոգնեցայ ասիկա շինելու համար։

Կոմսուհին փաղաքշիչ խօսքերով վերստին ծաղկասպակեց զայն, դիտնալով շատ ատենէ ի վեր թէ արուեստագէտի մը վերայ ոչինչ այնչափ ազդեցութիւն ունի որչափ սիրալիր ու յարատեւ գովասանութիւն մը։ Գերուած, ոգեւորուած, զբուարթացած այս քաղցր խօսքերէն, նկարիչն սկսաւ նորէն խօսակցիլ զայն միայն տեսնելով, անոր միայն մտիկ ընելով այն ալեծածան մեծ ամբոխին մէջ։

Շնորհակալ ըլլալու համար անոր, ականջն ի վար մրմնջեց.

—Ցիմար փափաք մը կը զգամ ձեզ գրկելու։

Զերմ յուզումմ մը պատեց կոմսուհին, որ անոր վրայ յաւելով իր փայլուն աչքերը, կրկնեց իր հարցումը։

—Ուրեմն միշտ կը սիրէ՞ք զիս։

Եւ Պէռթէն պատասխանեց, այն չեչտով, զոր նա կ'ուզէր և զոր քիչ մը առաջ չէր լսած.

—Այո՛, կը սիրեմ ձեզ, քաղցրիկդ իմ Անի։

—Իրիկուընները չատ անգամ եկէք զիս տեսնելու, ըսաւ կոմսուհին։ Հիմա որ աղջիկս եկաւ ալ չատ դուրս չպիտի գնեմ։

Սիրոյ անակնկալ այդ զարթումն անոր վրայ տեսնելով մեծ ցնծութիւն մը զգաց։ Օլիվիէի մազերը ճերմկցած ու սիրտը տարիքէն հանդարտած ըլլալով, հիմա այնչափ չէր վախնար ուրիշ կնոջմէ մը հրապուրուելէն, բայց ահռելի կերպով կը վախնար որ միայնութենէն ազատելու համար կ'ամուսնանար։ Այս վախը, զոր չատ ատենէ ի վեր ունէր, հեռդհետէ կ'աճէր, իր մտքին մէջ անիրանալի հնարքներ կը ծնուցանէր զայն կարելի եղածին չափ չատ իր քով պահելու և թող չտալու համար որ երկայն գիշերներ իր պարապ տան ցուրտ լռութեանը մէջ անցնէին։ Չկրնալով զայն միշտ իր քով քաշել ու պահել, ատեն անցուցնելու միջոցներ կը ցուցնէր անոր, թատրոն կը ղրկէր, ընկերութեան մէջ կը մտցնէր, նախամեծար համարելով կիներու մէջ ձգել զայն քան իր տան տխրութեանը մէջ։

Ըսաւ յանկարծ իր գաղտնի մտածմանը պատասխանելով.

—Ահ, եթէ կարենայի քովս պահել միշտ, ինչպէս զձեզ պիտի չփացնէի։ Խոստացէք որ յաճախ պիտի գաք ինձ, քանի որ ալ գրեթէ դուրս չպիտի ելնեմ։

—Կը խոստանամ։

Զայն մը մրմնջեց իր ականջին մօտ.

—Մայրիկ.

Կոմսուհին սարսռաց, ետեւը դարձաւ։ Անէթ, դքսուհին և մարքիզը զիրենք եկած գտած էին։

—Ժամը չորսն է, ըսաւ դքսուհին, շատ յոգնած եմ և կուզեմ ա՛լ տուն երթալ։

Կոմսուհին ըսաւ.

—Ես ալ պիտի երթամ, ա՛լ ոտքի վերայ չեմ կրնար կենալ։

Ներքին սանդուղքն վար իջաւ որ կ'սկսի այն սրահներէն ուր գծագրութիւններն ու ջրանկարները շարուած են և կը նայի ապակիով շրջապատուած անահման պարտիզին վրայ ուր ի տես դրուած են արձանները։

Այս սանդուղքն գլուխէն կը տեսնուէր մէկ ծայրէն միւսը՝ հսկայ ջերմանոցն արձաններով լի, որք կը կանգնէին ճամբաներուն մէջ, կանաչ թուփերու թաւուտներուն շուրջն և բազմութեան վերեւ որ ծառուղիները կը ծածկէր իր յարածուփ ու սեւ ալիքով։ Մարմարները դուրս կը ժայթքէին գլխարկներու և ուսերու այն թուխ սաւանէն, հազար տեղ ծակելով զայն, և այնչափ սպիտակ էին որ լուսաւոր կը թուէին։

(Շարունակելի)

երկրին վիճակն այնքան հանդարտ կ'երևի որ նախարարք ոմանք արդէն արձակուրդով մեկնեցան Սերպիայէն, և նախարարապետն իսկ, Պ. Փաչիչ, առիթէն օգուտ քաղելով, գնաց ի Թրիէսթէ, հարուստ աղջկան մը հետ ամուսնանալու։ Լաւ է ամենայն ինչ որ լաւ վախճան կ'ունենայ, թէեւ չի կրնար ըսուիլ որ այս խնդիր լաւագոյն վախճանն ունեցած լինի Սերպիոյ մէջ։ Պէտք է գտնէ մաղթել որ Պ. Փաչիչի առաջիկայ ամուսնութիւնը նոյն կերպիւ չվերջանայ որով վերջացաւ Միլան թագաւորին և Նաթալի թագուհւոյն ամուսնութիւնը։

—Պուլիպոյ Հանրապետութիւնն յանձն կ'առնու եղեր զինու զօրութեամբ օգնել Բիլլի խորհրդարանական կուսակցութեան ընդդէմ Պ. Պալմաչէտայի բանակին, պայմանաւ որ իւր վերջին պարտութենէն ի վեր Պուլիպոյ ունեցած պարտքն առ Բիլլի ջնջեալ համարուի։

—Քարէզի քաղաքային դատարանը ծանրակշիռ վճիռ մը տուաւ Բիլլի պատերազմին առթիւ։ Ի խնդրոյ խորհրդարանական կուսակցութեան, հրաւիրեց որ դրաւի տակ դրուին երեք մարտանաւերը զորս Պ. Պալմաչէտայի կառավարութիւնն յանձնարարած էր Միջերկրականի ֆրանսական նաւաշէն ընկերութեան։ Այս ընկերութեան աւանդ պիտի մնան մարտանաւք, և իւր պահանջքն եղած եօթն միլիոն ֆր. չափ գումարէն երկու միլիոնը պիտի ընդունի առ այժմ։ Այս վճռով, Պ. Պալմաչէտայի մեկ մեծ յոյսը կը փճանայ։ զի կը յուսար այն երեք մարտանաւերով յաջողիլ զարնել Խորհրդարանի կուսակցութեան նաւատորմը։

—Կիպրոսեանք ընտրական մասնակի յաջողութիւն մ'ունեցան, ի Փէսլի (Սկոտիա) սովորականէն աւելի ստուար մեծամասնութեամբ մ'ընտրելով իրենցմէ մին՝ թափուր մնացեալ երեսփոխանական աթոռի մը։

—Կը յիշէ՞ք այն գաւազանն որ այնքան օգտակար եղաւ Ցուլուստանի Երոկիոս իշխանին և ուրիշներու ի ձեռին։ Իւր պատմութիւնն ունի այն գաւազան։ Երոկիոս իշխան, որ քաջ, կորովի և յաղթանդամ երիտասարդ մ'է, այն գաւազանին փայտն իւր ձեռօք կտրած էր հեղլենական Փարոս կղզոյ անտառաց մէջ, և յԱթէնս գործարանի մը մէջ յատկապէս յղկել տուած էր։ Թէեւ ինքը բարձրահասակ է, բայց դարձեալ այնքան խոշոր էր այս գաւազան որ գործածումը վայելուչ չէր թուեր։ Ըստ այսմ դիտողութիւններ եղած էին իրեն, բայց մտիկ չէր ըներ։ Սիրահարած էր իւր խոշոր ցուպին։ Երբ Զարեւիչին հետ մեկնելու պահուն այն խոշոր ցուպն ի ձեռին երեւցաւ, հայրն այդ դիտողութիւն ըրաւ։ բայց որդին շատ ձիկացաց՝ և Զարեւիչին բարեխօսութեամբ, Երոկիոս թագաւորն ի վերջոյ հաւանեցաւ որ այն ցուպով ճամբայ ելնէ իւր որդին։ — Այս բանն ուրախութեամբ պատմած է նոյն ինքն թագաւորն, ի լուր այն գաւազանաւ կատարուած դերին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամէն։ Ս. Պատրիարք Հայրն՝ իւր հետն ունենալով Պատրիարքարանի գործակատար Տրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին, երեկ Սէլամլըքի հանդիսէն յետոյ կայս. պալատ գնաց, ուր, ինչպէս յայտնի է, հրաւիրուած էր հրամանաւ Վեհ. Սուլթանին։

Ն. Ամենապատուութիւն ընդունուեցաւ առաջին սենեկապետ Վեհ. Հաճի Ալի պէյի կողմէ, որ հարկ եղած մեծարանքներն ընելէ յետոյ առաջնորդեց Ս. Պատրիարք Հայրն ու Աբրահամ էֆէնտին կայս. պալատան ընդունելութեանց դահլիճն, ուր պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։

Ս. Պատրիարք Հայրն՝ կայսերազուն իշխանաց թլփատութեան հանդէսներուն առթիւ իւր շնորհաւորութիւնները մատուցանելէ ետքը ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրաւ վասն թանկագին կենաց Ն. Կ. Վեհափառութեան և վասն բարօրութեան կայսերական գերդաստանին։ Ս. Պատրիարք Հայրն այս առթիւ ներում խնդրեց որ չէր կրցած ներկայ գտնուիլ չորեքշաբթի օրուան հացկերոյթին։

Վեհ. Սուլթանը նախ իւր բարձր գոհունակութիւնը յայտնեց մատուցուած շնորհաւորութեանց և բարեմաղթութեանց համար։ Ապա, Ն. Վեհափառութիւն բարեհաճեցաւ յայտնել թէ գիտեր որ Ս. Պատրիարքը Պէշիկթաշի հրդեհին պատճառաւ չէր կրցած անձամբ պատասխանել եղած հրաւէրին, և թէ նոյն օրը Պէշիկթաշի եկեղեցին երթալով հանուած օգնութեանց գլուխ կանգնելը գոհունակութիւն պատճառած էր իրեն։ Ն. Վեհափառութիւն յարեց միանգամայն թէ պէտք եղած հրամանները տուած է արդէն հրկիզեալները պատրաստելու և անոնց ամեն կերպ օգնութիւն հասցնելու համար։

Ս. Պատրիարք Հայրը շնորհակալութիւն մատոյց Վեհ. Սուլթանի հայրական այս բարձր հոգածութեան համար և կրկին բարեմաղթութիւնները ընելով՝ Աբրահամ էֆէնտիի հետ մեկնեցաւ ընդունելութեան դահլիճէն։

Էջմիածնէն մեզ գրում են հետեւեալը։ «Մինչդեռ օրագրով կարդադրեց, որ մեր ծխական-եկեղեցական ուսումնարանները, հպատակվելով յունվարի 16-ին 1886 թուի և մարտի 22-ին 1889 թուի հրատարակած Բարձրագոյն հրամաններին, շարունակեն իրանց գործը համեմատ հանգուցեալ կաթողիկոսի հաստատված կանոններին։ Իսկ նոր ուսումնարաններ բանալը և առհասարակ այն հարցերի լուծումը, որոնք կախված են կաթողիկոսից, պիտի յետաձգվեն մինչեւ նոր կաթողիկոսի ընտրելը։»

—Մեզ գրում են, որ Էջմիածնի ճեմարանի հարցաքննութիւնները սկսվել են ապրիլի 30-ին և կը վերջանան մայիսի 15-ին։ Հարցաքննութիւնները ներկայ է լինում Սուքիաս եպիսկոպոսը։ Ճեմարանի ուսուցիչների խումբը, ինչպէս լսում է, մնալու է նոյնը, միայն երկու ուսուցիչներ պակաս են։ Ցեսչի հարցը որոշելու է հարցաքննութիւններից յետոյ։ Կոստանեանց տկարութեան պատճառով արձակուրդ է ստացել, մինչեւ սեպտեմբերի 1-ը։ Նա արտասահման է գնալու։ (Մշակ)

Ռուսաստանի ամենատարածուած օրաթերթերից մէկը Նովէ Վրէմա, որ այս տարուայ սկզբից մի շաբաթական պատկերազարդ յաւելուած է հրատարակում, իր մայիսի 4ի թիւ 5451 յաւելուածում զետեղել է չատ յաջողած պատկեր ի Տէր հանգուցեալ Վեհափառ Կաթողիկոսի և մի բաւականին ընդարձակ կենսագրութիւն, որի մէջ թերթը ըստ արժանւոյն գնահատում է Մակար Ա. խելքի և սրտի վսեմ յատկութիւնները և նորա կատարած գործերը։ (Արշալոյս)

Ռուսական խորհուրդն երէկ ի նիստ գումարեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ատենապետութեամբ Մեծ. Ռեթէոս էֆէնտի Պէրպէրեանի։

Մայր եկեղեցւոյ վարժարանին 6դ բարձրագոյն կարգի շրջանաւարտ վեց աշակերտք՝ առաջնորդութեամբ վարժարանին տնօրէն Մեծ. Մկրտիչ էֆէնտի Մելիքեանի և ուսուցչաց՝ ներկայացան Ռուսական խորհրդոյ ի քննութիւն։ Այդ աշակերտք էին Պ. Պ. Գասպար Յովհաննէսեան, Արամ Գրիգորեան, Յարութիւն Մինասեան, Հայկ Միհրանեան, Արշակ Մկրտչեան և Կիրակոս Մինասեան, որք քննուեցան հայերէնի՝ հանդերձ հայ գրագիտութեան պատմութեամբ՝ թուրքերէնէ Յոհաննէս Ալեքսանդրեան, ինչպէս նաեւ ուսողութեան, պատմութեան, աշխարհագրութեան և բնական պատմութեան մէջ։

Ռուսական խորհուրդը գոհ եղաւ աշակերտաց՝ այս ճիւղերուն մէջ տուած յաջողակ պատասխաններէն, դիտելով որ Մայր եկեղեցւոյ վարժարանի տնօրէնութիւնն և ուսուցչական մարմին խղճի մտօք աշխատած էին ուսանողաց յառաջադիմութեան և ազգային վարժարանաց համար սահմանեալ ուսմանց ստիճանէն աւելի բարձր ուսում մը տալու։ Խորհուրդն յատնեց իւր այս գոհունակութիւնն և շնորհակալութիւնն վարժարանի տնօրէնութեան եւ ուսուցչական մարմնոյն։

Սոյն քննութիւններէն յետոյ խորհուրդն զբաղեցաւ մասնաւոր խնդրոց խորհրդակցութեամբ։

Թիֆլիզի լրագրի մը մէջ կը կարդանք—«Ասում են, որ Վեհափառ կաթողիկոսի կանգ գտնուած է Հաջի Յակոբի տանը մէջից ճղուած։»

Ազնուափայլ Տիկին այրի Ն. Վահան և իւր ազնիւ դստերք ի հանգիստ հոգւոյ ի Տէր հանգուցեալ բարեյիշատակ Վահան էֆէնտիի և ի մխիթարութիւն իւրեանց սգազգեաց սրտին, հրաւիրած են զնորին Սրբազնութիւն Ամեն։ Պատրիարք Հայրն Սուրբ Պատարագ մատուցանել ամսոյս 26 յառաջիկայ կիւրակէ առաւօտ ի Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Բերայ։

(Կնէ։ Թղ. Խորհրդոյ Բերայի)

Աւտիկ, Ազգ. Սահմանադրութեան վաղուան հանդիսին առթիւ երկաթուղւոյ կառախմբոյ երթեւեկութեանց ժամանակացոյցը։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՐԹ.—ԱՒԱՒՕՏ ՍԻՐԳԻՃԻՆ

ԸՍՏ ԵՐԻՈՎԱՅՈՒՑ Թիւ.	Ժամ	Բոպէ		ԸՍՏ ԹՐԳԱՅ Ժամ	Բոպէ
14	8	35	Գումշ. Եէնիգ. (Սամմ. Եսիգ. (Հնդիսավայր.	1	5
18	9	30	» »	2	
22	10	30	» »	3	
24	11		» »	3	30
26	11	30	» »	4	
30	1	30	» »	6	

ԴԱՐՁ.—ԵՐԵԿՈՅ ԵՏՏԻԳՈՒԼԷԷՆ

Ըստ Թրքաց 3.14էն մինչեւ 12.27 տան և երեք շոգեկառք կայ եետիդուլէէն Սիրքէճի երթալու համար։

ԱԶԳ.—Վերոյիշեալ 6 կառախումբերէն զատ 17 կառախումբ եւս կան, որք Սիրքէճէն կը մեկնին և մինչեւ Եէտիգուլէ կ'երթան, իսկ Հանդիսավայր՝ ոչ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼՐՔԻ

Սէլամլրքի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին այդ մզկիթը գնաց հանդիսաւոր կերպիւ և ուրբաթու աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Կայս. պալատան առջեւի քէօշկին մէջ կը գտնուէին մայրաքաղաքիս բոլոր դեսպանք, իրենց առաջին թարգմաններով, որք եկած էին կայսերազուն իշխանաց թլփատութեան հանդէսներուն առթիւ իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու և ազնեալ օր ի կայս. պալատ հացկերոյթի հրաւիրուելուն առթիւ շնորհակալութիւն յայտնելու։ Դեսպանք նոյն տեղէն դիտեցին Սէլամլրքի արարողութիւնը և սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ արժանացան Վեհ. Սուլթանի մեծարանաց։ Նոյն քէօշկին մէջ կը դրտնուէին նաեւ Դերմանիոյ թղթատարական ու հեռագրական նախարար Պ. Ֆոն Սթէֆէն եւ նոյն նախարարութեան ընդհանուր քննիչ Պ. Վախհոլց։

Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Բէժիի տնօրէն Պ. Օպուանս, Լոյտի գործակալ Պ. Ֆորնի, Դերմանիոյ Վոլքան թօրփիտոյի գործարանին ներկայացուցիչ Պ. Միր, Բրուրի զինագործարանին ներկայացուցիչ Պ. Մէնսհաուզէն և հարիւր յիսունի չափ եւրոպացի գբօսաշրջիկներ, որոցմէ ոմանք սենեկապետաց միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց։

Համիտիէ մզկիթին մէջ կը գտնուէին Խրիմի, Քազանցի, Խիվայի և Պուխարացի իսլամներ, որք Հիճազ երթալու համար մայրաքաղաքս եկած են։

* * *

Սէլամլրքի արարողութիւնէն յետոյ դերմանական դեսպան Պառոն տը Բատովիձ, առաջին թարգման Պ. Թէոթա, Դերմանիոյ թղթատարական ու հեռագրական նախարար Պ. Ֆոն Սթէֆէն և նոյն նախարարութեան ընդհանուր քննիչ Պ. Վախհոլց՝ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան։ Պառոն տը Բատովիձ Ն. Վեհափառութեան ներկայացուց Պ. Ֆոն Սթէֆէնն ու Պ. Վախհոլցն, որք արժանացան կայսերական մեծարանաց։ Թարգմանի պաշտօնը կատարեց արարողապետ Միւնիր փաշա։

* * *

Սէլամլրքին ներկայ գտնուող բոլոր դեսպանք և առաջին թարգմանք Վեհ. Սուլթանին հրաւիրանք պտոյտ մը պատարեցին կայս. պալատան դաբաստանին մէջ, ուր մնացին երկու ժամ չափ։ Այս պտոյտի պահուն դեսպանք և առաջին թարգմանք պատուասիրուեցան պաղպաղակներով, օշարակներով, թէյով և այլով։

ԹՈՒՐԲԻԼ ԵՒ ԴԵՐՄԱՆԻԱ

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ փոդերանոցին մէջ չբաղդաւորեր պատրաստուած են ի յիշատակ Դերմանիոյ կայսր Կ. Պոլիս այցելելուն։ Շքագրամի մէկ կողմը օսմանեան զինանշանն և Վիլհէլմ կայսր այցելութեան թուականը քանդակուած է թուրք լեզուաւ, իսկ միւս կողմը դերմանական զինանշանն ու միեւնոյն թուականը գերման լեզուաւ։

— —

ՀԱՆՏԱՐԱՐ ԴԱՏԱՒՈՐԻ

Պետական խորհրդոյ ու Նախարարաց խորհրդոյ որոշմամբ, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով, թաղապետութեանց ժողովներու յանձնուած է հաշտարար դատաւորի պաշտօնը։ Ներքին գործոց նախարարութիւնը զայս հաղորդած է ամեն կողմ։

— —

ԼՈՒՄԱՑՍՓՈԽՔ

Մայրաքաղաքիս լումայափոխներու արհեստապետը տեղեկագրած է Առեւտրական Նախարարութեան թէ լումայափոխներէ ոմանք չեն ուզեր վճարել իրենց համար որոշալ տուրքն, և կառարկեն թէ իրենք «էհլիներու ուրլոց առուծախովն զբաղելով սեղանաւորը կը համարուին։ Առեւտրական Ժողովը եւս օրինական յաւելուածական տրամադրութիւն մը պատրաստած է, որուն համաձայն «էհլիներու և այլոց առուծախով զբաղող լումայափոխք ևս միւս լումայափոխներու նման պարտաւոր են վճարել այդ տուրքը։ Օրինաց այս տրամադրութիւն Բ. Դրան պիտի մատուցուի վաւերացուելու համար։

— —

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

Սէլանիկի դրամատան ընդհանուր ժողովը ի նիստ գումարած է անցեալները։ Դրամատան տարեկան գործառնութեանց տեղեկագիրը կարդացուած պահուն մեծ գովեստիւ յիշուեր է անունն Վեհ. Սուլթանին, որ միշտ իւր հովանաւորութիւնը կը շնորհէ առեւտրական գործին զարգացման համար։ Սելանիկի առեւտրական սենեկին նախագահ Օսման Ալի պէյ, որ Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան հրամանաւ ներկայ կը գտնուէր, պատշաճ խօսքերով պատասխաներ է։ Ըստ այդ տեղեկագրի դրամատան տարեկան զուտ հասոյթն եղած է 129,932 ֆրանք 35 սանթիմ։ Այս գումարէն հանելով 50,000 ֆրանք, որ բաժնետերաց պիտի տրուի, զուտ հասոյթը կը մնայ 79,932 ֆրանք։ Ընդհանուր ժողովոյ որոշմամբ 7,993 ֆրանք վար դրուած է իբրեւ պահեստի գումար, նոյնչափ մը զեղչուած է իբրեւ հիմնադրաց բաժին, այնչափ մ'ալ վարչական ժողովին համար եւ 3996 ֆրանք ալ դրամատան տնօրէնին եւ պաշտօնէից բաշխուած է, որով զուտ հասոյթէն ընդ. ամենը 27,925 ֆրանք զեղչուած և 51,957 ֆրանք մնացած է։ Ասոր վրայ աւելցած է անցեալ տարւոյ հաշիւէն մնացած 9787 ֆրանք, որով ընդհանուր գումարը հասած է 61,744 ֆրանքի։ Այս գումարի 40,000 ֆրանքն եւս իբրեւ պահեստի գումար վար դրուելով, մնացեալ 21,744 ֆրանքի չափը յառաջիկայ տարւոյն հաշուոյ վրայ աւելցած է։

— —

ՍԻՆԷՔԼԻԻ ԱՐԿԱԾԸ

Կայս. կառավարութեան մէկ որոշման համաձայն, տասնեւչորս ոսմանի զինուորներ՝ հարիւրապետի մը հրամատարութեան ներքեւ՝ յետ այսորիկ մասնաւոր վակոնով մը պիտի հետեւին արեւելեան ճեպընթաց կառախումբին մինչեւ Ադրիանուպոլիս։ Ամենեղէն, ոսմանիան-զինուորաց վակոնը անջատուելով, պիտի կցուի Եւրոպայէն եկող ճեպընթաց կառախումբին ի Կ. Պոլիս։ Այս որոշումի նախընթաց իրիկունէ իսկ սկսուած է ի գործ դրուիլ։ Ոստիկան-զինուորներն ընտրուած են Բերայի, Կալաթայի, Պէշիկթաշի և Պոլսոյ գունդերէն։

* * *

Աւազակաց կողմէ առեւանգեալ չորս գերմանացիներէ մին՝ մեքենավար Պ. Ֆրէօտիկէը ազատ արձակուեր է և վաղը մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

Թարգէի տեղեկութեանց համաձայն, աւազակները կը պահանջեն եղեր որ փրկանքն ստանալէ ու գերիներն ազատ արձակելէ յետոյ չը հալածուին և Պ. Ֆրէօտիկէրն ատ ղրկած են իրենց այս պահանջքն ընդունելու համար։

* * *

Արեւելեան երկաթուղեաց Տնօրէնութեան կողմէ այս առաւօտ ստացանք հետեւեալ զեկոյցը։

Երէկ, միջօրէէն յետոյ, Բրբք-Բիլիսէէն Ադրիանուպոլիս հասած հեռագրի մը նայելով, Ֆրէօտիկէր մեքենավարը դէպի այդ քաղաքը ճամբայ ելեր է աւազակաց կողմէ բանկցութիւններ կատարելու համար։

Անկեղ ի վեր, ոչ մէկ լուր առնուած է յԱդրիանուպոլիս, և տակաւին չէ դիտցուած թէ Ֆրէօտէկէր հասա՞ծ է ի Բրբք-Բիլիսէ թէ ոչ։

* * *

Միջօրէին, յիշեալ տնօրէնութիւնն երկրորդ զեկոյց մը ղրկեց մեզ, որ աւասիկ։

Ֆրէօտիկէր մեքենավարն երէկ ի Բրիկուն ողջամբ Բրբք-Բիլիսէ հասեր է, կէս գիշերը մէկ ժամ անցած։

— —

Ադրիանուպոլսէն գրուած նամակ մը, որ Սինէքլիի արկածին վրայ կը խօսի, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։

Աւազակներն ուղեւորաց հետ չարաշար չեն վարուեր։ Երբ այս վերջինք քաղաքն հասան, տնկարեալի էր գիտնալ թէ աւազակաց հետ գործ ունեցած էին։ Ամենն ալ իրենց հետ ունէին պաղուսակներն և քսակներն, մինակ ժամացոյցներն առնուած էր։

Ադր. Պոլսեցի հրեայ վաճառական մը, թիւրիմացութեան մը զոհ երթալով, հրացանի հարուածով մը վիրաւորեցաւ։ Այս մարդ՝ որուն անունն է Եաքօ Բաբբօ, Բ. կարգի վակոնի մը կիսակառքին մէջ կը գտնուէր, որ գծէն դուրս ելաւ։ Վագոնին կրած ցնցման հետեւանքը, դռնակները տեղերնուն խախտած էին որով դժուարաւ կը բացուէին։ Այդ դէպքին ականատես անձի մը (Փիլիպէի կայարանին ճաշարանապետը) ըսածին նայելով, որ Բաբբոյի զարնուած միջոցին դուրս ցատքած էր կառախումբին՝ այն պատուհանէն որուն դիմացի պատուհանէն կ'երեւէր Բաբթան Աթանաս, իրողութիւնը սա պէս տեղի ունեցեր է։ Աւազակապետը՝ հետեւ ունենալով կառախմբապետը որ հարկադրեալ էր լոկոմոտիվ լուսաւորել զայն, կ'երեւի գռնակին առջեւ որուն ետին կը գտնուէր Բաբբօ, և կը հրամայէ նմա վար իջնել, բայց խեղճ մարդն, որ 400 օսմ. ոսկի ունէր վրան, կը թոթովէր, աղերսելով, դողդոջ և անհասկնալի ձայնով մը, որ իրեն չարիք չհասցնեն։ Այս միջոցին ի զուր կ'աշխատէին դռնակը բանալ։ Այս յապաղումէն զայրացաւ աւազակապետն, որ որոնդոստ ձայնիւ գոչեց։

—Իջի՛ր, ապա թէ ոչ կրակ կ'ընեմ։

Ճիշդ նոյն վայրկենին, Եաքօ Բաբբօ կառախմբապետին կ'ըսէր թէ յօժարակամ կուտար երկու հարիւր ոսկի, եթէ խնայուէր իրեն, բայց առաջարկն ուշ մնացած էր։ Բաբթան Աթանաս կառախմբապետին պառաց որ մէկ կողմ քաշուի և երբ սա կ'ըսէր անոր «երկու հարիւր ոսկի կուտայ կոր», «Տէ՛ն Բէլ բի՛ Բաբաթ Բա՛, Բա՛ Բէրա՛» գոչեց Աթանաս և կրակ ըրաւ իւր Մարթինի հրացանով։ Գնտակը Բաբբոյին կուրծքը մխուեցաւ, ձախ ստինքէն անցաւ, բազուկը ջախջախեց, և գնաց մխուեցաւ դիմացի դռնակին վրայ, որուն պատուհանէն այդ միջոցին վար կը ցատքեր Փիլիպէցի ճաշարանապետը։

Եաքօ Բաբբոյի թաւին վրայ վիրաբուժական գործողութիւն մը կատարուեր է, որովհետեւ վերքը փտախտի փոխուած էր։ Հրեայն վտանգաւոր վիճակի մէջ կը գտնուի։

— —

ՊԷՇԻԿԹԱՇԻ ՀՐԴԵՀԸ

Վեհ. Սուլթանը երեք հարիւր յիսուն ոսկի շնորհած է ի նպաստ Պէշիկթաշի հրկիզելոց և հրամայած է որ այդ դրամ հրկիզելոց բաշխուի ձեռամբ թաղապետական Դ. շրջանակին անօրէն Մուսթաֆա պէյի նախագահութեամբ կազմեալ յանձնաժողովոյ մը, որ բաղկանայ իսլամ, յոյն, հայ ու հրեայ հասարակութեանց մէկ մէկ ներկայացուցիչներէն։ Այս յանձնաժողով երեկ ի նիստ գումարուելով սկսաւ քննել հրկիզելոց վիճակն և խորհրդակցութիւններ կատարեց հրկիզելոց նպաստելու եղանակին վրայ։

—Ըստ տեղեկութեանց Թարէքի, Պէշիկթաշի ոստիկանութիւնն յետ քննութեան հաստատած է թէ հրդեհը դիտմամբ ձգուած էր ոդելից ըմպելեաց գործարանին տիրոջ կողմէ։ Այս ոճրին հեղինակներն, որք երեք հոգի են, ձերբակալուած են և նախնական քննութիւններն աւարտած ըլլալով, տեղեկագիրք ի մտոյ պիտի յանձնուին դատական իշխանութեան։

—Թէեւ երեկ թուրք լրագիրներէ առնուելով ծանուցուեցաւ թէ հրդեհի պահուն կին մը բոցերուն մէջէն ազատուած եւ ուրիշ կնոջ մ'ալ դիակը գտնուած է այրած տան մը փլատակաց տակէն, սակայն նոյն լրագիրք այսօր կը հերքեն այդ լուրերը և կրսեն թէ մարդու կորուստ բնաւ պատահած չէ։

—Թմբագրութեան ուղղեալ նամակ մը, ականատես անձի մը կողմէ, սքանչացմամբ կը պատմէ թէ Վեհ. Արիկ էֆէնտի Ունճեան մեծ անձնազոհութեամբ աշխատեր է Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն մէջ, հրկիզման անմիջական վտանգէն ազատելու համար։

—Կը հաղորդուի մեզ նաեւ թէ կայս. թիկնապահ Ահմէտ Նէֆիզ պէյ, ևս մեծ եռանդեամբ աշխատեր է յիշեալ եկեղեցւոյ ազատման գործին։

— —

Լ. ՀԷՐԲԼՏ

Լ. Հէրբլտ որ իւր երկու շաբաթէ հետէ դադարման դատապարտուած էր, երէկուընէ սկսաւ հրատարակիլ։

— —

ԼՈՒՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ Ի ՀԱՐԱՒԱՐԱՆ

Զուլուբլլուի կազմի մթերանոցներուն խնդրոյն առթիւ Սամի պէյի ու Տէտրք Սամանճեան և ընկերութեան միջեւ եղած հաշուական խնդրոյն քննութեանը համար կարգեալ իրաւարարք երէկ ի նիստ գումարեցան ի Պահճէ Քարու Վիթալի խանին մէջ։ Իրաւարարք հաշիւներու մեծ մասը քննեցին և որոշեցին անգամ մը ևս ի նիստ գումարուելով իրենց տեղեկագիրը պատրաստել, մատուցանելու համար ձեռնհաս իշխանութեան։

— —

ՑՈՒՑՆ ԲԱՐԵՐԱՐՔ

Սեղանաւոր Պ. Բալի հինգ հարիւր ոսկի նուիրած է ի նպաստ Բերայի ու Ղալաթիոյ լոյն վարժարանաց և բարենպատակ մէկ քանի հաստատութեանց ի նպաստ։

— —

ՊԱՌՈՆ ՏԸ ՔԱԼԻՕՆ

Աւստրիական դեսպան Պառոն տը Քալիէ ի մօտոյ արձակուրդով Վիէննա պիտի ուղեւորի, վիճակագրական համաժողովին ներկայ գտնուելու։

— —

ՀԱՄԱՁԱՐԱԿ

Մայրաքաղաքիս առողջապահական վարչութիւնն խնացած ըլլալով թէ ի Հարէմ, Հալէպի նահանգին մէջ, համաճարակ մը ծագած է, հրահանգ ուղղեր է Հալէպ՝ անմիջապէս բժիշկ և դեղ ղրկել ի Հարէմ։ Ասկից զատ, գինուորական շղթայ մը պիտի հաստատուի, մինչեւ որ բժիշկները որոշեն համաճարակին տեսակը։

— —

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱ

Օսմ. Կայս. Պանքայի Այտընի երկրորդական գործակատարութեան պետ անուանուած է Պ. Հալմ, փոխանակ Պ. Ռոտոքանաքիի, որ, ինչպէս յայտնի է, Ուշաքի գործակալութեան պետ անուանուած է։ Պ. Պերպերեան Ուշաքի նոր գործակալութեան դեր-տնօրէն անուանուած է։ Սավֆէդ էֆէնտի՝ տնօրէն և Պ. Ճօն Բրիվի ենֆիս դեր տնօրէն անուանուած են Մանիսայի երկրորդական գործակալութեան։ Այս անձինք իրենց պաշտօնատեղին հասած են արդէն։

Կէլիպոլուի մէջ անցեալ օր առաւանձրեւ տեղացեր է, մեծապէս նպաստելով հունձքերուն։

—Երէկ, կայս. հրամանաւ՝ կերակուրներ բաշխուեցան Քեազլրտխանէ գիւղին բնակչաց՝ կայսերազուն իշխանաց թլփատութեան հանդիսին առթիւ։ Բոլոր գիւղացիք բարեմաղթութիւններ ըրին վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին։

—Պէնկազիի մէջ երեւան եղած մարախներն, որք հունձքերուն կը վնասէին և որոց թիւն երթալով կաւելնար, անցեալները բոլորովին ոչնչացեր են ծագած սաստիկ փոթորիկէ մը։ Փոթորիկի պահուն խիստ տաք հով մը փչեր և հովին յաջորդեր է թանձր մուշ մը։

—Սէլանիկի երկաթուղւոյ հաշուակալ Պ. Հիզիչ Լոէն՝ կայս. կառավարութեան ազերսագիր մը տուած է իւր պատկանած հոլանդական հպատակութիւնը թողլով օսմանեան հպատակ ըլլալու համար։ Զերբնհաս իշխանութիւնն եւս օրինական գործողութիւնները կատարելու համար, նախ հոլանդական հիւպատոսարանէն տեղեկութիւն ուզած է թէ արգելիչ պատճառ մը կա՞յ թէ ոչ։

—Նեքտարի նահանգին անտառաց ընդհանուր քննիչ Անկէլի էֆէնտի մեւ նոյն պաշտօնով Ադրիանուպոլիս փոխադրուած ըլլալով, իրեն յաջորդած է Միհրան էֆէնտի, նախորդ ընդհ. քննիչ անտառաց Ատանայի։

—Սէլանիկէն կը գրեն թէ Գաթէրին ու Գարաֆէրիէ գաւառակաց մէջ մարախ երեւան եկած ըլլալով, տեղական կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է զայնս ոչնչացնելու համար։

—Ադրիանուպոլսէն կը գրեն թէ Բ. գօրաբանակի հրամանատար Վէյսել փաշայի հիւանդութիւնը տակաւին կը շարունակէ։ Ն. Վսեմութիւնը դարմանող բժիշկներն են, դեր գնդապետ Տօքթ. Յովհաննէս պէյ, հոգարարապետ Տօքթ. Ալի պէյ և դեր հոգարարապետ Իպրահիմ Ապտիւսսէյատ ու Խրիմէ էֆէնտիները։

ԱԶԳ

Պ. Բալֆուրուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ՝ իրենց նորաձեւութեան վաճառանոցը փոխադրած են ի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 345, Պոն-Մարշէի դիմաց։ Այս առթիւ ամեն տեսակ նիւթոց վրայ կարեւոր զեղչեր կատարուած են։

4—25

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի ՊՈԼՍՈՅ ԳԱՐԵՐԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՅՈՒՆԻՍ 5 ԹՈՒԱԿԱՆԱՒ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մելինիդի գործը քննող հարցաքննիչ դատաւորն ի դատ պիտի կոչէ եղեր Թընդանսթանիզ գօրաց վարչութեան երկու բարձրաստիճան սպաներ, ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ թուղթերու պահպանութեան լաւ չհսկելնուն համար։

—Կրետէ կղզւոյ (?) ողջախոհ յանձնաժողովն, վատառողջ հաչակեր է Ֆրանսայէն եկող ինչ ինչ ալիւրներ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս քաղաքական լրոց բաժնին մէջ բացատրուած է արդէն, Պոլիվիա Բիլիէ խորհրդարանական կուսակցութիւնն իրեւ օրինաւոր պատերազմի տէրութիւն ճանչցած լինելով, Բիլիէ կառավարութեան դեսպանն ի Լա Փազ (Պոլիվիա) իւր անցագիրը պահանջեց, դեսպանական յարաբերութիւնները խզելով Պոլիվիոյ հետ։

—Ցուն/ս կին մէկու կէս միլիոն ոսկի տոլար և յունիս 5ին մէկ միլիոն 250.000 ոսկի տոլար Եւրոպա ղրկուեցան Նիւ-Եորքէն, ուստից վերջին եօթնեկին մէջ Եւրոպա ղրկուած ոսկեդրամին քանակութիւնն է չորս միլիոն 850 հազար տոլար։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Արեւել. երկաթուղեաց շահագործման ընկերութեան 1890 տարւոյ զուտ հասոյթք երեք միլիոն 522.444 ֆրանք են, յորմէ 176122 ֆրանք ի պահեստ դրուեցաւ, չորս հարիւր հազար ֆրանք իրենց պահպանութեան յատկացաւ, 280 հազար ֆրանք գլխաւորի ջնջման գործածուեցաւ, եւ երկուքուկէս միլիոն ֆրանքով ալ առ ամէն մի բաժին 25 ֆրանք շահ տրուեցաւ։ Մնացեալ 166.322 ֆրանք 1891 տարւոյ հաշուոյն անցաւ։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Պուէնոս-Այրէսէ կը ծանուցուի թէ Ռիո-Փլաթայի Սպանիական Պանքան իւր վճարումը դադրեցուցած է։

ԴՐԱՄԱԶԵՂՉԻ ՍԱԿ

Գերման լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Գերմանիոյ Կայսերական Պանքան (Ռայխսպանք) Անգլիոյ Պանքային օրինակին չպիտի հետեւի և իւր զեղչի սակը չպիտի զեղչէ։

ՑՈՐԵՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Պերլինէ կը գրուի բացարձակապէս թէ Գերմանիան չպիտի զեղչէ և չպիտի ջնջէ արմտեաց վրայ մաքսերը։

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍՐ Ի ԼՈՆՏՈՆ

Լոնտոնի գերմանական դեսպան Հացֆէլտ կոմս ծանոյց Լորտ

ՊՈԼՍԵՑԻ ՀԱՅ ԿԻՆԵՐԸ

Ժողովուրդի մը դաստիարակութիւնը կանանց գործն է, ուստի երկու սեռերուն առաւելութիւններն կամ թերութիւնները նոցա վերադրելի են։ Հայոց ամենամեծ առաքինութիւններէն մին է հաւատարիմ ծառայութիւն իւրանց տիրոջ՝ և պարկեշտ բարք։ Հայ կինը արդարեւ պարկեշտ և վստահելի էակ մ'է։ Երկրորդ և ոչ փոքրագոյն առաւելութիւն մը հայուն, այն է թէ, ուշիմ է — Այս ալ ժառանգած է իւր ուշիմ և խելացի մօրէն։ —

Կանանց վրայ գրուածներ, շատ անգամ խիստ կ'երեւին նոցա որք կ'ըսեն թէ այրերը ուզածնուն պէս կը դատեն զիրենք։ Բայց կիները դատապարտողն զինքըն ալ կը դատապարտէ։ Այն թերութիւններ զոր մարդ կը գտնէ իւր ազգի կանանց վրայ, ինքն ալ իւր մասին խոստովանած կը համարուի։

Եւ սակայն կանայք իրենց յատուկ բընութիւն մ'ունին։

Մարդկային բնաւորութիւնը, ինչպէս նորա մարմինը, կը ձեւանայ երկու ազդեցութեանց ներքեւ։ Մի մասը, իւր ծնողքէն ժառանգելով, մեծ մասս մ'ալ իւր դաստիարակութեան և իւր կեանքի ու վիճակի բերումն։ Ինչպէս նիւթար մարդունգաւակները իրենց պէս նիւթար կը լինին, բայց կրնան առողջութեան մասին դերազանցել իրենց հայրն եթէ ստանան առողջ դաստիարակութիւն և ընտրեն իրենց յարմար արհեստներ։ Նոյնպէս և բարի մարդուն տղան կ'ունենայ իւր մէջ բարութիւն սերմն որ լաւ չարակութեան կարօտ է։ Թէ ոչ, շուտով կը կորնչի այդ սերմը և կը թողու որ իւր հօրը ճամբէն տակաւ շեղի նա։

Արանց և կանանց բնաւորութեան մէջ եղած տարբերութիւնք, նոցա սեռային տարբերութիւնէն զատ՝ ունին նաեւ ուրիշ պատճառներ։ Գլխաւորաբար իրենց կեանքի տարբերութիւնը։ Այրը տունէն դուրս, կինը տան մէջ։ Այրն առաւօտէն ցերեկոյ օտարոտի մարդոց հետ, կինն իւր զաւակաց և ուրիշ կանանց հետ։

Մարդ շատ մը ներդաստութիւն կ'ըստանայ, երբ լաւ կ'ուսումնասիրէ մարդկային բնաւորութիւնը։ Սոյն ուսումնասիրութիւնն ընելու համար հարկ է շատ մարդոց հետ ապրած ըլլալ։ Արանց բաժինն է այս։ Կիներնիս չեն ճանչնար կեանքը բնաւ, կամ խիստ քիչ կը ճանչնան զայն, հետեւաբար միշտ յանցաւոր և պակասաւոր կը համարուինք նոցա հանդէպ։ Տան մէջ ապրելու պայմանը, փոխադարձաբար արտաքին կեանքի, կերպ կերպ զանազանութիւններ կը յարուցանէ մարդկային բնաւորութեան մէջ։ Արտաքին կեանքի մէջ մարդ աւելի փորձառութիւն կ'ստանայ բնականաբար։ Իւր տղայոց հետ, կինը, տան մէջ կը մնայ քիչ թէ շատ անփորձ, ճիշդ մանկավարժներու նման, որք չունին որ ստանալ կեանքի ծանօթութիւններն։—Արդ, այս անհաւասար պայմաններու մէջ, հարկ է կնոջ աշխատասէր ըլլալ, որպէս զի շատ մը չարեաց առաջն առնէ։ Զոր օրինակ չարախօսութեան պէտքին, յորմէ չկրնար խուսափիլ ծոյլ կինը։ Ո՞վ չէ գտնուած այսօրինակ տիկնոց ընկերութեան մէջ։ և ի՜նչ ախորժանօք կը բամբասեն ասուռան, այնքան, որ դու ալ զգուանքիդ հակառակ գլխիկոր մէջը կը մտնես և չգիտցածներնին ալ դու կը սովրեցնես իրենց։ Դիտելու է այն տուն իւրաքանչիւրին դէմքը։ կը քաջալերեն զքեզ առանց զգացնել տալու թէ ըրածդ դէշ բան է, որովհետեւ գիտեն թէ քու արհեստդ չէ և կրնաս յանկարծ լռել ինչ որ քիչ մը յառաջ ըսել կ'ուզէիր։ Բամբասանքը սիրող կանանց այս դէմքը խաղամղներու վրայ կը տեսնուի երբ գործի վրայ են։

Զբաղիլ չարունակ, որպէս զի չձանձրանայ։ Ծոյլերը միայն գիտեն ձանձրութեան ինչ անտանելի բան ըլլալը։ Անձրութիւնը և ծարաւը չեն մեռար ճաչէն յետոյ և խմելէ վերջ, տխրութիւնը վայրկենական է, յաջորդին, մարդ կը սփոփուի զուարճալի դիպուածով մը։ Հիւանդը գիտէ թէ իրեն ժամանակ և դեղ պէտք է բժշկուելու համար։ Զանձրացող մարդն ո՛չ դարման կը տեսնէ իւր ցաւոց և ո՛չ յոյս ունի ազատելու իւր ցաւէն։ որովհետեւ կ'զգայ թէ անդործութենէն յառաջ եկած է, թէ՝ անոր միակ դարմանն է որ և է աշխատութիւն որուն կարող չէ իւր ծուլութեան պատճառաւ։

Զանձրացող կանայք խիստ շատ են մեր միջակ և մանաւանդ բարձր դասուց մէջ։ Զարմանալին այն է թէ սկզբունքի մը արդիւնք է այս ձանձրութիւն։ Պիտի ջնամ բացատրել։ Մեր տիկինը չգբաղիր տնական գործերով, գիտէք ինչո՞ւ։ շատ անգամ։—որովհետեւ իւր դիրքն ունեցող անձ մը պէտք չէ հասարակ մակկանացուի մը ըրածն ընէ։ Մարդս ինչո՞ւ սպասաւոր մ'ունի, ինչո՞ւ խոհարար, ինչո՞ւ ագախին ինչո՞ւ սանտու, ինչո՞ւ դաստիարակ։—Որպէս զի հանգչաց ընէ։— Ահա սկզբունքը զոր շատ դժուարութեամբ կարող կը լինիս իւր ուղեղէն ի բաց վանելը Հանգի՛ստ։ ի՞նչ է այս բառի նշանակութիւնը։—Հանգիստ ընել կը նշանակէ։ գլխուն մէջ որ և է մտածութիւն չունենալով, ձմեռը տաքուկ, ամառն հովասուն տեղեկի մը ամենէն լաւ անկիւնը նստիլ։ պատուհանէն անցորդները դիտել, հագուստի վրայ խօսիլ, բնական դէպն անցնիլ և մէկ երկու կոտրներ դէշ կերպով նուագել, սպասելով որ ճաշի ժամն հնչէ, (այս վերջինը լաւ ճաշակ կ'ապացուցանէ) ճաշել։ հիւրեր ընդունիլ լուր առնելու և բան սովրելու համար։—Ցեւոյ երեկոյեան ճաշին ժամը կը հասնի որմէ վերջ արդէն որոշուած է ընելիքը։ կամ այցելութեան երթալ կամ ընդունիլ, կամ թատրոն մը երթալ և կամ առնց և ոչ մէկն ընել և չարունակել իւր ձանձրութիւնը։—Դիտեցիք կարծեմ թէ առաւօտէն ցերեկոյ, տան տիկին կոչուած անձն, ո՛չ սպասաւորին ըրածը տեսաւ, ո՛չ անգամ մը խոհանոց դնաց, անցածը դարձածը, մտածը և ելածը իմանալու համար, ա՛չ աղախնոյն քով, որ ընդհանրապէս արգուկը ալէկ չընէր, և ոչ տղայոց սենեակը ուր վարժապետին հետ քաշուած, խելքերը բան մ'ալ չեն սորվիր։—Ի՞նչ պէտք ունի հանգիստն աւելու։—կը ճամբանայ եղեր։—Գէթ սկզբունքները ազատած կը լինին։

Զկարդաց ալ, եթէ լաւ կը յիշեմ, թէև սեղանին վրայ կ'երեւան մի քանի նոր ուսմանները։ Բիանսէն և հիւրերէն ժամանա՛կ կը մնայ որ—եթէ սալոնին մէջ հայերէն լրագիր չգտաք, պատճառն այն է թէ սպասաւորին սենեակը փնտռելու էիք զայն։ որովհետեւ տեսնելով թէ իւր տիրուհին ձեռքն անգամ չառներ զայն, նա ալ օգուտ կը քաղէ խոհարարին հետ կարդալով մինչ տան տէրերը խաւնուէ կամ անուշ չեն ուզեր, տաեն անցուցնելու համար։

Միջակ դասու պատկանող տիկնանց մէջ, այս ըսածներուս կրկնութիւնն է, թէեւ փոքրագոյն աստիճանի մը վրայ։ Հոս, ծառայներէն մէկ երկուքը պակաս են, հետեւաբար թեթեւ բան մը մնացած է տանտիկնոջ վրայ։ մեծ բան չը կարծէք։ պէտք եղածէն շատ պակաս։ Հաղիւ փոքր կարերը, ճերմակեղինաց կարկուտքը, երբեմն արդուկը, եթէ դուրս չտար, եւ··· անխուսափելի րիանսն։ Ո՜հ այս բիանսն։ եթէ կարելի լինէր ջնջել զայն։ Աղէկ զարնողն այնքան քիչ և գէշ զարնուածքն այնքան անտանելի է որ աւելի վնասած է բիանսն մարդկանց քան որ և է օգուտ մ'ունեցած։

Այս դասու մէջ ալ իւր խորին տնտեսագիտութեամբը չէ որ կը փայլի տանտիկինը։ ընդհանրապէս հացին և մսին գիները չգիտեր, թողունք ուրիշ բաները։ Սակայն պէտք է խոստովանիլ որ այդ բաներուն ալ կարեւորութիւնը և պէտքը կ'զգայ։ ձեռքը չէ խեղդին։ Առաւօտուն իւր եղած տաեն այդ բաները եղած են, հացը և միսը եկած կերակուրները եփած։—Կանուրց եւսած այ գիտենք։—Այն օրն ալ բիանսային դասատուն պիտի գայ եղեր, անիկա ձգէ, հացով, մսո՛վ զբաղի։ Ահաւասիկ չեղաւ գնաց։

Պոլսեցի հայ կանանց մէկ լաւ տեսակը կը կազմեն փոքր արհեստաւորաց կիներն ու աղջիկները, որք սպասաւոր մը պահելու կարողութենէն զուրկ, իրենք կը կատարեն տան վերաբերեալ ամենայն ինչ։ սոքա գերծ են այն թերութիւններէն զոր յիշեցինք ի վերեւ։ Տան մը ծառայութիւնը դիւրին բան չէ, երբ մարդս փորձէ կատարել զայն։ հաղիւ թէ աշխատասէր, գործունեայ և խելացի կին մը կարէ բաւել այնմ։ Այնպիսին, տաեն չը գտներ չարախօսելու և ոչ ալ կը ձանձրանայ։

Հանգի՛ստ ընել, հանգիստը գտնել այս է հայ կնոջ և օրիորդին երազածը։

Կը յիշեմ հօրս մէկ պատմութիւնը։—Այր եւ կին վերջին ծայր դժգոհ են հարսերնէն որ չուզեր մասը մոխիրը թաթխել։ Գիշեր ցերեկ դարման մը կը փընտռեն նորա այս ծուլութեան, և օր մը կ'որոշեն թէ հետեւեալ առաւօտուն կանուխ սենեակը աւելու ելլէ ամուսինն, մինչ կինն աւելը ձեռքէն առնուլ ուզէ ըսելով թէ չվայլեր իրեն աւելի։ ամուսինն աւելը տալ չուզէ, որով փոքրիկ վէճի նման բան մը ծագի Անշուշտ հարսը տեղէն պիտի ցատքէ եւ ինքն աւէլ սենեակը։—Ըսածնուն պէս ալ կ'ընեն խեղճերը, հետեւեալ առաւօտուն։—Հարսը, բաւական տաեն դիտելէ վերջ, պաղ արիւնով մը։ «Ինչո՞ւ կը կռուիք, կ'ըսէ, այսօր դո՛ւն աւէլ, վաղն ալ դո՛ւն»։ Հանգիստը դտած հարս մ'էր։

Մայր մը որ ուրիշները կը տեսնէ այնպէս հանգիստ, մտքովը աղջկանը տառօս կուտայ։ Խե՜ղճ մայր որ չգիտեր թէ ճշմարիտ հանգիստը նոյն իսկ աշխատութեան մէջն է։ աշխատող մարդը կը հանգստանայ։ Քանի՞ կ'արժէ անոր հանգիստը որ օրը տաներկու ժամ սիրտը կը նեղանայ, որուն միտքն անդադար զբաղեալ է մէկուն և միւսին ըսածներովն ու ըրածներովը, որ ոչ նստէլէն համ կառնէ և ոչ անորոժակով կերակուր կուտէ, որ վերջապէս կատարեալ ծոյլ մը և անպիտան մը դարձած է, որ բարեկամ չունի բնաւ, որովհետեւ զաւէնքն ալ բամբասած է, այլ որ չրջապատեալ է կարգ մը հացկատակներով որք կուգան զինքը թունաւորել իրենց բանարկութիւններով, իւր գաղտնեայց կը թափանցեն և կերթան չորս կողմը չարախօսել իւր վրայ։ Հանգիստն անորն է, որ երեկոյին կարող է ըսել թէ օրը կորսնցուցած չէ, որ իւր պարտքը կատարած է, որ ձաշն ընելէ յետոյ կուգայ ժամու մը չափ սթափիլ իւր յոգնութիւններէն, որ ուրիշներու ըրածով չըզբաղիր, որ չնորհակալ կ'ըլլայ երբ ամուսինը կամ եղբայրը իրեն փոքրիկ մէկ պէտքը կը հոգան, երբ որ տղաքը պտուղ ունին ճաշէն յետոյ ուտելու համար, եւ կամ կիրակի մը, գործերը կարգին դնելով կարող կը լինի դուրս հանել իւր զաւակները։

Պոլսեցի աղջկանց երազած հանգիստն այս չէ, և եթէ ամուսնանալու բաղձանք ունին, այն միւս հանգիստը վայելելու յուսովն է։

Այս իտէալին հասնելու համար ամէն ճարպիկութիւն և վարպետութիւն կը փորձեն աղջիկն ու անոր մայրը։—Սա վիճակին մէջ տեսնէի աղջիկս, ահա՛ մօրը կենաց ցանկութիւնը։ Որքա՜ն արդեօք երջանիկ եղած է ինքն իւր ամուսնութեամբ որ կը փափաքի խեղճ աղջիկն ալ իրեն պէս տեսնել։

Այսու՝ չկարծէք թէ հանդիպողին պիտի տայ զայն։ այդ մասին ալ իւր ընտրութիւնը վաղուց ըրած է։ Տարիքը կարեւորութիւն չունի ամենեւին, ուսեալ կամ անուս ըլլալը, բնա՛ւ։ ինչ որ պէտք է, այն է թէ դրամ ունենայ և դրամ շահի, զի առանց չատ մը դրամի երջանկութիւն չկայ իրեն խելքով։

Դրա՛մ, ահա մեր միջակ և բարձր դասուց պաշտելին։ Մինչդեռ աղքատը երջանիկ է երբ պէտք եղածն ունի հարուստի կինն պէտք եղածով գոհ չլինիր։ ալ աւելին պէտք է իրեն։ Իրեն համար խնայողութիւնը ստորին բան մ'է։ ամուսինը կով մ'է զոր ամեն օր կթելու է։ եթէ ո՛չ, կը ցամքին նորա ստինքը։

Ամեն արծաթապաշտ մարդոց պէս ազնիւ զգացմունք կը պակսին իւր քով։ բարեգործութիւն, ո՛ր մէկին հանելու է։ գիշերագոյ ազգական մը, օգնութիւն, ժամանակները չեն ներեր։

Շատերու ըսածին ու ըրածին չհաւնիր և հայու գործ, հայու խօսք կ'անուանէ ծաղրանօք։ իբրեւ թէ ինքն հայ չլիներ։—Դիտեցէք թէ այս բաներ միայն կանանց յատուկ չեն։ շատ մը այրեր ալ այսպէս կը մտածեն և այսպէս կը խօսին։ Օր մը ծանօթներէս մին կոտրած աթոռ մը տեսնելով գոչեց։ «ազգային վիճակի մատնուեր է այս աթոռը»։ Բերանը վարժած էր այս խօսքին և երբ գէշ բան մը տեսներ, նոյնը կը կրնէր։ Այդ օրը դիտել տուի ըսածին անվայելչութիւնը, ուրիշ անգամ չլսեցի այդպիսի խօսք իւր բերնէն։

Ինչպէս ըսի, ընդհանրութեան համար չէ խօսքս և ոչ իրաւունք և ոչ դիտաւորութիւն ունիմ դատապարտելու բոլոր հայ տիկիններուն։ ժրագլուխ, աշխատասէր և խելացի կինն, նոյն է, ո՛ր ազգի և ցեղի ալ պատկանի։ Առէք այսպիսի կին մը մեր մէջէն և տարէք զայն բաղդատեալ իրեն նման եղող ֆրանսուհւոյ մը հետ, պիտի տեսնէք թէ նորա նման է ըստ ամենայնի։ լեզուն և սովորութիւնները կը տարբերին միայն։ Նկարագրեցէք այս օրինակելի հայուհին, ինչպէս այնքան կատարելութեամբ ըրած էր Յովհաննէս սեան բանաստեղծ բարեկամն իւր մէկ գեղարիկ ոտանաւորով «Շատհաճուկը» զոր կանայք գոց սովրելու են, և Թով Զինացի մ'ալ նոյնն ընէ իւր պաշտելի Զինահէտին համար։ միեւնոյն բանը պիտի ըսէք գրեթէ։

Այս օրինակ կին մը խնգրոյ նիւթ չը լինիր։ Պոլսոյ հայ կանանց վերաբերեալ բընդհանրութիւն մը անոնց համար է միայն որք չեն նմանիր Յովհաննէսեանի չահաճուհին։ հետեւաբար թո՛ղ ամեն մարդ վրան չառնէ ըսածներս։

Այսու հանդերձ գեղեցիկ սեռին մէջ, թշնամիներուս թիւը կարգէ դուրս բազմացուցի։ և տէրը գիտէ թէ աղէկ բան մը չեղաւ։ բայց բան մը կայ որ սիրոս կը հանդարտեցնէ, այն է թէ յօդուածիս սկիզբը՝ կիները ներողամիտ չեն ըլլար ըսած եմ։ շատ կը յուսամ որ զիս անիրաւ հանելու համար գտնէ ինձ նկատմամբ ներողամտութիւնն կը բռնէ այս անգամ։

Մ. Ն.

Ի ԺԱՑՈՒ ՑՀԵՑԵԱԼ ՄԵՐՋ Ի ԲԵԱՂԸԴԻՈՆԷ

Հոս կանգուն կամ ես բիւր դարերէ,
Եւ հրեղէն արեգակն ամառն
Բոցաթռիչ սլաքներով զիս կ'երէ։
Հոս կամ ես անժըպիտ անասան,
Հարուածեալ է հողմոց տխրանուագ
Գիշերայն խոյացեալք յանսահմանն։
Մերթ երկնից կ'ողողեն զիս սահանք,
Մերթ տարափք օգապտոյտ ձիւներու
Սառուցէ կը հիւսեն ինձ պատանք։
Երդ ունին անտառներ, եւ ծովու
Մուխ տնդունդք՝ հառաչներ, և անոյշ
Ժըպտիտներ հոյլք աստղոց, և աղու
Բոյրերով կ'ըստփոփուի վարդ քնքոյշ։
Իսկ ես հոս կաչկանդեալ անկեղու
Համր ըստրուկ եմ բաղդին չարագոյժ։
Եւ լռութիւն զիս պատէ, ս'ահարկու
Վեհն երկնից ասղերներովն հեռաւոր՝
Երգանի՛կ եղբարներս օդաչու։
Ոչ ծաղկի մը բաժակ լուսաւոր
Ծրլեցաւ քովս երբէք՝ ոչ թուփ մի
Ցանցառ չուքն ինձ չնորհեց գէթ մի օր։
Ոչ, եղո՛ւկ՝ յիմ ճաղատ լերկ գլխի
Բայն կապեց մէկ թռչնիկ, կամ յոդնած
Ուղեւորն հանդչեցաւ առ վայր մի։
Եւ իմ չուրջս ահա կեանք պարսած
— Ցար կանգնող և փլչող ովկեան —
Կը սրսկէ չուրջ փրփուրս աստեղաց։
Ի՜նչ կաղնիք երկնաբերձ կանգնեցան
Հոս իմ մօտ՝ բարերար հովանին
Սփռելով լեռներէն ի ձորն այն···
Քանի՞ բոյնք ոստոց մէջ՝ ա՛ ի հովտին
Քանի՞ հոյլք երազող աղջըկանց՝
Խե՜ղճ ծաղիկք ծըլեալք յեզերը չիրմին։
Այլ կաղնին օր մ'ի հողն էր փռուած
Իբր յոգնած կռուելէ մրրկին դէմ,
Եւ աղջիկանք երազոց հետ ցնդած։
Ի՞նչ։ լոկ ես պիտի բնաւ չը ճանչեմ
Մեռնելու հեշտութիւնն, այլ չորս դիս
Կեանքը նո՛ր նոր պիտի միշտ տեսնեմ։
Եւ սակայն հերոյ կայծն իմ ծոցիս
Իմ լանջաց մէջ ալ վառ՝ կ'ըսպասէ
Մէկ հարման որ ալանց դէպ յերկինս։
Ես ալ նոյն եմ ինձած աստղերէ,
Մասն եմ նոյն եթերին համասիփռ՝
Որ աստղեր և վարդեր յերիւբէ։
Երբ չեկաւ բորբոքեալն ի յիս հուր՝
Զիս պատող ծովերէն ցցուեցայ
Ողջունել զարեգակ կենսատուր։
Այլ ինձ հոն վճռեցաւ առնուլ կայ՝
Կանդ ադեալ լայնանիստ վըհից տակ
Իբրու կմախք որ ըզգուռնդս այսբառնայ։
Ծովասոյզ մտա հիմնցս անյատակ
Աշխարհներ չիմելու պարապող
Կը լսէի ես որդանց ըզվաստակ։
Նոր կղզեակք ցցուէին լուսաշող
Զոր դիւթիչ մահակաւ կեանքն խկոյն
Կը փոխէր ի մի դրախտ զօյտող։
Իսկ ես հոս կամ պրկեալ— Մարդկութիւն
Զարթընցած դեռ.— գուցէ ալեաց պէս
Իւր գլորուին ալ տեսնեմ յուլնս անհուն,
Ու սպասեմ որ յեղծեալ տիեզերս
Կոյր աստղք իրարու ընդհարեալք
Բ.ոյքային զիս նորէն յիմ տարերս։
Եւ սակայն գուցէ նիւթքն իմ ցրուեալք
Դառնային ցօղ որ կեանք կայլակէ
Ցօթահար մէկ ծաղկի մ'ի բաժակ։
Գուցէ թուփ մ'ըլլայի մացառէ
Որոյ տակ գալարի կասկածոտ
Օձն հիւծեալ ազեկէդ ծարաւէ։

կամ ի նչոյլ փոխուէին որ ընդ օդ
Թռուցեալ նախ քան զարեւ՝ թշուառին
Որ հսկէ՝ աւեւ էր զառաւօտ։
Կամ թերեւս մտնէի՝ խո՛ւն բաժին՝
Յերկնաչէն այն տաճար ըղեղի՝
Որորոց մըտած մանց քերդողին։
Ո՛հ, երբ մտա բան զիս կարծէր բաղդի
Ի դանդաղ ժամանցն Յաւիտեանց
Փրկութեան ժամն հնչէ ինձ պիտի···
Էջ, հրաթեւ դու կայծակդ ի բարձանց,
Է՛ջ՝ փչրէ կապն որ զիս կաչկանդէն։
Է՛ջ, փչրէ՛ զիս, ցրուէ նիւթքս ի բաց,
Զի մահուամբ միայն կեանք կաս աստէն։

Թ. ԹԷՐՋԵԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԿԻՆԸ

Այն իրիկունը կապելային մէջ ընթրած էի, տասնեակ մ'արուեստագիտաց ու մատենագրաց ընկերակցութեամբ, — գիտէ՛ք, այն միամեայ ընթրիքներէն որք շատ կը տրուին ի Բարիզ։ Այս վերջինը հեշտալից եղած էր իւր մտերմական ազնուական ու քինարերձ մանրավէպերովն, Երբ տաղանդաւոր մարդիկ ժողովուած են այսպէս և անձնասիրութիւնք կը հաճին զինաթափ ըլլալ, չը կայ բան մ'ազնուագոյն քան խօսակցութիւնն եթէ մանաւանդ այն ընկերութեան մէջ չը գտնուին լրագրագիր, մտերմութեան այդ նեղալի դահիճները։ Շէյքսբիրի մի թատերախաղը՝ յՕտէլն ներկայացուելու համար վերջերս պատրաստուած, որոյ նիւթն երկու անձանց միջեւ եղող կատարեալ նըմանողութեան վրայ կը դառնայ, դրըդած էր զվեզ խօսելու այն երեւութին վրայ որ երբեմն ցնորական թուելու չափ զարմանալի է, այն է՝ նոյնիսկութիւնն երկու անձանց դէմքերու, որք երբէք տեսած չեն զիրար, չուներն ո՛ և է տոհմային կապ և որք սակայն բացարձակապէս միեւնոյն էակն են, նմանօրինակ կերպարանաց ներքեւ երթեւեկող, միեւնոյն նկարագրով և երբեմն միեւնոյն ձայնագրով։ Ընթրիքը բաւական երկար տեւած ըլլալով, կէս գիշերուան մօտ, արուեստակցաց միոյն հետ սկսանք քայլել դէպ ի՝ Ակն-ժէտմէն արուարձանն ուր կը բնակիմ։ Ա՜ա՛ղ, այսօր յիմարտնոցի մը մէջ փակուած է այդ բարեկամն որ, այն տաեն էսկ, իւր այլանդակ ընթացքով մոհակոդութիւն կը պատճառէր ինձ։ Ինչո՞ւ արձանագրել տուտնօր իւր անուն և ծանրանալ դժբաղդութեան մը վրայ յորմէ չատ իսկ խօսեցան օրա։ Թերթք։ Դիտած էի սեղանին վրայ թէ մեր խօսակցութիւնն ուժգնապէս կը գբրաւէր իւր միտքն ու կը ջլատէր զինքը միանգամայն։ Լռութիւն պահած էր, եւ իւր դէմքը, քսանեւհինգամեայ դրական կեանքէն մաշած, խիստ այլայլեալ ու վատ, աւելի թօշնած կը թուէր ինձ երբ կը քայլէինք մօտ առ մօտ։ Ըստ սովորութեան, հետը կ'իյնայի բարեկամօրէն։ Մանաւոր խանդաղատանք մը ունէի իրեն համար։—[illegible] հեղինակ մը կ'զգայ քննադատի մը համար յորմէ միանգամ կատարելապէս գնահատուած է։ Իրեն հետ խնալուս ակներեւ համակրա՞նքն եղաւ պատճառ՝ թէ ոչ զպուտած զգացմանցը ներքեւ կը նիրհէր։ Սա իրաւ է որ Բէ և Պէլլաս փողոցներուն միջեւ, Վանտօմի ամայացեալ հրապարակին մէկ ծայրէն միւս ծայրն, ապա Թիւյլերիի անամբոխ պողոտային մէջ եւ հուսկ յետոյ Բուռ տէ Բօնթի հիանալի փլատակին երկայնութեամբը զոր ձմեռնային ցուրտ ու սպիտակ լուսին մը կը լուսաւորէր, նա եւս պատմեց ինձ մի նմանողութեան պատմութիւն որ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ վրաս այն ժամանակ։ Թերեւս պատմիչին յուզման պատճառաւ որ հակապատկեր մը կ'ընծայէր իւր սովորական ծաղրասէր և հեգնոտ բնաւորութեան։ Աստուա՛ծ իմ օրերն ինչպէ՞ս կը սահին կ'անցնին։ Օրագրիս մէջ կը գտնեմ, սոյն մտերմական պատմութեան ի վերուստ զոր նոյն իրիկունն իսկ հոն արձանագրած էի, 1883 նոյեմբեր 25 թուականը։ Դեռ չո՛րս տարի չի կայ։ Տարը բազմականներէն երկուքը մեռած են, և նա որ կը խօսէր ինձ՝ գիշերուան մէջ, քաղաքածուկ շեշտով մը, գաղտնահոս արտասուաց ազդեցութեան ներքեւ գլխեթէ դղրդահար, լաւագոյն չի՛պիտի լինէր որ նա ալ անհետ եղած ըլլար բոլորովին, փոխանակ այսպէս ապրելու։

«Լա՛ւ գիտեցի՞ր» կ'ըսէր ինձ։ «այդ խօսակցութիւնը յանչափս կը տրտմեցնէր զիս։ Կը յիշեցնէր ինձ մի պատահար··· կրնա՞մ պատահար կոչել զայն··· այնպիսի ներքին մի յուզմունք վերջապէս զոր չէի կարող ի յայտ բերել հոն, այդ սեղանին վրայ, ըմպելեաց շիշերուն, սուրճի սկահակներուն և սիկարի տուփերուն միջեւը։··· Ո՜հ բարեկամ···։— և ուժգին թեւս սեղմեց, — «թէ որ սիրես ու սիրուիս, հաւատա՛ ինձ, այո՛, ես որ քենէ տասնեւհինգ տարի աւելի ունիմ և աղէկեմ մաղեր, մի՛ մերժեր երբէք քու սիրած ու զքեզ սիրող կնոջ ժամադրութիւնն, երբէ՛ք։ Ուր որ ալ խնդրէ որ երթաս, եթէ հարկ ըլլայ իսկ առ այդ թողուլ աշխատութիւն և պարտականութիւն, ընտանիք և ո՛ և է բան, գնա՛, վազէ՛, առ ոտս կոխելով ներկայ կեանքդ։ Լա՛ւ մտիկ ըրէ ինձ, ամէն բան վերստին կը գտնուի, ամէն բան կը վերաշինուի։ Դիրք, հարստութիւն, բարեկամութիւններ, չը կայ բան մը որուն դարմանը չը կարենաս գտնել կորովալից աշխատանօք ու բաղդին դուռնաքաշ օժանդակութեամբ, բայց սիրային ճշմարիտ ժամադրութիւն մը, ո՞ւր գտնել երբ միանգամ կորուսիր զայն···։»

«Կը յիշե՞ս», յարեց քիչ մը հանդարտած, «թէ Վենետիկ էի երկու տարի յառաջ··· Այո՛, անշուշտ կը յիշես՝ զի Սա՜ ձէրզէ՝ ին Պրէնտա է Զիմային վրայ տեղեկութիւն մը խնդրելու համար հոն մի նամակ ուղղած էր ինձ, զոր անապատանի թղուցի։ Անտարակոյս կարծեցիր թէ մտանուած էի գաղջ ու մեղկարար անրջող որք կը ծածանին այդ քաղքի մթնոլորտին մէջ, որոյ լուութիւնը կը խանգարեն միայն ջուրին պատառումը թեւակաց տակ, կանանց անկրուկ կոչիկներու բաղխիւնը լպիրծ սալայատակաց վրայ և թեթեւ նաւադաւութիւն մը ի կեդրան այդ հրաշալի հրապարակին՝ կամարներով չրջանակեալ···։ Կ'երազէի արդարեւ ի Վենետիկ, բայց ա՛յ որպէս կը կարծէիր դու։ Բալմայի կանանց ու Պոնիֆաչիոյի իշխաններու ուրուականներէն տարբեր ոգի մը կը բաղձայի վերակենդանացնել յիս ալիծուփ ծովակին (lagune) վրայ։ Սակայն՝ չէիր կարող դիտնալ զայս, ա՛յ դու և ոչ ուրիշ ոք։ Հարկ էր գիտակ ըլլալ կենացս և առաջին երիտասարդութեանս գաղտնեաց։ 1860էն մնացած յիշատակ մ'էր որոյ ի խնդիր կուգայի Վենետիկ 1881ին։ Վարժարանն էր դուն այն տաեն, ութերորդ կամ ութերորդ կարգը, այնպէս չէ՞։ Եւ ես, քսան եւ հինգ տարեկան էի, ու կը թիավարէի արդէն այն թիարանին մէջ ուր պիտի թիավարես դեռ դուն, երբ ես յաւիտենապէս հանգչամ ըլլամ։ Այն տաեն էն նոյն մարդն էի զոր գիտես, և մտանդգրի արհեստս այնքան սոսկում կ'ազդէր ինձ որքան կ'ազդէ այսօր, բայց թատերգական հեղինակի առաջին յաջողութեան մը բաղդը — այն տարբին մէջ ուր երկչոտութեամբ դռնապանաց կը յանձնուին ձեռագրերն— ասպարէզս որոշած էր···։ Որպիսի՛ տարօրինակ և յարակարծական (paradoxal) անձնաւորութիւն մ'է դիպուածը։ Մարդիկ կան զորս իւր նորհներով կը ընտ վերջ ի վերջոյ, իրենց բովանդակ կենաց մէջ տառապեցնելէ ետք։ ինձ՝ հակառակն եղաւ։ Այն միջոցին երբ թէպիթը Ցառանէի բեմին վրայ, գոհունակութեան աղաղակաց մէջտեղ փոքրիկ թատերախաղիս ներկայացումը կը դնէէի, միեւնոյն ժամանակ էր հանդիսէի անզուգական տարփուհւոյ մը միակ կինն որ սրտիս մէջ թողած է չես գիտեր ինչ անհուն քաղցրութիւն որ համբոյրներէ վերջն ալ գէթ պէտք է կենդանի մնայ։ Բայց ո՞չ, զզուանքն ու ատելութիւնն են միայն որք կը մնան սովորաբար։ Այն ատենէն ի վեր իմ բոլոր սէրերս սոսկալի օրհասներ եղած են մի սեռի չուրջը։ Զարիք ըրած են ինձ և ես ալ չարիք ըրած եմ։ Հոմանուհիներս խարած են զիս եւ ես տմարդաբար խոյանդած եմ զիրենք։ Բայց ինքը՛, քսանեւհինգամեայ տիրոջս սիրեցեա՛լը···։ Տ՜ւ՛ս, չեմ կարող մինչեւ իսկ անոր անունն արտասանել։ Ցարտասո՛ւս պիտի փղձկէի աչացդ առջեւ, տրխմարի մը պէս··· հաղիւ ինձ քանի մը տարեկան մեծ կին մ'էր, կարի նրբահասակ, սրտամղիկ ժգագունութիւն մ'ունէր դէմքը և թխթիոյր աչեր որոց ակնարկն երբ կը յիշեմ սրտիս մի գաղտնի ալուցին մէջ ջերմութիւն մը կ'զգամ դեռ։ Կը սիրէր զիս։ Ինչպէ՞ս։ Ինչո՞ւ։ Ա՜հ, վերլուծո՛ղ դու վիպասան, պիտի պատասխանէ՞ հարցո՛ւր թէ է՛ր կը շողայ այս լուսին, թէ ինչո՞ւ աստղունք կան յերկինս, խորհուրդ մը ուղեղիդ մէջ կեանք մը մարդկան և կեա՛նք մը իրաց։ բայց մի՛ հարցուներ թէ ինչու կը սիրէ մարդ։ Կը սիրէ քանի կը սիրէ, և պարտ է մարդկան ծունր կրկնել այնպիսի սրտի մը առջեւ որ գիտէ սիրել։ Իրբեւ առաջի միակ աստուածեղէն յայտնութեան որ կայ յաշխարհի····»

Իւր խօսքը կը գիտէի հետաքրքրութեամբ մը զոր գուշակեց քան թէ տեսաւ, վասն զի ինքը երեսս չէր նայեր։ խօսքը շարունակեց, «Ներէ՛ ինձ այս դիւրազգած խոկմանցս համար, գա՛նք իրարու։ Տարփուհւոյս հանդիպելուցս այնպիսի պարագայից մէջ որոց մանրամասնութիւններն աւելորդ է թուել։ Սիրոս պիտի յուզուէր զանոնք պատմելով, և բաց յաստի չահեկանութիւն մ'ալ չունին պատմութեանս համար։ Սա չափը միայն ըսեմ թէ այդ կինն ամուսնացեալ էր և թէ դիպուածը զերծ պահած էր զիս ամուսնոյն ծանօթանալու դժնդակ տանջանքէն որ յոսի նախանձոտութեանց, և կամ նուաստացուցիչ ու ամօթալից մտերմութեանց կը մղէ տարիածուն։ Բարիոցի էր այդ կին՝ և կը պատկանէր միջակորեար այն հարուստ դասուն յորում տնական աշխատութիւնները կնոջ մարդոյ կեանքը չեն գրաւեր։ Իւր սրտի փափկութեան վրայ գաղափար մը տուած կ'ըլլամ քեզ, երբ ըսեմ թէ բնաւ չի փորձեց իւր տունը ձգել զիս, և գաղափար մը իւր բուռն տարիանց վրայ՝ սա պարզ իրողութեամբ թէ ամրողջ տան և ութն ամիս յորում զիրար սիրեցինք, ամէն օր ժամ մը կը գտնէր ինձ նուիրելու, երբեմն առաւօտուն, երբեմն միջօրէին յետոյ, երբեմն երեկոյին։ Ինչ օդ ալ ընէր և ի՞նչ որ ալ ըլլային այդ հանապազորեայ բացակայութեան դժուարութիւնները, որոշեալ վայրկենին կը տեսնէի զինքն, որ գորովալից դէմքով առ իս կուգար, մէն մի հայուսածքովն իւր ամբողջ սիրտն ինձ նուիրելով։ Երբ գուն տեսնէի զին

Ինքը մեծագոյն վտանգի կ'ենթարկէր ամէն անգամ որ ինձ այցելութեան կուգար չորրորդ յարկի փոքրիկ բնակարանիս մէջ զոր ծաղիկներով կը զարդարէի զինքը հիւրընկալելու համար։ Եւ սակայն խոհեմութեան, խնայողութեան ու ողջմտութեան անարդ մտածումը յաղթեց իւր քմահաճոյքը գոհացնելու փափագին։ «Պիտի վերադառնայ,» ըսի ինքնիրենս, «և մեծ անխելքութիւն է երթալ,» ու սոյն իմաստով պատասխանեցի՝ իմ դուռս վալիր հաւատարմութեանս հաւատիքը կրկնելով իրեն, ես ինքս բացատրելով ուղեւորութեանս դժուարութիւնները, երդմնցնելով զինքն որ փութացնէ վերադարձը, դիմադրելով սակայն զիս հոն իւր քովը տեսնելու սրտեռանդն փափագին։ . . . Կը յիշեմ։ . . . Երբ ղրկեցի այդ պատասխանը, խղճի խայթ մը ունեցայ։ Գանգատի մը ու մեղադրանց կ'սպասէի՝ երկիւղալից։ Այլ այսպէս ենթադրելով խիստ քիչ ճանչցած կ'ըլլայի այդ հոգին որ ստեղծուած էր սիրոյ վսեմին համար որպէս կարգ մը մարդոց միտքերը ստեղծուած են գաղափարաց վսեմին համար։ Նմանապէս մը ինձ իրաւունք տուաւ, և ինքն ալ վերադարձաւ։ . . . Բայց երբ Նորէն երեւցաւ սենեկիս մէջ և բազկացս մէջ սեղմեցի զինքը, այն ատեն հասկցայ, ինչ որ ծածկած էր ինէ, թէ իւր ճանապարհորդութիւնը փոխանակ զինքը բուժելու՝ հատցուցած էր։ Մահամերձ կը վերադառնար ինձ։ Ո՜հ, կ'զգամ դեռ իւր տամուկ ձեռաց սարսուռը դէմքիս վրայ վերջին այցելութեան պահուն զոր դրժուարաւ կարող եղաւ բնել ինձ, և դեռ կը լսեմ իւր ձայնն որ կ'ըսէր, «Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ. . . . Չէիր կարող գիտնալ դուն, յանցանքը քուկդ չէ. . . . Ինչո՞ւ զրկեցիր զիս այդ վերջին ուրախութենէ. . . .»։

«Հիմայ կը հասկնա՞ս, ըսաւ քիչ մը լռելէ յետոյ, այն տեսակ մը մելամաղձութիւնն որուն մատնուեցայ Վենետիկ հասած պահուս, այդ կնոջ մահուանէն քսան տարի վերջը. հէ՛ք կին՝ որ չա՜ռ իսկ սիրած էր զիս, որպէս ինքը կ'ըսէր այն ատեն, մինչ զի անհնար եղաւ ինձ ուրիշ սիրոյ մէջ երջանկութիւն գտնել։ Այդ մելամաղձութիւնը լա՛ւ գիտէի թէ պիտի գտնէի հոն՝ ծուլկին ափսեց վրայ ուր երթայած էր թափառիլ ինձ հետ, բայց ինքզինքս աւելի տոկուն կը կարծէի ի շնորհս այդ քսան տարիներուն։ Մտածէ՛ անգամ մը, քա՜ռ տարի գիր գրել և պուլվառներուն վրայ չրջիլ. . . . Պէտք է հաւատալ թէ մարդս ամէն բանէ կը բժշկուի բաց ի այսպէս սիրուած ուսպէ՜ Եաքը այլ եւս չի սիրուելու կսկիծէն, վասն զի՝ քանի կը մտնենայի այն քաղքին ուր կոչած էր զիս իւր մահամերձի սրտամտիկ ձչովը՝ առանց ինէ հաւկցուելու, կ'սկսէի մանուրիլ տեսակ մը ներքին զառանցանց որ զիս տառապեցնելու սատիճան մտքիս աւելի բերաւ այն զգացումներ ցորս պիտի ունենայի եթէ քսան տարի առաջ կատարած ըլլայի սոյն ուղեւորութիւնը։ Կառախումբը կը սահէր հոպոպ նեղ լեզոյն վրայէն զոր ջուրը կը պատէ երկուստեք։ Եւ այդ մթին ջուրը կը տատանէր մեզմիկ վերջալուսին մէջ, մինչ երկնից կապոյտը կը մթագնէր ի վերեւ ու մարը մռնող արեգական ոսկեղէն գիծը կը պարզուէր առ եզերք հորիզոնին։ Քանի՜ թախծագին էր ինձ համար լուսոյ այդ հոգեվարն։ Քանի՞ օ՛ն քաղցր եղած պիտի ըլլար, եթէ կարենայի մոռնալ թէ մի քանի ժամէն միակ սիրոյս քովը պիտի գտնուէի։ Հաստատապէս որոշած էի, դանակը վերքիս մէջ վերստին չի մխելու համար, չ'իջեւանիլ այն պանդոկն ուր բնակած էր նա։ Սակայն այդ պանդոկին անունն առաջին բառն եղաւ զոր տուի կօնսոլաարին. շոգեկառքէն իջնելուս պէս, կրից բնազդմամբ մը՝ որ ողջմտութեանս կը յաղթէր։ Եւ երբ տեղաւորուեցայ այն օթեւանին մէջ, ո՞ գիտէ թերեւս նոյն այն սենեկին մէջ ուստի գրած էր ինձ այդ ժամագրութեան նամակը։ Երբ պատուհանին առջեւ նստեցայ ու դիտեցի այդ չքնաղ դաշտանկարը՝ խաղաղիկ ջրոյն, անձայն գանգատանց, նսեմաստուեր երկնից ու խոշոր ստեղաց, թուեցաւ ինձ՝ թէ ժամանակը կը չնջուէր ու երիտասարդութեանս սիրոյն կ'սկսէր։ Վերստին բարձրանալ յիս, թէ չէի դադրած բնաւ սիրելէ այն քաղցրագորով անոյշ արարածը, թէ ժամադրութեան հասած էի, թէ դուռը բանալ կուգար, թէ նոյն այս հորիզոնին ի տես ինձ ուղղեալ սրտաբուղխ հառաչը վայրապար արձակուած չէր։ Ինչպէ՞ս մարդս երիտասարդ կը մնայ ափսոսալու համար, մինչեւ անգամ երբ չա՜տ իսկ ծերացած է յուսալու համար։

«Ճակատագիրը վճռած էր թէ հո՛ն՝ ճիշդ այդ տեղը, պիտի հանդիպի այն նմանութեան որուն վրայ միայն կ'ուզէի խօսիլ քեզ. . . . Այլ ապա, յիշողութեանս կոչանքն յարիշատակեց տարաբ զիս. . . . Վենետիկ էի ուրեմն մի քանի օրէ իվեր, այն քաղքին մէջ որ այնքան նպաստաւոր է յիշողականութեան զի՝ ինքնին յիշատակ մ'է, և փոխ առ փոխ կը վանէի ու յետս կը կոչէի պատկերն այն մեռեալ կնոջ որ երազած էր հոն սիրուիլ և հոն ինէ՝ սիրուիլ. . . . Գուցէ կարծես որ այսպիսի մտային տրամադրութեան ներքեւ խոյս կուտայի ամէն յարաբերութիւններէ որք կարող էին խզել այն յետատեսակաց հմայքն որով կը պարուրէր զիս անցեալս։ Եթէ այդպէս ենթադրես, թերի կերպով ճանչցած պիտի ըլլաս այն կրկնակ անձնաւորութիւնը զոր ես ունեցած եմ միշտ, զոր դուն ունիս, զոր ունինք մենք ամենքս ալ, եղկելի գրագէտներ որ այնչափ հեշտիւ կը վարժուինք այսպէ՛ս ապրելու և այնպէ՛ս մտածելու։ Կ'երթեւեկիլ ջրանցից կանաչ ջրոյն վրայ ակախտալ քարախանց երկայնութեամբը, տանց չարքերուն միջեւ պեղեալ նրբափողոցներէն, միակամար փոքրիկ կամրջոց մարմարեայ բազրիքով սանդուխներուն վրայէն, սալարկեալ հրապարակներուն վրայ՝ որոց կեդրոնը կը կանգնի ագուցիկ փականքով ջրհորի մը վիմակերտ շրջանակը։ Ի մի բան այս մոգական տեսարանին մէջէն՝ որոյ հնութեան հրապոյրն այնքան ախորժանօք ճաշակած էր տարփուհիս։ Եւ իւր վրայ կը խորհէի, — և յանձնարարականներս կը տանէի, և այցելութիւններ կ'ընէի։ Ինչո՞ւ։ Այո՛, դարձեալ ինչո՞ւ, պարոն հոգեբան։ . . . Այս այցելութեանց միայն միջոցին էր, ըստ վենետկեան սովորութեան, երեկոյեան ժամը իններն վերջը. որ յիշեալ արտասովոր նմանութիւնը զգայական զառանցանցս շօշափելի ձեւ մը՝ մարմին մը տուաւ կարծես. . . . Կին մը մտաւ դռնուած սրահս ա. ւելի գեղեցիկ քան տգեղ, որուն դէմքին վրայ սակայն՝ առաջին տեսնելուս՝ ոչինչ կար յայտարար այն յուզման զոր պիտի պատճառէր ինձ։ Ո՛չ անօր գունատութիւնն ունէր տարփուհւոյս, ո՛չ նուրբ ու վշտակիր բերանը, ո՛չ գոր-վագութ աչկունքն՝ այն քաղցր աչկունքն յա՛ր տագնապալից։ առ առաւելն անոր պէս նրբահասակ էր, այն ազնուապետական ու գողտրիկ ուրուագրով որուն յիշատակն այնքան կենդանացուցած էի յիս վերջին օրերս։ Եւ սակայն այն վայրկենին միայն նշմարեցի այս նմանութիւններն երբ նորեկն սկսաւ խօսիլ։ Արտասանած առաջին բառերը սարսուռ ազդեցին ինձ։ Երկրորդ պարբերութեան՝ սիրտս այնպէս ուժգին սկսաւ տրոփել իբր թէ չաբաբարոյ ոգի մը վաղեմի բարեկամուհիս յանկարծ ինձ վերադարձուցած ըլլար։ Միեւնոյն ձայնն էր, խլ և խլ, այն ատիճան նոյն՝ որ չեմ կարող նկարագրել. հնչիւնը, շեշտը, այն երգելու նման եղանակը՝ մերթ կէս մը խեղդուկ ու մերթ խուլ. . . . Աչքերս գոց՝ խօսելը մտիկ ընելով կարող էի հաւատալ թէ մեռեալն հոն էր, սենեկին մէջ ու կը խօսէր. . . . Չեմ կարող բացատրել քեզ այն յեղաշրջումն զոր այս ձայնը, այս ձայնի ուրոյն կերպը, երբ կարելի է այսպէս ըսել, յառաջ բերաւ սրտիս մէջ։ Կ'ուզէի որ կարենամ խնդրել այդ մանկամարդ կնոջմէն արտասանել ինչ ինչ պարբերութիւններ՝ որք դեռ կը թրթռային յիշողութեանս մէջ, այն «Ահ Աստուա՛ծ իմ»ը զոր հառաչած էր վերջին ժամադրութեան պահուն՝ խեղճ ու վախտ ձեռքերը դէմքիս վրայ պատցնելով։ Անձանոթ կինը, որ քիչ առաջ այլ եւս անծանոթ չեղաւ ինձ, — զի զմեզ ներկայացուցին միմեանց — ընկերական խիստ անշան խօսակցութեան մը կը հետեւէր։ Իմացածս համեմատ՝ աւստրիացի կոմսուհի մ'էր որ զբօսական եղանակ մը կ'անցուցանէր ի Վենետիկ, և նոյն իսկ իմ պանդոկիս մէջ։ Այս վերջին մանրամասնութիւնն անուղղակի պատճառ մ'եղաւ զիս բոլորովին ձգելու այն ջղային վիճակին մէջ որ յիսրութեան մօտ բան մ'է։ Մինչ վախ կը յայտնէի նրբափողոցներուն ցանցին մէջէն ճանապարհս կորսնցնելու և կը խնդրէի որ ինձ համար կօնսոլ մը բերել տան դեռատի կոմսուհին առաջարկեց՝ զիս իւր նաւակին մէջ առնուլ և ընդունեցայ։ Տարբեր գիտեմ ու մեր բարեկամ՝ այժմեան պատճառագեղ ծերոց ամենն ի յիմարին հետ չեմ ըսեր։ «Արդի կանայք այնքան անզգայ են որ կարող ես զերենք կէս գիշերուն կառքով տուն վերադարձնել առանց քեզ ո՛և է բան մը պատահելու. . . .»

«Եթէ Վենետիկ չես գացած դարնան մէջ, չես կարող երեւակայել իսկ գիշեր ուան հրապոյրը ծովակին վրայ։ Շուրջդ գտուող առաջայից մեռելական քաղքութիւնը, կօնսոլին սահումը մեպլ ու ճապաղ ջրոյն վրայէն մուն պալատանց զանգուածները, երկնից խորհրդաւոր խորութիւնը, լուսնակն ի ստուերս փոփոխակի անցուդարձք. նաւավարաց ձայնարկութիւնք ջրանցից անկիւններուն մօտ, — այս ամէնը կը միասնան զքեզ թաղելու երազի մը մէջ՝ որուն՝ գաղջ ու միանգամայն զով օդը կարծես մարմին կուտայ։ Կօնսոլը կը սահէր ուրեմն և մութ խցիկին բաց լուսամուտն կը սեսնէիր ագ ջուրը, այդ պալատները, այդ երկինքը, և կ'ունկնդրէի ընկերուհւոյս ձայնին։ Իւր ձայնը, — միւսին՝ իմ պաշտեցեալ ուրուականիս ձայնը կը հնչէր այդ տեսակ մը տատանող դաղափարի լուութեան մէջ։ Հակիրճ բառերով կը պատասխանէի իրեն՝ ճիշդ որքան որ պէտք էր զինքը չը լռեցնելու համար, և այդ ձայնին մէջէն ինձ կը ներկայանար վաղամեռիկ սիրուհիս. . . . Հեշտութեան ու սոսկման խառնուրդով մը կ'ըզգայի թէ իմ արդի իրական ու կենդանի անձնաւորութենէս դուրս կ'ելնէի՝ անցեալ կեանքովս ապրելու. . . . Ո՛չ, նա մեռա՞ծ չէր։ Ի՞նքն էր որ կը խօսէր ինձ իւր այնքան ծանօթ ձայնով։ Կարծես այն պարբերութիւններէն մին պիտի ըսէր ինձ որք գեռնաթաւալ կ'ընէին սիրտս, որպէս օր մը գրած էի իրեն այն պարբերութիւններէն որք անտեսանելի հմայոյներ կը դրոշմէին հոգւոյս վրայ, որպէս կրսէի ապա, յիշողութեանս նոյնանքն յափշտակեց տարաբ զիս. . . . Վենետիկ էի ուրեմն մի քանի օրէ իվեր, այն քաղքին մէջ որ այնքան նպաստաւոր է յիշողականութեան զի՝ ինքնին յիշատակ մ'է, և փոխ առ փոխ կը վանէի ու յետս կը կոչէի պատկերն այն մեռեալ կնոջ որ երազած էր հոն սիրուիլ և հոն ինէ՝ սիրուիլ. . . . Գուցէ կարծես որ այսպիսի մտային տրամադրութեան ներքեւ խոյս կուտայի ամէն յարաբերութիւններէ որք կարող էին խզել այն յետատեսակաց հմայքն որով կը պարուրէր զիս անցեալս։ Եթէ այդպէս ենթադրես, թերի կերպով ճանչցած պիտի ըլլաս այն կրկնակ անձնաւորութիւնը զոր ես ունեցած եմ միշտ, զոր դուն ունիս, զոր ունինք մենք ամենքս ալ, եղկելի գրագէտներ որ այնչափ հեշտիւ կը վարժուինք այսպէ՛ս ապրելու և այնպէ՛ս մտածելու։ Կ'երթեւեկիլ ջրանցից կանաչ ջրոյն վրայ ակախտալ քարախանց երկայնութեամբը, տանց չարքերուն միջեւ պեղեալ նրբափողոցներէն, միակամար փոքրիկ կամրջոց մարմարեայ բազրիքով սանդուխներուն

խորտակած ըլլար իւր յիշատակը. . . . «Բանի մը վրայ կը խորհէր անտարակոյս զոր մոռցած էր գնել յապաղեալ նամակի մը վրայ թերեւս։ Պանդոկին առջեւ հասած էինք։ Ցամաք ելանք, և տեսայ որ երիտասարդ մը կը յառաջանար դէպ ի նա, յայտնի էր թէ գաւթին մէջ կոմսուհւոյն կ'սպասէր խուն ինչ մտահոգ։ Ամուսինն էր որուն ներկայացուց զիս, — և զոր կը սիրէր, ինչպէս հասկցայ անոր հետ խօսելու շեշտէն։ Այդ բոպէին, երկու ձայնից նոյնիսկութիւնն այնքա՛ն կատարեալ էր, միանգամայն այնքա՛ն փոխուած էին այն պարագայներ որք խաբուսիկ յուսոյ նշոյլ մը շնորհած էին ինձ, որ նոյն հետայն ու միանգամ ընդ միշտ սթափեցայ ցնորքէս։ Իրականութիւնն երեւցաւ ինձ, և իմ ծաղրելի վիճակս, և իմ մենութիւնս. . . . Ինչպիսի՜ գիշեր մը անցուցի ողբալով այն ժամերը զորս պիտի կարենայի վայելել իւր մահէն առաջ, այն միակ կնոջ հետ զոր պիտի սիրէի և որ պիտի սիրէր զիս. . . . Բայց ի՞նչ հարկ փորձել ինքզինքն ուրիշի մը հասկնալի ընել. . . . Ոչ ոք կը հասկնայ ոչ զոք ըստ որում ես ալ, ա՜յդ կինն իսկ կարող չեղայ հասկնալ. . . .»

Բարեկամս ողջերթ մաղթեց ինձ յանկարծ և թողուցի որ մեկնի, ու կը տեսնէի որ կորաքամակ կերթար Վաւէնի ամայացեալ փողոցն ի վայր. . . . Ու այսօր ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ արդեւք յիսմարութիւնը՝ զինքն իւր բարոյական և գիրկական անկման թշուառութիւններէն ազատելով՝ թոյլ տուած չէ՞ իրեն մտաւորապէս ապրիլ այն կնոջ հետ որուն յիշատակէն չէր կրնար բաժնուիլ։ Լաւագոյն չէ՞ այդ վիճակն ունենալ քան հաստատերորդ գրօնիկ մը կամ քսանեհինգերորդ վէպ մը գրել։

Թարգմ. ԱՐՇԱԿ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԲՕԼ ՊՈՒՐԺԻ

Վենետիկ, 1887 մայիս

ՄՇՈՑ ԳԱՐՈՒՆԸ

Ձմեռն՝ որ անցաւ, ձմեռն, որ ոչ եւս է, Մշոյ երկրագործներու համար ազէտալից եղաւ. ձմեռներ կան ախորժելի են, ձմեռներ ալ կան՝ պիդալի։ Անցեալ 1890-91 տարւոյ անհնատացող ձմեռն այն վատ չրջաններէն մէկը կրնայ համարուիլ։ Հանկառակ օդերեւութաբանական գուշակութեանց մեր ծեր Աբօտիկին և օրացոյցներու, ձմեռն խորհրդանշանն ի գաւառս են և ձիան զատիկն ու կարմիր հակիթը։ Այն ամէն տարի, երբ որ օրացոյցը Հայոց զատիկը կը նշանակէ ապրիլի սկիզբներն կամ վերջերը, երկիւղած գիւղացւոյն ակնդրոը կը բռնէ. «ինչ կրսեն թող ըսեն հազար ԲԵՐՆԻՆԵՐը ձմեռն այս տարի կը քշէ մինչեւ կարմիր հակիթը»։ Իրաւունք ունին մեր գիւղացիք։ Կան ծերուկներ կան ջօջիկներ, որ ամպի, օդի, ամառուայ և աստղաստղայ նշանաց գէտին։ Ի՛նչ երկէն բարակ սուտեր կրսեն, Լուսաւորիչ գրեր է զմեր Նշան. Հար չգայ սուրբ զատիկը չծիրը ձնծաղիկը, չի գար գարունը։ Եւ ստուգիւ ալ այդպէս մեր Զատիկն ու Գարունը մէկտեղ են։ Խորհրդաւոր է զատիկը խորհրդաւոր և մեր կարմիր հակիթը։ Ի զուր են ամէն օդային գուշակութիւնք այն գիւղացւոյն, որ որոով ու սիրով հաւատացեր է թէ մեր Ս. Լուսաւորիչը Աստուածային ներգործութեամբ հազարաւոր տարիներէ իվեր հայոց զատիկը այնպէս է դասաւորեր, որ բարեպաշտ հայերը նոյն օր լսեն «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» և նոյն օր տեսնեն լուսագեղ փայլը գարնանային արեգի անուշ և քնքուշ ճառագայթներուն։ Կարմիր հակիթը և կարմիր կակաչը մի և նոյն օր կը տեսնեն արեւու լուսափայլ երեսը, և ծլին ծաղկունք, փթթին ծառ ու միւղ, խոխոջեն առուակք և վտակք և ձորակք. կանչէ, կարկաչէ ոսկեփետուրն սարեակ և ճընճղուկ և ծիծեռնակ ալն։

Այս տարի աշունը երաշտ գնաց։ ոչ ձիւն, ոչ անձրեւ։ եղան պարզամիտներ որք վէճկրոս և Բիրնաց տիրացուներու հաստատելով կը յայտնային թէ ձիւն և փոթորիկ չպիտի տեսնեն սակայն հակառակը դուրս եկաւ։ Դժբաղդ զուգադիպութեամբ չատ աղքատ և չքաւոր գիւղացիք չէին կարողացած ամբարել այնքան դարման իրենց անասնոց ու կենդանեաց. որքան հարկն էր։ Եւ ահա ձմեռն եկաւ իւր բոլոր սասկութեամբ և սար ու ձոր, դաշտ ու դուրան համակ ծածկուեցան. բուք և փոթորիկ արտասովոր եղանակաւ։ Թէ Պիտիէօլի սարաւանդներն և թէ Սիմ Սարի բոլորտիքը բուքը տարաւ չատ զո՛հեր։ Իննակնեան սարի արեւմտեան հիւսիսի կողմերն՝ ոչ նուազ հեռի մուրատուր Ս. Կարապետի մեծահրաշ աշէն ու խաչէն, կորան ու մեռան ՇԵՀԼԻ-ՇՀԼԻ եօթն հայ անցորդներ, որոնցմէ երկու գոյգը եղբայր էին երկուքը լէ կանանչ արեւով, կանանչ հալաւով հոգիին փչեցին բքոյն և սառնամանեաց սառուցիչ Պիտիէօլի, և գուցէ ուրիշ չատեր, որոց անշուշտ դիակներ դեռ չկան ու չերեւան։

Փետրվարի օկիզբն Մշոյ դաշտի ինչ ինչ գիւղերու մէջ երեւցաւ պաճարախտ, և չատ հողագործներուն լուծն ու գութան արձակուեցան։ Նորան յաջորդեց անասնոց սուլը։ Զմեռն ճնչերէ, ձիւնը չատ, ոչ խոտ կայ և ոչ բաց դաշտ։ Դարմանը անահնանելի արագութեամբ սպեց, փուճմ մի խոտ և փուճմ. մը ոչխար հաւասար ելան։ Դէս ու դէն ժողովրդը սկսաւ ադաչել Աստուծոյ։ Եւ Աստուած գթաց։ Թէ և եղան ծանր վնասներ, նեղութիւններ, սրտմաշուկ, պարտք ու պուրտք խեղճ գիւղացւոյ, այլ երբ ի տօնի սրբոյն Գրիգորի լուսաւորչին սկսաւ ֆաբ-ֆին հնչել հարաւյն հողոյն, տեղացին անձրեւք, տեղի տուաւ ցուրտը, և ժողովրդեան հոգին յարաւ։ Ինչ որ քաշեցին անցած էր այլ եւս։ Անձրեւի համն ու հոտը փարատեց ժողովուրդի նեղութիւն, ձիւնը թիկը դրաւ հազար անէծքով, որտն ու հեգեղը մնացան։ եկաւ ծա՜ղրոջ, եկաւ և գարունն կենսարոյր։ Մոռցան ամէն ախ ու վախ ինչ որ քաշեր էին ձմրան ու ձեան երեսէ՝ գիշեր ցորեկ՝ որը չալակով, եւ դահուկով՝ խոտ եւ յարդ փոխադրէին անասնոց՝ պրծան այդ տարտէն, սրտերնին գովացաւ. գարունը եկեր է. ալ որո՞ւ հոգ։ Այսպէս են մեր երկրագործք, կը հոգան մինչ հացի ու գարմանի պէտքը կը նեղէ գիրենք։ կը ժպտան՝ երբ Աստուած կը բերէ արեւն ու կանանչը հետերց։ Աստուած կը սիրեն արեւ կը սիրեն, Աստուածն ալ չպիտի՞ սիրէ զիրենք։

Զմեռն ոչ եւս է։ Դաշտ գուրան կանանչցեր են, հովիւն հաներ է իւր ոչխարը վեցամսեայ բանուէն։ Նախորդը իւր նախիրը, հոտաղը իւր եզնուկները, մանկալ իւր գոմուկները և ահա վարուցան չորս կողմն։ Արեւը կը փայլիլի և լուսինն կը պղնձայ, և այսօր է, որ երկրագործը կ'երգէ.

Գիշերն անուշ, հովն անուշ,
Երկրագործի քունն անուշ։
Ծերին կարէն կաթկթայ,
Սեղան տարուց հով կիգայ։
Առաքելոց ուխտաւոր
Զուխթակ խաչեր զօրաւոր եւն։

Եկեր է և կանանչ կիւրակին, ու կ'արձակին ոտքերն կրօնասէր և աղօթասէր գիւղացուն։

Կանանչ կիւրակի Աչտիշատու Սահակ Հայրապետի ուխտն ու տօնն է։ Դարաւոր կերպով պահեր է ժողովուրդն իւր ըստի և աղօթքի կարգերն։ Իսկի չ'մոռցուիր Սահակայ և Շուշանայ ուխտը։ Աւագ Հինգշաբթի, Կանաչ Կիւրակէին, Ծաղկալից Համբարձման դաշտի ամէն կողմերէն գունդագունդ կուգան քայքայեալ մատրան իրենց յարգանքը մատուցանելու մանուկն ու ծերն, կոյսն ու պառաւն Տարօնոյ հայերուն, և որքա՜ն համակրութեամբ և ակնածութեամբ։

Խորհրդաւոր կերպով մատրան մէջ երկու վսեմ դամբարան կառուցուած են ի հնումն՝ մին Սահակայ, միւսն Շուշանայ։

Գիւղացիք համարին թէ՝ Շուշան քոյրն է մեծի Հայրապետին։ այլ ոչ այնպէս, դա դատրիկն է, նազելաշուք հոգեհատորն Սրբոյն Վարդանայ։

Սահակ և Շուշան, երկու դաս են, երկու պաշտպան։

Թէեւ չկան իրենց գերեզմանաց վրայ մարմարէ խաչաքարեր, զարդարուն գրմբէթներ, ծաղկեղեկար ծածկոցներ, ոչ աչառնա՛ք ոսկւոյ եւ արծաթի, ոչ անօթք խնկի ու մոմի, և ոչ լոյս, Աւետարան, այլ կայ և մնայ հոգեկան սէրն ու ջերմեռանդ համակրանքը մեր կրօնասէր ժողովրդին, զայնս առատ և անարատ է։

Իւր պատկառելի աւերակաց մէջ չէ մոռցուեր մեր Ս. Կարապետի տաճարն ու դամբարանն՝ աւելի բարձր, աւելի վսեմ նա նստած է մէջ սրտին ու հոգւոյն իւր հաւատացելոց, ի դեղ ի տուր իւր ջրիցը կը տանին հոս ու հոն հաւատով պապակածներուն, և իր հողիցը քարիցը, ծաղկից ու խոտիցը, որք ամէնն ալ սուրբ են, ամէնքն ալ նուիրական, քան որչափ էին Սօսեաց անտառի կախարդող թուին ու տերեւն։

Սահակ ու Շուշան՝ ջուխթակ արեւներ՝ մեր ժողովրդի հոգւոյն մէջն են. չէ, չի մնացեր է մեծ հայրապետը անյիշատակ. իւր անունն ու կանոնը աչուներն ալ կ'երգեն։

Մեռնիմ քրքի Սուրբ Հայրապետ,
Դուն ես Հայոց գրի վարպետ,
Տաճարդ լուսէ, վերեւդ մեղայ,
Կուշտ ու բոլորդ հազար մեղայ,
Մեռան կ'եկեր գրսի խորան
Ծառայ մեռնենք կանանչ գրան եւն։

Բայց աչուներն էլ զնկուսն պատէն կախեր են, փոխուեր փոխուեր են օրերը, ալ ո՛վ կը լսէ աչուղին, առասպելական կը համարին չատերն նոցա խաղն ու տաղն, որպէս երբեմն զիրեր Եղնի՝ Վահագնայ երգի անգին կտորը, որու նուագողներն էին չինական ալ՝՝՝՝։

Առ այժմ վազ գանք այս գանգատներէն։

Այս տարի ստուար բազմութեամբ կատարուեր է Կանանչ Կիւրակէի տօնն յԱչտիշատ։ Այս տարի, որպէս կ'աւանդեն մեզ ուխտաւորք և աղօթաւորք Մեծ տաճարին՝ հրաշագործութիւններ եւս կատարեր է մեծ հայրապետը, և մի խոտաժէտ՝ որ այժմ Ս. Մատրան գուչակն է եղեր, յայտնարարեր է ուխտաւորներուն թէ՝ Ս. Հայրապետը դրիգորեան գնացեր էր, և այժմ վերադառնալով չա՜տ նեղացեր ու զայրացեր է, տեսնելով որ իւր աղքատ գերեզմանի աղքատ գանձանակի խաչմէ՛ոյներէն այս ու այն գողցեր են և սպառնացեր է պատժել, եթէ չվերադարձնեն իւր ըստինները։

Սոյն գուշակի յայտնութեամբ աւերակաց վէճէն գանուած է Եկեղեցւոյ հին զանգակ մը, զոր դեռ եւս տեսնելու պատեհութիւն չենք ունեցած։ Մեր ժողովուրդը ամենայն երկիւղածութեամբ կը հաւատայ այն բոլոր յայտնութեանց, զորս կ'ընեն այս կարգի գուշակք, որք ի լուր ժողովրդեան կը ծանուցանեն թէ՝ ով որ Սրբու ընծէ, և թէ ի՞նչ տեսակ մատաղ բերելու է, որ ուխտը ընդունելի լինի... ելն։

* * *

Մինչ մահկանն յարտ և ուխտաւորք վանքեր կ'երթան, պանդուխտն ալ կաչէ պարկը կապած պառիկին, չարուխը ոտքն հաբռի ի սիրտ ձեռք կ'առնու երկայն ճանապարհը։ Դարիպութեան կ'երթայ։

Այս հոսանքը իսկի չկտրիր։ Պանդխտութեան վտակը տակաւ կը գետանայ։ Բան մ'որ տարրացած, արմատացած է ժողովրդի մէջ։ Շատերն իրենց արօրի մահը կը թողուն և հոմալարեան խորտակող բեռն յանձն կ'առնուն։ բեռ մը, չալակ մը, որ ոչ միայն պառիկը կը ջախջախէ, այլ կուրծքն ալ կը փշրէ։ Համալութեան բեռի տակ կ'ընդարմանան մշակի բոլոր զգացմունք։ և կան չատեր, չա՛տ չատեր, որք տարիներով չեն յիշեր թէ՝ իրենք էլ տուն ու տեղ ունէին, արտ ու տարտ։ Ընտանիք ունէին ու զաւակունք, ոմանք հոտաղ կանանչ դաշտի վրայ, ոմանք երախայ օրոցի ոռ ձորի մէջ։ Զեն յիշեր արդի աշխատանքը ծնողաց գուրգուրանքը սրտի սէրը, եւ աչաց սէրը։ Սիրտը խանդարած և աչքն խամրած է զարիպին։ Իւր ընտանեկան ու ազգենական յիշատակներ չկան, չեն երեւիր այլ եւս։ Մի խանի անկիւն, մի գործարանի քունճ, նաւահանգստի մը ածուղներու մէջ, կամ շոգեկառքի ճամբու հողակոյտերու քով՝ անուշ հոգին մաշելով, հազիւ ճարէ օրական կտոր մը հաց, եւ քանի մը փարաց գիշերն իւր սիրտը զովացնելու Լա՜ռ ըմպելիքով։ այնուհետեւ նորա թաշքած ու թմրած իրանը կը փռուի անգգալաբար, ուր որ քիանց։ փակած է աչքն, փտկած եւ մտմտուքն, այլ եւս ո՞ր է զգայութիւն, որ ճեղքէ անցնի սար ու ծով, եւ յիշէ իւր պապն մամն, իւր ճիծն ու ճղոյն։

Նորա յիշատակ, թէ կտակը, երազով է։ Վերջին վայրկենին միայն, երբոր տուրուտապը կ'սկսի, իւր սրտի տառապանքը, բազմամամանակեայ կարօտը նոր դուրս կը պոռթկայ տխուր արհաւիրով մը, աչկունք յաշ ու յահեակ, արցունք երեսին ու սրտին եւ ոչ զոք տեսնու։ Կը խորտակուի սիրտը ահեղ հառաչով, եւ ինչ օգուտ։ Նա կը մեռնի հոր, մոր, հողու եւ ջրի կարօտով, նա իւր արեան շոգիացման հետ խորունկ ա՞խ մը կը քաշէ եւ հոգին կը թռչի։

Գերեզմանին մէջ պիտի փնտռեն մխիթարութիւն։

Բայց ինչ որ ալ լինի, ծովին տակը անհետանայ, դարձեալ հայ մշակը ոչ պարկը կը ձգէ եւ ոչ իւր դանդաղ քայլերը կանկ կ'առնուն։ կ'երթայ չարուճակ ֆաբ չահելու, գիտնալով թէ չատ անգամ ալ կեանքը վրայ կուտայ։ Սակայն պէտք է աշխատի, փարա վատնի, պարտատիրոջ գոհացնէ, սալաթ թալաֆէն ազատի։ Թող երթայ, ոչ ոք կարող է արգիլել զայն։ Միակ մխիթարութիւնն որ կայ այժմ, այն ալ կայսեր։ բարեխնամ կառավարութեան գթած հոգածութիւնն է, որ ցոյց կուտայ զօրացնելու եւ կանոնաւորելու երկրագործական սընտուկները։

Մուշ, ապրիլ ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՔԻԼԼԷՍԻ

Երբ հեղինակ մը մարդկային սրտին պատմութիւնը կամ վէպը կը գրէ, բարեմասնութիւններն իւր վրայ կ'ուսումնասիրէ և ծաղրելի հանգամանքները դրացոյն վրայ, ինչ որ կրկնակի սխալելուն պատճառ կը լինի։

— —

Խոնարհութիւնն առաքինութիւն մ'է, զոր ձեզ խորհուրդ կուտամ սիրել. . . ուրիշներու վրայ։

— —

Ոչոյս տուէք այն անձերէն որք ըսածնուն հակառակն իսկ չեն խորհիր։

— —

Փնտռեցէք այն կիներն որք ատել գիտեն—անոնք միայն գիտեն սիրել։

— —

Խնամով հսկեցէք ձեր մատակարարներուն վրայ. գիտցէք որ այս բարի մարդիկ այն ծամանակ միայն կը սխալին երբ իրենց հաշիւներուն մէջ սխալ չսպրդիր։

— —

Կիներն այն բաները միայն բացարձակապէս լաւ կ'ընեն զորս հաճոյքով կ'ընեն։

— —

Դուրս կ'ելնէք պարտքերնիդ վճարելու համար, ամէն մարդ կը դանէք. հետեւեալ օրը դուրս կելնէք պահանջներնիդ հաւաքելու համար մէկը չէք գտներ։ սակայն երկու աւուր օրն ալ հաւասարապէս գեղեցիկ կամ գէշ է։ գիպուածը մատ չտնի գործին մէջ։ կ'եզրակացնեմ ուրեմն թէ՝ պարտէրը վճարողը կը հարստանայ առածն այլ եւս իւր կուսակիցները կորուսած է և թէ այժմ ամէն մարդ լաւագոյն կը համարի ուրիշ եղանակաւ հարստանալ։

— —

Երբ կիրքը (passion) գործի խառնուի, մտացի մարդն անմիտն հարիւր անգամ աւելի արատաւոր կը լինի, որովհետեւ իւր բոլոր խելքն իւր յիմարութեան նպաստելու կը գործածէ։

— —

Զարդանց մի ցուցիք այն ծերերուն վրայ որք կաթուած ունին, բայց ցուցէք այն երիտասարդաց վրայ որք փորձառութիւն ունին։

— —

Նորերը ձեզ պիտի ուսուցանեն այն որէնքներ որք օրինագրոց մէջ գրուած են և զորս ի հարկին մարդ կրնայ անգիտանալ. բայց կանայք ձեզ պիտի ուսուցանեն այն օրէնքներ որք և ոչ ուրեք գրուած են և զորս ամեն ոք պարտաւոր է գիտնալ։

— —

Երբ մարդ կզգայ թէ կարելի է օր մը չպիտի սիրէ, արդէն ալ չսիրեր։

— —

Առածը կրսէ վերջապէս ճշմարիտ լրջասարդ. թերս տի ճշմարիտ լինի կրօնաւորաց համար, բայց մարդոց համար չատ սխալ է։

— —

Մէկը աւելի անարդ քան այն վատն որոյ վատութիւնը ծանուցեալ է — այդ վատին վրայ յարձակողը։

— —

Երջանիկ ապրելու համար

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԴԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Դալաթիա 25 Մայիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ	
3 տոկոս Լոնդոնայի վրայ	109 1/2
3 » Բարլինի »	23 5
Օսմանեան Քաղաքական	
Եբրայական Գրոշներ (Ամսոյ Մ. Ռ.)	20 07
Բնդարձակ Մտք	— —
Ամսական գրոշներ	20 05
Նոր տիպ »	20 04
Թահվիլաթք Օսմանիէ երկրորդ	79 35
» » փամ 3%	79 31
ԸՆԹԱՑՔ ՕՐՅԱԼԹՈՅ	
Փոխառութիւն Ա Սերի	42 3/4
» Բ »	23 1/4
» Գ »	19 05
ԲԱԺՆԵՏՈՒՄՆԵՐ	
Ռուսական գրամներ	5 5
Գրեթէ ամենայն	9 7
Զանազան գրամներ	3 37
Ռուս. Ֆրանկ և գրամներ	4 33
Ռեալի	15 8
Թրամներ	575 —
Բուռնկլի երկրորդ	72 1/4
Բաժնեթղթերի Լաւրիոյի	150
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՒՆ	
Օսմանեան ոսկի	100
20 ֆրանկանոց »	87 20
Անգլիական ոսկի	110 14
Մարք (գերմանական ոսկի)	107 30
Իմպերիալ	90 5
Գրեմզ	51 15
Բուռլի թղթադրամ	7 72
Մեծ. արծաթ. (մարք)	108 2
Հինգնոց	103
Մեթալիք	101
Թասվիրներ	19
Տոկոս Գալաթիոյ Յակարանի	7

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐ

Բարիզ, 5 Յունիս, ժամ 3 վայր. 20 երեկ

Քրանսական (բանկի) 3 %	95 32 1/2
» » 4 1/2 %	104 95
Օսմանեան գրամոյական Սերի Դ.	18 45
Օսմանեան երկաթուղի	72 25
» Բեյթի քարանձաւների	348 75
Պանդ Օթոման	583 75
Սուէզեթ ժեներալ	— —
Կրեդիտ Լիոնե	782 50
Իտալական (բանկի) 5 %	93 45
Հելլենական 5 % (1884)	442
Բրեզիլեթ թիւրք 1890	413 75
Եգիպտական միացեալ	487 50
Պանք ու Բարբ	790
Օսմ. մաքս. արծաթեղրթ	455
Ռիո Թինթո	573 75
Մեռիխոնս	685
Զեր Լիմարայի վրայ	25 29
Օսմանիյէ (Օսմանեան քանսոլիսէ)	363 75

Լոնտոն, 5 Յունիս, ժամ — լայր. — երեկ

Անգլ. քանսոլիտ	95 1/4
Օսմ. » Սերի Դ.	— —
» » » Ա.	42 3/4
» » » Բ.	23 1/4
» » » Գ.	18 1/8
Փոխառութիւն 1877	— —
Պանք Օթոման	13 1/8
Եգիպտական միացեալ (իւանիֆիյէ)	96 1/4
» առանձ. (բրիմիյէթիէ) 1890	91 5/8
Ռիո Թինթո	23 11/16
Ջոհանիսպուրգ (ոսկոյա. լեռներ)	101
Հելլենական 5 %	87
Մոնտրալ »	67 1/2
Լուսական 1889	98 1/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 492
Ամսոյի երկաթուղի	20 3/8
Գասասպայի երկաթուղի	15

Վիեննա, 5 Յունիս, ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	35
» Բեյթի քարանձաւների	160
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	118 05
» Փարիզի »	46 60

Պերլին, 5 Յունիս, ժամ — լայր. —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 30
» Փարիզի »	80 55
Բուռլի թղթադրամ	241
Օսմանեան երկաթուղի	73 50
Օսմանեան քանսոլիտ Սերի Դ.	18 25

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 5 Յունիս, ժ. 4 ր. 40 երեկ

Ֆրանսական Լանթ 3 %	95 55
Օսմանեան քանսոլիտ Դ.	18 42
Օսմանեան երկաթուղի	72 37
Օսմ. Բէժի	346 25
Բրեզիլեթ թիւրք	413 75
Օսմ. Մաքս. արծեթեղրթ	456 25
Պանք. Օթոման	582 50
Ռիո Թինթո	573 75
Սուէզեթ ժեներալ	— —

Փակման պահուն գիները տակը կը բառնուին։

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՑԷ

Հետիոտն ճամբորդութիւն մը Տէրպիշիրի մէջ։—Գեղեցիկ հովիտ։—Տեսարաններ Մաթլօքի վրայ—Մաթլօքի ջերմուկներն և այլ տեսարանք։—«Բարացող աղբիւրները»։—Ինքնօգնութեան օրինակ մը։

Անգլիոյ այս գաւառն — Derbyshire—հարուստ է արդարեւ տեսնելու արժանի տեղերով։ Մաթլօք—Matlock—իր հաղարումէկ հրապոյրներովն անտարակոյս գերազանց և առաջին տեղը կը բռնէ որպէս վկայած են ամէն անոնք, որք այցելած են բնութեան այդ գեղաղուարճ եւ սիրուն վայրն։

Վերջին նամակս գրած էի Պէյքուըլէ, որուն անուան հետ յուսամ ծանօթացաւ ընթերցողն։ այժմ փոխանակ չոգեկառքով մի քանի վայրկեանէն Մաթլօք հասնելու, կ'ընտրենք երկար և ըստ երեւութին յոգնեցուցիչ ճամբորդութիւն մը, որոյ ի բացատրութիւն մի քանի խօսք անդէպ չըլլայ թերեւս պարզելու համար տեղւոյս արձակուրդ վայելելու կերպերէն մին։ Դպրոցակից երեք ընկերներով կ'որոշենք երկու օրուան համար հետիոտն ճամբորդութեան մը ձեռնարկել։ հարկ չկայ ըսել անշուշտ թէ ստակի խնայողութիւն ըսել չէ այս, ընդհակառակն քանի մը անգամ աւելի ծախուց ենթարկիլ ճամբորդութեան երկարութեամբն։ Երկուշաբթի, կէս օրուան ճաշէ անմիջապէս վերջը ճամբայ կ'ելլենք երթալ Հարթինկթըն գիւղաքաղաքն, և չորս ու կէս ժամէ աւելի անընդհատ քալելէ վերջ՝ վերջալոյսին կը հասնինք մեր մտադրած վայրն անդ գիշերելու համար։ Այսպէս ուրեմն կլորիկ հաշուով առ նուազն տասն և հինգ մղոն (անգլիական անշուշտ) տեղ քալած կ'ըլլանք այդ օրն։ Իսկ երեկոյին տեղերնիս հասած ատեն նոր ճամբայ ելլողի մը պէս թարմ կը զգանք ինքզինքնիս։ Կ'անցնինք ճամբուն վրայ 4–5 գիւղերէ։ մի քանի ըսպէ կանգ կ'առնունք զմեզ հրապուրող բան մը տեսած ատեննիս։ ամէն անցորդաց հետ խօսք կը փոխանակենք, զի եթէ բնաւ ուրիշ ըսելիք մը չունինք՝ ըստ անգլիական անհամ սովորութեան օդին վրայ դիտողութիւն մը կ'ընենք, որուն կը պատասխանէ բնականաբար մեր դիմացինն՝ հաստատական պատասխանի մը վստահ ըլլալով միշտ։ Ամէն տեղւոյ համար առանձին և մանրաման ծանօթութեամբք առաջնորդ գրքոյկներ և քարտէսներ կան որոց օգնութեամբը տեղէ տեղ ճամբորդելը խիստ դիւրին դարձ մը կը դառնայ, Անցեալ երկուշաբթի օրն ամբողջ Անգլիոյ համար ընդհանուր արձակուրդի օր մ'ըլլալով գիւղերն ու քաղաքներ անսովոր կերպիւ աղմկալից և զուարթ էին։ Գիւղերէ և հրապարակներէ անցած ատեն կը հանդիպինք ամէն կարգի անձանց բնականաբար, ամէնքն ալ սովորաբար ըստ աւուր պաշտաճի հագուած և պատրաստուած։ Ըսի արդէն քիչ մը վերը թէ այդ երկուշաբթի օրն առ նուազն տասն և հինգ մղոն ճամբայ քալեցինք, հետեւապէս անկարելւոր է աւելցնել թէ իրիկուան ճաշի համար լաւ ախորժակ ունէինք։ Ամէն բանէ առաջ սակայն գիւղին մէջ պտտելով անդ գիշերելու տեղ մը կը փնտռենք։ մէկ երկու տեղեր կը փորձենք ապարդիւն, ուրիշ թափառիկներ եւս եկած են այս գիւղն և մեզմէ առաջ ըլլալով՝ գրաւած են գլխաւոր տեղերն։ երրորդ օթեալ մ'եւս կը փորձենք և այս անգամ բարեբաղդաբար աւելի յաջող արդեամբ։ Գիւղին մէջ գիշերային պտոյտ մը վերջ կը քաշուինք մեր սենեակներն գիշերուան լուութիւնը չվրդովելու համար, զի կարծես թէ շուներն իսկ կը դանդաղին մեր ընթացքէն, եթէ իրենց հաչիւններ կրնան ստանալ այդպիսի նշանակութիւն մը։ Հանգիստ գիշեր մը կ'անցուցնենք աստ և առաւստուն՝ լաւ ժամանակ՝ նախաճաշնիս առնելէ վերջ հրաժեշտ կ'առնունք այս գիւղէն՝ Հարթինկթընէ, որուն արդարութիւն ըրած ըլլալու համար պէտք է յիշեմ՝ թէ սա ցարդ տեսած գիւղերուս մէջէն ամենէն աւելի հանդիստ և գոհացուցիչ տեղն երեւցաւ ինձ։ Պանդոկն ուր գիշերեցինք բնաւ վար չէր ճիար քաղաքի մը միջնակարգ պանդոկներէ, բան մը զոր ի զո՞ւր պիտի փնտռես ուրիշ գիւղերէ շատերուն մէջ։

Մեր սոյն ճամբորդութեան մեծագոյն հաճոյքն պահուած էր տակաւին։ Կէս օրէ երեք ժամ առաջ ճամբայ կ'ելլենք վերոյիշեալ գիւղէն և մի քանի վայրկեանէ վերջ կը գտնուինք հիանալի ձորի մը մէջտեղն։ երկու քովէն կը բարձրանան բլուրներ, մերթ ծածկուած ծառոց նորածիլ տերեւներով և մերթ քարուտ մերկ ճակատով։ Ամէն քալլի տեսարանը կը փոխուի, իսկ եթէ նոյնն ալ ըլլար, տակաւին չէինք յոգնիր դիտելէ և հիանալէ։ Ամէն ժամանակէ աւելի ներկայ պարագայիս մէջ կը զգամ գրչիս տկարութիւնը և ածականներու խեղճուկ պաշարը։ բառ չեմ կրնար գտնել յատնելու համար այն անհամար և յարափոփոխ տեսարաններն որք կը հանդիպին մեր աչաց այս հովտին մէջ։ Տէրպիշրի ամենանշանաւոր հովիտն է այս որ կը ճանչցուի «Dove Dale» անուամբ։ Տրվ գետակն կ'անցնի հովտին մէջտեղէն իր օձապտոյտ ընթացքովն։ փոքրիկ կամուրջներ երկու եզերքը միմեանց հետ կը կապեն։ անթիւ անհամար փոքրիկ ձուկեր կը պլպլան արեւուն ճառագայթից ներքև։ Կ'անցնինք այլ եւ այլ մեծութեամբ քարանձաւներու առջեւէ, որոցմէ ոմանք կ'այցելենք։ իսկ ամէն բան կանոնաւորապէս տեսնել եւ հետաղօտել բացարձակապէս անկարելի է, երբ յիշենք թէ իբր ութ մղոն տարածութիւն ունի այս հովիտն։ Հեռաւոր եւ մօտաւոր տեղերէ հարիւրաւորներ եկած են տեսնելու համար բնութեան սոյն հրաշագեղ վայրն։ կը հանդիպինք ամէն կարգի անձանց։ ինչ որ սակայն չէի ակնկալեր տեսնել այսպիսի առանձնակեաց վայրի մը մէջ գեռաստի օրիորդաց խմբակներ, որք առնական անվեհերութեամբ գաւազան ի ձեռին կը խիզախեն անդ ուր կնասիրտ պեխաւորք կը վախնան նայիլ։ կը տեսնենք մատաղատի կին մը կամ օրիորդ մը որ առանձինն մղոններ կը ճամբորդէ։ ճամբուն վրայ անշուշտ ունեցանք շատ մը հաճոյալից միջադէպներ, որոց մանրամասնութեամբք տատանիլ անկարելւոր է այժմ։

Սոյն երկարաձիգ հովտէն ելլելով մեր քայլերը կ'ուղղենք դէպ ի մօտակայ գիւղն բնութեան պէտքը հայթայթելու համար։ Ո՛չ խանութի մը և ո՛չ ալ ո՛ և է օթեւան մը կը նըշմարենք։ և սակայն անօթի ենք եւ մեր գաւազաններէ անկին ոչինչ ունինք հետերնիս։ «Հարկը օրէնքը կը լուծէ»ի դրութեամբ տան մը դուռը կը բաղխենք վերջապէս և կը խնդրենք տանտիրուհիէն որ մեզ ուտելու բան մը պատրաստելու բարութիւնն ունենայ։ բարեսիրտ տանտիրուհին— որ լուացքի վրայ էր—ներս կը հրաւիրէ զմեզ և կը խոստանայ կարելի եղածն ընել մեզ համար, կանխաւ յայտնելով թէ այսպիսի գործերու անտեղեակ է ինքն։ Բայց մենք անօթի ենք և մտադրած տեղերնիս հասնելու համար դեռ տասն եւ հինգ մղոնէ աւելի ճամբայ ունինք առջեւնիս։ Համբերութեամբ կը սպասենք խցիկին մէջ որ շիտակը պարզուկ այլ ճաչակաւ կահաւորեալ էր, թէեւ աթոռներն եւ սեղանն ընտանեկան ժառանգութեան ապահով մնացորդներ էին։ Կարելի եղածին չափ պէտքերնիս լրացնելէ վերջ՝ աննչան վճարմամբ մը այլ սըրտագին շնորհակալութիւն կը մեկնինք այս տունէն և գիւղէն եւս։ կ'անցնինք դարձեալ կարդ մը փոքրիկ գիւղերէ եւ ագարակներէ։ Գլխաւոր ճամբուն վրայ ելլելով ի հեռուստ կը նշմարենք երկաթուղւոյ գիծն։ բայց մենք որոշած ենք մեր ոտքերուն ապաւինիլ եւ իրօք ալ շատ յոգնած չենք դեռ։ կը շարունակենք ճամբանիս, բլուրն ի վար և բլուրն ի վեր, ինչ որ ըլլայ ճակատագիրնիս։ Ժամը երեկոյեան վեցն հասած է այժմ եւ աւասիկ մենք ալ հասած ենք մեր մտադրած կեդրոնն՝ Մաթլօք։ Նախորդ երեկոյեան դասն դեռ մտքերնուս մէջ թարմ՝ իսկոյն կը վազենք գտնել մեր գիշերուան օթեւանն, քանզի մութը կոխելուն պէս ամէն կողմէ զբօսաշրջիկներ կը դիմեն աստ գիշերելու տեղ մը գտնելու համար։ Մաթլօքի համար այսպիսի վախ մը անտեղի էր թերեւս, զի այս քաղաքին մէջ կան շատ մը ընդարձակ օթեւէններ։

Տէրպիշրի գաւառը նշանաւոր է կիրի և կապարի որպէս և կարծր ու թանկագին քարերու հանքերովն։ Մեր ճամբուն վրայ ամէն կողմ կը նշմարենք մեծ ու փոքր գործարաններ վերոյիշեալ նիւթոց արտադրութեան և պատրաստութեան համար։ Սովորական քարերու մասին եւս խիստ հարուստ է այս երկիր, այնպէս որ դուցէ երկրագործին համար քիչ մը անախորժ լինի այս։ Եւ արդարեւ քարի սոյն առատութեամբ միայն կարելի է բացատրել քարաշէն տուներու ընդհանրականութիւնն։ աստ ամենէն աղքատ և աննշան տունն իսկ ամբողջովին քարաշէն է։ քարահանքերն այնչափ բազմաթիւ են որ փոխադրութեան ծախք եւալն չկայ։ գիւղացին իր ձեռքովն գեղեցիկ տեսարաններու, զի ուղիղ է ըսել թէ աստ այցելողներէ քիչը միայն կուգան հոս ջուրէն բժշկուելու նպատակաւ մինչ շատեր կուգան շրջակայ տեսարանաց համար։ Ո՛ և է պարագայի ներքեւ սակայն Մաթլօք է այցելելու կարեւոր և արժանաւոր վայր մը։ Բաղաքին դիրքին վրայ գաղափար մը կազմելու համար պէտք է դարձեալ երեւակայել Տէրպիշրի լեռներն, և ժայռերն, հովտ մը մէջտեղն և սիրուն գիտակը Տրրուէնդ որ մեղմօրէն կը վազէ երկրին այս մասին մէջէ։ Տրրուէնդ գետակը ներշնչուած տուած է զայն տեսնող բանաստեղծներու, բայց քանի որ ամենուս չէ տրուած միօրինակ ներշնչուիլ, ներելի է թերեւս ի մէջ բերել հետեւեալ մի քանի տողերը Տրրուէնդ գետակը տեսնելով ներշնչեալ բանաստեղծէ մը։

«Oh! could my verse immortalize thy name,
DERWENT! thy praise in song should ever flow,
With dulcet murmurs and incresing fame,
Like yellow Tiber, or resounding Po!»

Մաթլօքի մէջէ կ'անցնի գետակն և գետին ափանց վրայ գտնուած տաղաքաղաքն ինձ համար անկարելի է նկարագրել։ Կարեւորութենէ զուրկ չըլլայ թերեւս յիշել թէ գետին այս մասը նաւարկելի է փոքր զբօսանաւակներու համար։ Փոքրիկ անհամար նաւակներ յամրօրէն կը շարժին ամէն կողմ, մինչ եզերքաց վրայ շրջագայութեան համար կան դեղեցիկ և հովասուն վայրեր, որոցմէ մին ծանօթ է «սիրահարաց վայր» անուամբ, թերեւս այնու զի այլասեռ զոյգեր յաճախ կ'երթան անդ յ'օդափոխութիւն։

Ջերմուկներու բժշկական յատկութեանց մասնամասնութեամբն զբաղիլ բոլորովին անհնարելի է ինձ անձնապէս, բայց ընթերցողաց սիրոյն համար կարճ կը կապեմ այս մասն, յիշելով միայն թէ յօդացաւի, թոքախտի և այլ մի քանի հիւանդութեանց համար օգտակարութեան համար ստացած են այս տեղի հանքային ջերմուկներն։ Տարբալոյթի մը խօսքին նայելով՝ կիրն այս ջերմուկներու ջուրց դլխաւոր բաղադրութիւն է։ Քաղաքին մէջէ անցած ատեն կը հանդիպիս կարգ մը փոքրիկ տուներու կամ խանութներու որոց ճակատը ծանուցումներով դոցուած է և դրանց առջեւ ալ թերեւս կանդնած է զբեղ ներս հրաւիրող անձ մը տեսնելու համար «քարացող աղբիւրները», որպէս կը կոչուին այս աղբիւրներ։ Այս աղբիւրներէ միոյն վրայի ծանուցումը կը հաւաստէ թէ Պրազիլիոյ Կայսրն այցելած է հոն, որով և այդ աղբիւրն Արքունի աղբիւր անուամբ կը հրճուի։ Մենք ալ ուրեմն կը մտնենք հոս։ Ազբիւրին կամ ջուրին անունէն արդէն գուշակել գիւրին է թէ որ տեսանք ներսը։ վերը յիշուած հանքային ջուրը բերուած է հոս կամ թերեւս կը բղխէ ասկէ, խողովակներու միջոցաւ կաթիլ կաթիլ վար կը հոսի այդ ջուրն և գետնին դպչելուն պէս կը քարանայ։ դի՛ր այս կաթիլներու տակ ո՛ և է ման մը կամ կարծր նիւթ մը և կ'ունենաս գեղեցիկ կաղապար մը «քարացած ջուր»ի, թէեւ անշուշտ առ այս մի քանի ամիս սպասելու համբերութիւնն ունենալու ես, ըստ որում բնութիւնը չաճապարեր մեզ գոհացնելու համար։ Կը հասկնաք ուրեմն թէ այս ջուրը պարունակելու է առատ կիր, որով մի քանի վայրկեանէն կը կարծրանայ օդին ենթարկուելով։

Այս նշանաւոր աղբիւրներէ վերջ կ'արժէ տեսնել շրջակայ ընդարձակ քարայրներն որք հաւանօրէն ժամանակին կապարի շատ մը երակներ կը պարունակէին։ Իսկ շրջակայ տեսարանները դիտելու համար պարտիս մատնցիլ ժայռերն ու լեռներն, թէեւ յետոյ բնաւ զղջալու պէտքը չես տեսներ, այնքա՛ն հիանալի են շուրջդ գտնուող տեսարաններն։ Անդադիր ժայռերու վրայ կը դիտենք հարիւրաւոր այցելուաց անուններն որք ամէն տարի կը դրոշմուին անդ, և զորս եթէ ուզէք կրնաք համարիլ մարդկային սնափառութեան օրինակ մը։

Մաթլօքէ բաժնուելէ առաջ մէկ խօսք մը սա դիմացի հոյակապ դղեկին վրայ։ Արքբայթ ընտանիքին կը վերաբերի այս դղեակ։ Լսած էք թերեւս համբաւաւոր Սըր Բիչըրտ Արքբայթի անունն։ սա էր որ դաւաբամբակի առաջին գործարանն Տէրպիշրի մէջ, և Արքբայթ ինքնօգնութեամբ բարձրացող անձանց նշանաւոր գործոններէն է անտարարակոյս։ Սըր Բիչըրտ գործաւոր մարդու մը զաւակն էր, ծնեալ 1732 ին, և աչկերտ էր սափրիչի մը քով։ սափրիչի արհեստն սորվելով առանձինն գործի կ'ընկերի Բիչըրտ, լեռան խորշերէն միոյն մէջ, յաճախորդներ գտնելու համար հետեւեալ միջոցին դիմելով։ այդ տեղն ճակատը կը դնէ խոշոր ծանուցում մը —«Եկէք ընդերկրեայ սափրիչին, նա կ'ածիլէ մէկ բէննիի»։ քիչ մը վերը մրցման հանդիպելով դինը կէս բէննիի կ'իջեցուցնէ։ Այս «ընդերկրեայ սարփիչն» քալ առ քալ յաջողութեան լեռն ի վեր կը մագըլցի մինչեւ որ մեծ գործարանի մը եւ նշանաւոր ընտանիքի մը պետ կը դառնայ, ատկէ ետքը օգնելով շատ մը կարօտելոց և նպաստելով մարդասիրական կարգ մը հաստատութեանց։ Սըր Բիչըրտ Արքբայթի հոյակապ դղեակն այսօր կը հանդիպի ամէն այցելուի աչքի, և իր կենաց օրինակն արդարեւ կը թողու տպաւորութիւն ամէն խորհող և դիտող մտքի վրայ։

Եւ այժմ տեղն է որ դրութեանս սկիզբն յիշած մեկ կէս ամբողջացնեմ ասա։ Երկու օրուան մէջ, որպէս ըսինք արդէն, առնուազն քառասուն մղոն տեղ քալած եղանք, տեսնելով շատ մը գիւղեր եւայն։ Անգլիացիք սովորութիւն ունին առնուլ այսպիսի պտոյտներ շաբաթուան մը և կամ երկու շաբաթուան համար։ և տարակոյս չկայ բնաւ թէ երիտասարդաց համար արձակուրդի խիստ ընտիր եւ կ'աղդուրիչ զբաղում մ'է այս՝ լիցուն իր օգտակար կողմերովն։

ԱՐՄԷՆ ԴՆՈՒՆԻ

Մաթլօք, Տէրպիշըր։
Մայիս 20

ԱՍՏԻ ԱՆՏԻ

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Միս Նէլլի Պասքթի, այն գեռատի աղջիկն զոր Լսուէլի Ռուլէ անուն կինը նենգութեամբ փարիզ հրաւիրած էր յանձնելու համար Ռոշիլացի Էրնէյ հարիւրապետին, օրուան դիւցազուհին է յանգլիա։ Ամէն ոք գովեստիւք կը խօսի այն քաջասրտութեան վրայ որով կրցաւ նա նարատ խոյս տալ իր առաքինութեան ըսպառնացող մարդուն ձեռքէն։ Բառասուներեք ժամուան մէջ, Նէլլի Պասքթի հարիւր երեք ամուսնական առաջարկներ ընդունեց՝ մեծ մասամբ զինք չը ճանչցող անձանց կողմէ։ Իսկ գալով Էրնէյ հարիւրապետին, Խորհրդարանը կը պատրաստուի նորա անարժանութեան և երկրին արտաքսման վճիռն արձակել։ պիտի զբաղուի իր բոլոր ծախսին պաշտօններէն, որովք այնքան փայլած էր Խրիմի պատերազմին ժամանակ։ Գրավաճառք հանեցին իրենց ապակիդարաններէն չորս կամ հինգ չհեկեան հատորներ որոց կը պարտէր հարիւրապետն իր հռչակման մէկ մասը։ Իր կին, որ մինչեւ վերջին խոստովանութեան փայրեկեանն էրկանն անմեղութեան հաւատացած էր, ծանրապէս հիւանդ է և հաւանօրէն մեկնած պիտի ըլլայ սատ երբ այդ անհաւատարիմ ամուսին քաւէ իր յանցանքներ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏԻԺ

Երկու ամիս առաջ, Իտալացի Սկիպիթի անուն զինուորը զօրանոցին մէջ յիսնապետի մը վրայ հրացանի հարուածներ պարպած մինչեցին, տեղակալ մը վիրաւորած էր։

Վերջերս, բարձրագոյն Խորհուրդն իբաց մերժեց անոր չնորհման խնդրագիրը։ 20.000 ստորագրութիւններով ողբերգիր մը մատուցուեցաւ Թագաւորին չնորհ խնդրելու համար։ Բայց Նախարարաց խորհրդոյ ազդարարութեան վրայ, Թագաւորը չընդունեց չնորհը։

Բանտին խոստովանահայրն, Օտիզիօ, Սկիպիթի իմացուց որ իր չնորհը մերժուած էր։ Մէկ քանի վայրկեան ետք արքունեաց փաստաբանը բանտարկելոյն խցիկը կը մտնէր յետին որոշումներն ի գիր առնելու համար։

Հարիւրապետ մը, տեղակալ մը և տասնապետ մը զինուորական համազգեստը հանեցին վրայէն։ Սկիպիթի Սան Անտոնիոյի բանտին հանուելով Սան Պէնինեոյի զօրանոցը տարուեցաւ, ուր հասաւ ժամը չորս ու կէսին։ Սատիկ անձրեւ կը տեղար։ Սկիպիթի, որ ներկայ գտնուած էր պատարագին և հաղորդուած, մեծ կորով ցոյց տուաւ։ Զօրանոցի գաւիթին մէջ, սպայակոյտի հարիւրապետ մը վճիռը կարդաց։ Զօրքերը պաշտօնական համազգեստ հագած էին։

Գաւիթին մէկ կողմը, աթոռի մը վրայ նստած, դատապարտեալը կանգուն դարձուցած էր զօրաց։ Տասներեսու զինուորներ յատկացուած էին դատապարտեալը հրացանի բռնելու համար։

Հայր Օտիզիօ հեռացաւ։

Այս պահուս, Սկիպիթի, որուն բազուկներն ազատ ձգուած էին, աչերը ծածկող պատանը վերցուց և գլուխը դարձուց նայելու համար տասներկու զինուորաց որք հրացաններն իր վրայ ուղղած էին։

Սպայն յանկարծ վար առաւ իր սուրը։ Միահազոյն սոսկալի պայթիւն մը լսուեցաւ։ Սկիպիթի տապալեցաւ չանթահար։

Մահուան սոյն պատիժ մեծ տպաւորութիւն գործեց Իտալիոյ մէջ, մանաւանդ այնու զի մահուան պատիժը վերջնապէս չկիրառուած է։

ՋԻԵՐՈՒ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑ

Նէվյոէ Վրէֆա լրագիրն յոյժ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կու տայ «Մեր ձիերու անկելանոցի» մը վրայ որ հաստատուած է ի Փեթերսպուրկ։ Այս պարոնին նպատակն է խաղաղութեամբ թողուլ որ մեռնին ծեր անասուններ, որք շատ աշխատած են իրենց կեանքին մէջ, փոխանակ յանձնելու անգութ սպանդանոցաց, ինչպէս կ'ընեն ընդհանրապէս։ Հաստատութեան տէրն է Պ. Բրուչով, որուն կը պատկանի, կարգ մը ուրիշ գործարաններու հետ, Բիլլէր և Ընկ. մեծ թորագործարանը, Սէնթիւրի ջրանցին վրայ հաստատուած։

Այս ձիերուն մէջ հատ մը կայ, Շէ վ անուն, տասնեօթ տարեկան, որ «անկելանոցը» կը գտնուի երեք տարիէ ի վեր։ Առողջարանական տեսակէտներով՝ քիչ կ'աշխատցնեն զայն։

Ուրիշ ձի մը, Մալչ+ անուն, քսան եւ ինը տարեկան է և քիչ մը կաղ, և սակայն բակին մէջ պարապ ոսյլ մը կը քաշէ, բոլորովին անշարժ չի մնալու համար։ Վեց տարի է որ սոյն հաստատութիւնն ապաստան եղած է այդ ապիկար ձիուն։

Երրորդ մ'ալ կայ, Վիէօնֆ անուն, որ երեսուն տարեկան է և ոչ միայն աշխատելու վիճակի մէջ չէ, այլ եւ չի կրնար ելնել և շարժիլ իսկ։ Մեծ դժուարութիւն կը քաշէն օդ առնել տալու համար։ Վեց տարի է որ պատերազմի չէ մնած, եւ իւր ծերութիւնը կը նշմարուի գլխուն ծեւութենէն։ Սպիտակ ստեւներու փունջեր կ'ածին խառն ի խուռն իր մարմնոյն ամէն կողմը։ ականջներէն մնացած են միայն արմատներ։ Վարսակը կը ճրդմեն՝ որպէս զի կարենայ ուտել։ Կենդանիներու պաշտպան ընկերութեանց վերջին համաժողովն արժան դատած է միտալ մը շնորհել Պ. Բրուչովի, տէրն այս նորօրինակ հաստատութեան։

ՍԷՔՍԱՐԷՎԻՉ ԹԷ ՉԱՐԵՎԻՉ

Աւասիկ, այս առթիւ, պատմութիւնն տիրոջոսներու զորս կրեցին ռուս վեհապետներն և իրենց գերդաստանաց անդամները։

Ի սկզբան, սկանտինաւցի գերիչխանն Ռուրիք՝ իշխանի տիրոջոսն առաւ (քնիազ) և որոշուելու համար իր եղբայրներէն, յետոյ մեծ-իշխան (Վէլիքի-Քնիազ) անուանեց ինքզինքն։

Այս տիրոջոս պահուեցաւ այն բոլոր վեհապետներէն որք իշխեցին՝ Դուսիոյ փոքր հպատակ վիճակներու բաժանման ժամանակն մէջ։

Ժամանակ անցնելէ ետք, Յովհան Գ. Վասիլէվիչ Մոսկովներու տիրապետութենէն ազատած ըլլալով՝ Զար համայն Ռուսիոյ տիրոջոս տուաւ իրեն, տիրոջոս՝ զոր առաւ երկրին տէրերէն, Բազանի Մեծ-Օրդու իշխաններէն։ Իր բոլոր որդիները կը կոչուէին մեծ-իշխան կամ մեծ-դուքս, և Զարևիչ կամ որդի Զարի։ կայսերազուն իշխանուհիք կը կրէին մեծ-դքսուհւոյ (Վէլիքայա-Գրանտա) և Զարեվնայի (դուսար Զարին) տիրոջոսները։

Մեծն Պետրոս՝ կայսր (Իմբէրաթօր) տիրոջոսն առած ըլլալով, Գահաժառանգն անուանեց Սէսարէվիչ, որդի Զարի, և Սեզարէվիչի կինն ալ Սէսարէվնա։ Կայսեր միւս որդիները կը կրեն, ինչպէս միշտ, մեծդուքի տիրոջոսը։

Զարեվիչ տիրոջոսը պաշտօնական լեզուի մէջ չի գործածուիր։ Ժողովուրդը միայն պահած է նախնի տիրոջոսներն և կը շարունակէ անուանել կայսրն՝ Զար կամ Կասուսարոպ, կայսրուհին՝ Զարիչա կամ Կասուսարոպիչնա, և իրեն համար Զարի մը որդին Զարեվիչ է, և դուսարը՝ Զարեվնա։

Բայց, ինչպէս կը տեսնուի, պաշտօնական լեզուի մէջ, Զարն ու Զարուհին՝ կայսրն ու կայսրուհին են, և գահաժառանգ իշխանը կը կրէ Սէսարէվիչ տիրոջոսը։

ՃԱՐՏԱՐ ԴՈՂ ՄԸ

Պերճազգեաց ազնուական մը, ի Փարիզ, Թէռն Ծառուզին, գոհարավաճառ Պ. Տ...ի կրպակը կը ներկայանայ, և 7000 Ֆրանքի գոհարեղէն կուզէ։

— Թ... կոմսն եմ ես, կըսէ վաճառականին, և կը բնակիմ Վիլիէռ ծառուզին։ Այս գոհարները բերեցէք։ Կուզեմ կնոջս ցոյց տալ զայնս և սակը վճարել։

Ժամ մը ետքը, Պ. Տ...ի մէկ գրագիրը սրահ մը կը մտնէր ուր նստած էր կոմսը։

— Քանի մը վայրկեան ինձ յանձնեցէք ապրանքները։ Կոմսուհւոյն ցուցնեմ որ հիւանդ է և տակը բերեմ։

Կէս ժամ կանցնի, և կոմսը չերեւիր։ Գրագիրը՝ թէ և ուշ՝ կասկածելով՝ կոմսին մտած սենեկին դուռը կը զարնէ։ Լռութիւնը միայն կը պատասխանէ։ Կոճակը կը դարձուցէ։ Սենեակը պարպ էր։

Կարծեցեալ Թ... կոմսը նախընթաց օր վարձած էր այդ բնակարանն և խոհանոցին սանդուխին խոյս տուած էր՝ հետը տանելով գոհարները։

ԼԱՎԸՆԵՒ ՏԷ ՖԱՄԻՍԻ

Սոյն ընկերութեան Կ. Պոլսոյ գործակալութեան զրասենեակը Սուլթան Պէյազիտ Մալիսէի դիմաց թիւ 62ին փոխադրուած է ի Պահէճ Գարու Շէյխ-Իւլ-Իսլամ Խան թիւ 11։ 4—4

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ Ե'ԱՐՆԱՎՈՒՏՔԻՕՑ

Կը գտնուի չքեղ դրից վրայ և կը պարունակէ 12 ընդարձակ սենեակներ և մեծ սրահ մը։ Տեղւոյն ամբողջ տարածութիւնն է մօտ 14.000 քառակուսի, ունի պտղատու ծառեր, այգի, ընտիր ջրհոր մը ընդարձակ ջրհեղեղ մը եւն։ Դիմել առ Պ. Կրեկուսառ Ժ. Քուբբա, Կալաթա, Քարանթինա փողոց, թիւ 9։ 0—4

ՏՈՒԲԹ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Տօքթ. Վահրամ Ե. Թորգոմեան պատիւ ունի ծանուցանել, թէ այսուհետեւ ի Պահէճքարու, Մէրհամէթճեան դեղարանը կը գտնուի միայն երկուշաբթի եւ ուրբաթ ժամը 7 էն 8։

Իսկ իւր բնակարանին մէջ յիսկ. Սելամիէ, իւր ընդունելութեան ժամերն են, ամէն առաւօտ, և երեքշաբթի, հինգշաբթի շաբաթ՝ կէս օրէ յետոյ։ 380 3—10

ՏԱՐԵՐԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ՀԱՅ

###

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

15

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,075,212
ՀԱՍՈՑԹ 1889 ՏԱՐԻՈՑ 2,170,355

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,781,300
ՀԱՍՈՑԹ 1889 ՏԱՐԻՈՑ 989,400

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած ճարտարական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած ընասնին 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ, 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՑՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 Բ. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

L'UNION — ԼԻԻՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հաստատեալ ի Փարիզ, իւր կեդրոնավայրն, Պանք փողոց, 15

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Պ. Պ.
Ա. Տ' ԷՅԹՈՒԼ, Նախկին երեսփոխան, Նախկին վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, Նախագահ Հաբուային Երկաթուղեաց Ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մայր Եղբարց Դրամատունքն, Նախագահ «Բարի-Լիոն-Մէսիթերրանէ»ի Երկաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. կայս. Պանքայի, ԴԵՐ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Թ. ՕՏԷՈՒ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Վ.Էէյ Մոնթանէրի և Էբէնի ածխանոց Ընկերութեան։
Ս. ՀԻՒՐՍԷԼ, Նախագահ Մէլիւզինի Ծովային Ապահովագրական ընկերութեան։
ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ — Պ. Պ. ՇԱՌԼԸ ՌՕՊԷՐ. Նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ; Պառոն Ժ. ՍԸՌՈՒԶ, Նախկին երկրական քննիչ, ԴԵՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Պ. Պ.
Ս. ՃԷՅՄՍԸՆ, Հոթէլները և Ընկ. դրամատեաց տուչն։
Ֆ. ՄԻՇՕ, Նախկին Նախագահ Սենի Աբեւտրական Դատարանին, վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, վարիչ Հիւսիսային երկաթուղւոյն։
Հ. ՄԻՐԱՊՕ, Մերաղ Բաք-քար, Բիւրարի և Ընկ. դրամատեաց տուչն։
Ա. ԹԻԻՐՆԷՅՍԸՆ, Լանսի երկաթուղեաց Ընկերութեան վարիչ։
Ա. ՎԷՐՆ, Վէրն և Ընկ. դրամատեաց տուչն, վարիչ Ֆրանսական պանքայի, տեսուչ Հիւսիսային երկաթուղեաց ընկերութեան, վարիչ Օսմ. կայսերական պանքային։
ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ — Պ. Պ. ԱԼՖԻՐ ՖՈՒ, Տնօրէն; ԷՕԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Դեր-Տնօրէն

ՀՐԴԵՀԻ ԺԻՐՔ — ԻՄՆԵԱԼ 1829 ԻՆ

Ընկերութեան դրամագլուխը Ֆր.	10,000,000
Պահեստի դրամ »	6,700,000
Գանձելի ապահովագին »	63,770,000
1890ի հասոյթք »	15,000,000
Հրդեհի համար վճարուած գումարները »	160,570,000

ԿԵՆԱՑ ԺԻՐՔ — ԻՄՆԵԱԼ 1828 ԻՆ

Ընկերութեան Դրամագլուխը Ֆր.	10,000,000
Հաւաքուած պահեստի դրամ. »	93,800,000
Հրդեհի համար վճարուած գումար »	59,000,000
Այժմեան ապահովագրութեան գումարը »	243,580,000

Ընկերութեան դրամատեաք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ.

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ, Կալաթա, Մահմուտիէ փողոց, Քամանտօ խանին դիմաց, Երամեան խան, Թիւ 2

THE BRITISH AND FOREIGN
ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ

Դրամագլուխ անգլ. ոսկի 1,340,000
Պահեստի դրամ » » 600,000

Այս ընկերութիւն, որ 25 տարիէ ի վեր այնքան հանրածանօթ եղած է մայրաքաղաքիս մէջ, Universal ընկերութեան հետ ձուլուեցաւ։ Այժմ աշխարհիս սոսկ ծովային ապահովագրական ընկերութեանց մէջ ամենէն զօրաւորն է և իր դիրքով հասարակութեան կ'ընծայէ ուրիշ ամեն ընկերութենէ աւելի ապահովութիւն։

Մասնաւորապէս նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ապրանքներ, դրամածրարներ, յանձնարարեալ ծրարներ, եւ, շոգենաւի, առագաստանաւու, թղթատարի և երկաթուղւոյ միջոցաւ, խիստ չափաւոր գիներով։

Աւելի տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք դիմեն Պոլիս, Բիւշիբ Աչբր էֆէնտի խան։
32 — Գործակալ, ԷՏՎԱՐԴ ՊԱՐՖԻԼՏԻ

Արուեստից պաշտպան մեր Ինքնակալին՝ Օգոստ. Սուլթանի ամենարարձր գնահատութեան արժանացած ընտրելագոյն ֆանէլա ապրանքներէ մեծ քանակութեամբ ի վաճառ կը հանուին այս անգամ մեր հիւսարանին մէջ

Վ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ԵՒ ԵՂԲ.
Մահմուտ փաշա, Քիւրքճիխան Թ. 26

Հիւսարանը Ֆրանսական գերազանց ապրանաց նոյն և նմանը պատրաստելէ զատ, յանախորդաց կ'ընծայէ մեծամեծ առաւելութիւններ թէ՛ գնոց ժամանութեան և թէ՛ ապրանաց դիմացկունութեան եւ չի քաշուելուն կողմանէ։

Ըստ խնդրանաց կրնան պատրաստուիլ մետաքսէ չքեղագոյն շապիկներ ամառուան տաքը զովացնող։

Անխառն բրդէ բարակ և թանձր, մանածէ, ալն, Աբանց, կանանց և տղայոց համար։

ՁԱՓԻ ՎՐԱՑ ԾԱՆՕՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ։

Պարզ ձեւերով եւ ըստ խնդրանաց, ամենէն նրբաճաշակ անձանց քմահաճոյքին յարմարող ձեւերով պատրաստութիւն։

Ցանախորդք վերջին ծայր գոհ պիտի մնան մեր՝ ապրանաց ազնուութեան, տեսակին, գնոյն, դիմացկունութեան եւ այլն մասին։ 271 ՈՐՈՇ ԳԻՆ

ԿԵԱՆՔ. ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ. ՄԱԶԵՐՈՒ։

ՄԷԼԲՈՔ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԷՋ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈՂԻՔ

Լրապէս իրենց առջի թարմ գոյնին կը դարձնուն Ճերմկած կամ գունաթափ մազերը. Կը զգլեցուցնէ անոնց թափելը. Կը մաքրէ գլուխը, կը վերացուցնէ թեղեր, ու մազերուն նոր կեանք, աճումն, փայլ ու գեղեցկութիւն կուտայ։
Կը գտնուի երկու չափով՝ մեծ շիշերու մէջ։
Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Դարիլ ու Պիու Եորք։

Մեծաքանակ վաճառում Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը եէնի ճամի փողոց Թ. 18 և ի Ղալաթիա Եիւքսէք քարտերըմ Իսմօն Քարուանայի քով։

Փոքրաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը՝ կամուրջի գիւղաց Թիւ 17, և ի Բերա Մեծ փողոց Թիւ 433, Իպիտօռի անուշահոտութեանց իսանառատունը։
2218

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼԻՒՈՑ
ԿՐ ԳՈՐԾԷ
ԸՆԴ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԳԱՂՂԻՈՑ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
61, ՐԷԻԻՊԼԻՔ ՓՈՂՈՑ, ԼԻՈՆ (ՖՐԱՆՍԱ)
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼԻՒՈՒ
100,000,000 Ֆրանք

Լ'ԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպաստելու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը ունեցած է։ Իւր նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի մէջ վերադարձել դրամագլուխն։

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմադիմի են, ինչպէս շարժական արժէքից և փոխ տրուած դրամագլխոց ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլխոյ մը վերակազմութիւն, նրաշխաւորութիւնք և Գլխավճռաբ՝ փոխառութեանց և ճարտարարուեստից և վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլխոց, մանկանց համար օժիտք, Հանգստեան մնուցկ ծերութեան համար, ցկեանս եկամտաբերու կազմութիւն, ի մի բան այն ամեն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն։ Ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1834 թուականէն։

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Բարսեղ էֆէնտի Թէլլալեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Շէյխ Իսլամ խան, Թիւ 11, Պահէք Գարու, Պոլիս։ 36

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնը

Բշ. 27/8 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Դշ. 28/8 Աւէքսանդրիոյ ուղղակի սուրհանդակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէէսի մասնաւոր։
Դշ. 29/10 Սեվաստոպոլի սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 10ին։
Դշ. 29/10 Սուրհանդակ՝ դէպի փոքր Ասիոյ Նուազհանգիստները մինչեւ պաթում, առաւօտեան ժամը 11ին։
Նշ. 30/11 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Ուր. 31/12 Շրջուն սուրհանդակ դէպի Մոն-Աթոս, Սէլանիկ, Պիրէեւ, Քրիտ, Զմիւռնիա և Սուրիա, Բոր-Սայիտ և Ալէքսանդրիա. Իրեկուան ժամը 4ին։

Ադդ.—Մայիս 28/9, երեքշաբթի օրը Կ. Պոլսոյն դէպի Սուրիոյ Նաւահանգիստները մեկնող ուղեւորք Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանդիպին Թրիբոլի, գէյրութ, Եաֆա, և Բոր-Սայիտ դացող շոգենաւուն։ 10

SIROP DE QUINQUINA
FERRUGINEUX
de GRIMAULT et Cie
Pharmaciens à Paris

Բարիս էֆրանցիսկոսեան Կրմանի զուտ մանանեխոյնն չէ՛ փոխի կէ զանազանոյը ընդունուր։

Տիմաղ խոշ կէլէն Իսպաս պէրքրան շարունակ, ինանամ գուվանէ Վարէն զանազանման մատաս, գանն պաշ. Լեամ անասարդնման օրան չէ՛ լիպ սանի վար տրը։ Բարիսին էն մ'ինչպէր հէր. գ'ինչպի ընդարդիկի տէք ինանք, վ կէնա զանդրան վիճանարի սէրքիմ. սանի զօրպրամ, վ գուվանէն տիւրվիլ ատամարա գուվանէ վիրանք էշեն, մէգքիր շուրանա խոթիմ ի սէրքեր։ Գասանդարան էքսէր տէքա սիրամ օրտուղարը գանարդ, վ Լէսդօրի Թասիր օրանան գասանդարա մանասա խասթարդան նէլէթ խէն, վ Թէհամիլ օրանմոդ տէրէնէտ օրան միտէ աղրդրարանը անինտ տէք ինանիկի կկամ, գասանդարան ատէնինի նիրամնտա տէվամ ինանիրը վ զօրպրանդրը։ Բէնքսիդ, լիմիարը, վ սրրանարդ ջանուդարա տասխի հէնքմէր պու շուրանա վիրիրէր, Վէլհաբլ էշրու շուրանդ էշտանը ադար, եէմէյի զօրպ հազմ ինանիրը, վ ջարդշանան վ նա ուզուն միտատէթ տէվամխէն խասթարդ սէպէսինէն գանդարը աղարմը օրան պիրէնիմ քէսանս ֆանիրէի տիր։ Պուտա գուլանան չզդ սիրամիպ մուհասանանքնը կէօրիր։

ԿՐԻՄՕԼ ՎԻ ԳՈՒՄԲԱՆԵՆԱՍՐՆԵՆ ԶԷՆԻԲԻ ՎԻ ԴԷՆԱԴՐՆԱԼ ՄԱԱԱԿԱ ՇԱՐԱԳՈ

Իշպս մուալիճէտ պուլունան շարարը, տողրուան տողրու Մարսիս տան սաթրն ամնրզդ տրը։ Ֆապրիպամը, էն ազը օն սէնէրքուէն ադարը շարապ խթիմալ խթիմէ։ Իշպս շարարդ, ատամա գուվանէ վերը, եէմէյի հազմ խթտրիր, վ միտէյէ ֆայտալի տիր։ Տիմաղա բէք խոշ կէլիպ, «Քինինա ժօն բօանա» Թապիր օրանան զընազընտեա մախսուս ամբարդը վար տրը։ Ամբարդը ազ վ ամբարդը օրմանան զընազընտը շարապարդն խթիմալ օրանմանը Թանխեթ խտրիդ։ Սաթբարդ պէօյիք էշզարանէլիբտէ։

Բարիստէ վիվիէն ասգարդնատա 8 նուա մէրօլու վ սայիր մէշնուր էշզահանէլիբտէ պուլունուր։ C

Գրատնատէր՝ Ս. ՏԱՐԱՏԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԵԱԼ ԲԱՐԵՒՆԵՐ ԼՈՒՍԱԳՈՒՈ

ՊՏՈՒՂ ԼՈՒԾԻՉ ԵՒ ԶՈՎԱՑՈՒՑԻՉ
ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

TAMAR INDIEN GRILLON

Ընդդէմ ՓՈՐՀՀԱՐՈՒԹԵԱՆ Արիւներթութեան, դլխացաւի, մաղձի, անախորժութեան, ստամոքսի և աղեաց անհանգստութեան

ՓԱՐԻԶ, Է. ԿՐԻՖԼՕՆ, 33, Արշիվ փողոց և դեղարանաց մէջ։ 33, rue de Archives

ELIXIR DIGESTIF DE PEPSINE
de GRIMAULT et Cie Pharmaciens à Paris

ԲԱՐԻՍԷՏ ՄՈՒԿԻՄ ԷՖՖԱՆԸ ԿՐԻՄՕԼ ՎԻ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍՐՆԵՆ Թէրթիպ խթիր օրտուղու. ԷԼԻԹՍԻՐ ՏԻԹԷԼԻԹԻՆ ՏԸ ԲԷԲՍԻՆ Նամ սինտիրիտի վ էսխատ հազմ խթտրիտի մուալիճէտի։

Միտէ խասթարդարդընը էքսիրիսի, միտէտէ, Թասանը հազմ խթտրիմէքիրկէ քիֆանէթ իսէ էքզա գատար հազմա տայիր սու պուլունմասրնան նէշէթ խտր։ Գօնան միտէսինին սուտու խէ Թէրթիպ խտրմը օյան Կրիսթ վ Գումանեեարդնին, Բէբսին Նամ մուալիճէսինին չու խասասի վար տրը քի, ինանդան միտէսնտէ եէմէյի հազմ խթտրէն սու ետրնի Թուքթա։ Իչքէ պու սու ο սու տուր քի, ասխտ լաքթիք խէ պէրչէնէրքը, ինանդան միտէսնտէ կէրէն հայլան էթինի սուտա Թաքվիլ խտր, վ պատէհան. էպքիր սու տա զան թուր։

Նէշիս վ գուվէքի վիրէնի չարապարդն բուհու (ալգօօլ) Բէբսինի հէր կէօնա էնդրանէն էյի տարէքիտ մուհամարա խտր։ Խոսի, պու իլան տէյիլ հայ վ Թազհալիտնամ, կիլա, սուտ օրարդ վիրիրէր տրը։

Կրնանլ վ Գումանեեարդնին էյնէրիր տը Բէբսինի, տիմաղա հօշ կէլիպ, վ աթիտ միտտերին խասթարդարդը ատէթ խէր, վ եսխատ էօնիրնիս տարդ, եանի,

Եեմէյի իյի սինտիրմէք քիրք,	վ գուսմա վ ամէլ,
վ պուլանթը վ մտտ էքյանէր,	վ պօղաղ աղրդը,
վ միտ իսթիանէթի վ սրդրդը,	վ պօղաղ չիրմէսի,
վ չէտիտ միտ աղրդը,	վ գարա ճիկէր խասթարդարդը։

Մէդգիր մուալիճէ, համիլ գասրնարդն խթիճիր խթմէլէրինին էօնիրնիս ալտրդը կկոլի, կէրէք էլեթիարարա կէ կէրէք խասթարդասան չդրան ատամարա տասխի գուվէքի վէրիր։ C

ԱԶԴ

Կասհաուրման և կաուքի կազմածներու վերաբերեալ ամեն ինչ որ գնել ուզէք՝ նախ դիմեցէք ԼԱՎԱՐՕ ՖԻԱՆԴՐՕ (Բերայի մանանեխոյ) տան ընդարձակ մթերանոցները, Նուալօ Բասաժ ա'Անթոլի, Թղթատարական և հեռագրական պաշտօնատան կից, որ վերջերս ընդունեց խիստ մեծ մթերք մը ամեն երկրի ԳՈՐԾԵՐՈՒ, կասհաուրման համար ամեն տեսակ կերազաս եւ թանգագոյնս, ՃԱՆԵԱԿ, ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԱՊԱԼԻ, ՍՏՈՐ, ՊՈՒԹՈՒՆ ԿԵՐԱՍ, ՄՈՒՍԱԶՕՆ ԿՏԱՌ, ԼԻՆՕԼԷՕՍ, ԿԱՌԻՒ, ԼԱՊՏԵՐԻ, ՀԱՑԵԼԻԻ ՆԻԹԵՐ, ՃԱՊԱՒԻՆՆԵՐ, ամենքն ալ վերջին նորաձեւութեան համաձայն։

Եւրոպայի առաջնակարգ գործարաններէն ժամանութեան բացառիկ պայմաններով եղած նոր գնմանց շնորհիւ, ԼԱՎԱՐՕ ՖԻԱՆԴՐՕ տունը կարող է ամեն մրցում արհամարհող գներ հաստատել, և այս գիներ մեկդ նոյնը լինելովնիչ որ են կ. Պոլսոյ հանրածանօթ տան գիները, մի միայն ի գիւրութիւն արդոյ հասարակութեան որպէս զի տեղափոխուելու նեղութիւնը չկրէ և կարենայ մեր ներկայ մեր ներկայ ապրանքներուն առաւելութիւնները վայելել։ 241

ԿԵՆԱՑ ԵՒ ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՑՐԻՑԻՒ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ — 6

1891 ՄԱՅԻՍ 4 ՇԱԲԱԹ ՕՐԸՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՆՈՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վասփորէն ելնող շոգենաւեր

11 — Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պեշիք.
11 — Եէնիմ. Մեզ. Պեշիւբ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պեշիքթաշ
11 20 Վանիք. Զէնկէլ. Պեշլեր. Գուզկ. Պեշիք.
11 30 Պեշիգօղ Բաշպ. Զուպգ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պեշլ. Գուզկ.
11 45 Բ. Ա. Գավագ Եէնիմ. Մեզպ. Պեօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պեշիք.
12 15 Պեշիւքտ. Թարպ. Պեշիգ. Բաշ. պ. Զպգլը. Գէյմ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք, Զէնկ. Պեշլեպ. Գուզկ. Պեշիք.
1 — Եէնիմ. Մեսարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Պոյամ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պեշիք.
1 — Պեշդ. Բաշպ. Եէնիք. Զպգլը. Գանլըճ. Պոյամ. Բ. Ա Հիսար Գանտիլ. Ա.Ռնավ. Զէնկլբ. Պեշլպ. Օրթ. Գզկնճ. Իւսկիւտար Պեշիք. Գասաթաշ
1 30 Եեմիմ. Մեսար. Պեշիւքտ. Թարպ. Պեշիգօղ Բաշպ. Զպգլը. Գանլ. Ա. Հիսար Գանլ. Վանիք. Զէնկ. Պեշլպեդ. Գզկնճ. Պեշիք.
2 — Եեմիմ. Մեսաթ. Պեշիք. Թարպ. Եէնիք. Իսթէն. Միրկն. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պեշիքթաշ
2 45 Եեմիմ. Մեզարդ. Պեօ. Թարպ. Պեշիգօղ Բաշպ. Զուպգ. Գանլճա Ա Հիս. Գանտլ. Վանիք. Զէնկ. Պեշլեր. Գուզկ. Իսկոտ.
3 — Եեմիմ. Մեզպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եէնիք. Մեհէն. Միրկ. Պոյամ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պեշիքթաշ
3 45 Եեմիմ. Մեզարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Պեշիգօղ Բաշպ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Զէնկ. Պեշլեր. Գուզկ. Պեշիկթաշ
4 15 Եեմիմ. Մեզարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եէնիք. Մեհէնա Միրկեան Պոյամ.Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ, Օրթաք Պեշիքթաշ
5 45 Եեմիմ. Մեզարդ. Պեշիւբ. Թարպ. Եեէնիք. Միրկ. Պոյամ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Գզկնճ. Պեշիք.
6 45 Միրկն. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Ա.Ռնվ. Զէնկ. Պեշլպեդ. Օրթաք. Գզկնճ. Պեշիք. Իսկ.
7 — Եեմիմ Մեզարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Պեշդ. Բաշպ. Եէնիք. Միրկ. Գանլճա. Բ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Ա.Ռնավ. Զէնկէլ. Պեշլ. Օրթաք. Գուզկ. Պեշիք. Իսկ.
7 45 Բ. Ա. Գավ. Եէնիմ. Մեզպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եէնիք. Միրկեան Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնվ. Օրթաք. Պեշիկ.
8 45 Եեմիմ. Մեզարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Պեշգօղ Բաշպ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պեշլ. Գուզկ. Իսկ.
9 20 Եեմիմ. Մեզարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եեէնիք. Մեհէնա Պոյամ. Բ. Հիսար. Պեպէք Ա.Ռնավ. Գուրուչ. Օրթաք Պեշիկ
10 — Եեմիմ. Մեսարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եեէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Ա.Ռնավ. Օրթ. Պեշիք.
10 30 Եեմիմ. Մեսարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եեէնիք. Պոյամ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա.Ռնվ. Գուրուչմ. Օրթաք. Պեշիք.
10 40 Եեմիմ. Մեսարպ Պեշիւբ. Թարպ Պեշգօղ Բաշպ. Զպգլը. Գանլճ. Ա. Հիսար Գանլ. Զէնկլբ. Պեշլերպ, Գզկնճ. Իսկոտ.
11 — Մեսարպ. Պեշիւբ. Թարպ. Եեէնիք. Պոյամ. Բ. Հիսար Ա.Ռնվ. Օրթաք. Պեշիքթաշ

Կամարջէն դէպ ելնող շոգենաւեր

12 — Պեշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Ա.Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Պոյամ. Միրկն. Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
1 — Պեշիք. Օրթ. Ա.Ռնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Պոյամ. Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
1 30 Իսկ. Գուրզկ. Պեշլերպ. Զէնկլբ. Վանիք. Գանլ. Ա. Հիսար Գանլճ. Զուպգ. Բաշպ. Պեշգօղ, Թարպ. Պեշդ. Եեէնիմ.
2 — Պեշիք. Օրթաք. Գուրզմ. Ա.Ռնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Պոյամ. Միրկեան Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
2 15 Գասպաթ. Իսկ. Պեշիք. Գուզկ. Օրթ. Պեշլ. Զէնկլբ. Ա.Ռնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանլճմ. Միրկ. Եեէնիք. Բաշպ. Պեշդ. Թարպ. Պեշիւբտ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
3 — Պեշիքթ. Օրթաք. Գուրզ. Ա.Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսարը Պոյամ. Միեէնեա Եեէնիքեպ Թարպ. Պեշդ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
3 30 Իսկ. Գուզկ. Պեշլերը Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպգ. Բաշպ. Պեշգօղ Թարպ. Պեշդ. Մեզպ. Եեէնիմ.
4 — Պեշիկ. Օրթաք. Գուրզ. Ա.Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Պոյամ. Միեէնեա Եեէնիք. Թարպ. Պեշիւբ. Մեհարպ. Եեէնիմ.
4 45 Իսկ. Պեշիք. Գզկնճ. Օրթաք. Պեշլերպեպ Զէնկլբ. Սբնամ. Գանալ. Ա. Բ. Հիսարը Գանլճ. Զպգլ. Միրկեան
5 15 Իսկ. Պեշիք. Օրթ. Գուրզ. Ա.Ռնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եեէնիք. Թարպ. Պեշիւբ. Մեզպ. Եեէնիմ. Բ. Ա. Գավագ
6 — Գասպաթ. Իսկ. Պեշիք. Գուզկ. Օրթաք. Ա.Ռնավ. Պեպէք Ա. Բ. Հիսար Միրկ. Եեէնիք. Պեշդ. Թարպ. Պեշդ. Մեզպ. Եեէնիմ.
7 15 Պեշիք. Իսկ. Գուզկեանճ. Օրթաք. Պեշլեր. Զէնկէլ. Ա.Ռնավ. Գանտ. Բ. Հիսար Պոյամ. Գանլըճա Եեէնիք. Թարպ. Պեօյիւբ. Մեզպ. Եեէնիմ.
8 30 Պեշիքթաշ Օրթ. Ա.Ռնվուտ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ. Մեզպ. Եեէնիմ.
9 15 Պեշիկ. Օրթաք. Գուրզ. Ա.Ռնավ. Բ. Հիսար Պոյամ. Գանլըճա Եեէնիք. Պեշդգ Թարպ. Պեշիւբ. Մեհարպ.
9 25 Պեշիք. Իսկ. Գուզկ. Օրթաքեպ Պեշլերպեպ Զէնկլբ. Ա.Ռնավ. Գանալ. Ա. Բ. Հիսարը Գանլճ. Միրկ. Եեէնիք. Բաշպ. Պեշդգ
10 15 Պեշիքթաշ Օրթաք. Գուրուչ. Ա.Ռնավ. Պեպէք Բ Հիսար Պոյամ. Միրկեան Մեհեանա Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ Մեհարպ. Եեէնիմ.
10 5 Գասպ. Գուզկ. Պեշլեր. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպգ. Բաշպ. Պեշդ. Թար. Մեզ. Բ. և Ա. Գավագ.
11 20 Պեշիքթ. Օրթաք. Ա.Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եեէնիք. Թարպ. Պեշդ. Մեզպ. Եեէնիմ
11 10 Իսկ. Գուզկ. Պեշլեր. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպգ. Բաշպ. Պեշդգ
11 30 Պեշիք. Գուզկ. Օրթ. Պեշլեր. Զէնկ. Գուր. Վանիք. Պեշդ.
12 — Պեշիք. Օրթաք. Ա.Ռնավ. Միրկն. Թարպ. Եեէնիք. Պեշիւքտեբ